

UNIVERZITA PALACKÉHO v OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Dominika Gábová

**Využití naučné stezky v obci Lukov (region Zlín) ve výuce
na 1. stupni ZŠ**

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, za pomoci uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 1.4.2022

.....

Dominika Gábová

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D., za její čas, vstřícný a pozitivní přístup, rady, připomínky a odborné vedení. Dále bych chtěla poděkovat paní ředitelce Základní školy Lukov PaedDr. Jolaně Vlkové za ochotu a podporu. a v neposlední řadě bych chtěla poděkovat své bývalé paní učitelce Mgr. Renatě Mikšíkové a jejím žákům, se kterými jsem provedla výzkumné šetření.

Obsah

Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Vymezení základních pojmů	9
1.1 Regionální vlastivěda.....	9
1.2 Vymezení pojmů regionální vlastivědy	9
2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	12
2.1 Klíčové kompetence	12
2.2 Kompetence učitele.....	13
2.3 Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět	13
2.4 Průřezová témata.....	15
3 Organizační formy, vyučovací metody a vyučovací prostředky	16
3.1 Organizační formy vyučování ve vlastivědě.....	16
3.2 Vyučovací metody ve vlastivědě	18
3.3 Vyučovací prostředky ve vlastivědě	21
4 Obec Lukov	23
4.1 Charakteristika obce	23
4.2 Znak obce Lukov	24
4.3 Vlajka obce Lukov	24
4.4 Historie obce	25
5 Charakteristika Základní školy Lukov	39
5.1 Historie školy	39
5.2 Charakteristika žáků	40
5.3 Charakteristika školního vzdělávacího programu.....	40
5.4 4. ročník	41
5.5 5.ročník	42
6 Naučné stezky v obci Lukov	43
6.1 Naučná stezka Lukov	43
6.2 Naučné stezky Hradu Lukova.....	43
6.3 Projekt EVVO „Lukov – brána Hostýnských vrchů“	45
6.4 Využití naučných stezek žáky ZŠ Lukov	46

EMPIRICKÁ ČÁST	47
7 Charakteristika výzkumného šetření	48
7.1 Charakteristika zkoumané problematiky	48
7.2 Stanovení výzkumného problému	49
7.3 Formulace cílů výzkumného šetření	50
7.4 Stanovení předpokladů	51
7.5 Charakteristika výzkumného souboru respondentů	51
8 Metodika výzkumného šetření	53
8.1 Didaktický test	53
8.2 Organizace a průběh výzkumného šetření	55
9 Výsledky výzkumného šetření	57
9.1 Vyhodnocení didaktických testů	57
9.2 Shrnutí výsledků výzkumného šetření	77
PRAKTICKÁ ČÁST	80
10 Charakteristika naučné stezky pro žáky na 1. stupni ZŠ Lukov	81
10.1 Popis naučné stezky	82
10.2 Průvodcovská publikace pro žáky	83
10.3 Jednotlivá stanoviště	83
Závěr	94
Seznam použité literatury a zdrojů	96
Seznam zkratk	102
Seznam grafů	103
Seznam obrázků	104
Seznam tabulek	105
Seznam příloh	107

Úvod

Ve své práci se zaměřuji na to, jak přiblížit žákům 1. stupně ZŠ místo jejich bydliště a jeho historii i současnost. Podnětem k výběru tématu regionální vlastivědy mi byly hned dvě události v mém životě. Jednak jsem každé prázdniny provázela na zámku Lešná, který je vzdálen asi pět kilometrů od obce Lukov. A zároveň jsem začala učit na základní škole v Olomouci. Pokusím se stručně oba podněty vysvětlit. Provázení na zámku ve mně probudilo lásku k historii a prohloubilo ve mně vztah k místu, kde jsem se narodila, vyrůstám a žiji. Uvědomila jsem si, jaká je škoda, že tolik zajímavých informací o našem regionu zůstalo zapomenuto, a tak jsem se začala podrobněji zabývat historií naší obce a okolí. Druhým impulsem k výběru tohoto tématu byl již zmíněný nástup na základní školu v Olomouci. Na vlastní kůži jsem si vyzkoušela, jak je obtížné vytvořit pro žáky zajímavou hodinu či vycházku na téma regionální vlastivědy, když sama dobře neznám region ani jeho historii.

V tu chvíli jsem si uvědomila, jak těžké a možná i neefektivní je pro pedagogy připravovat se na výuku regionální vlastivědy, když sami nemají dostatek informací o místu, kde učí. Několikrát jsem se setkala s tím, že právě z důvodu neznalosti regionu nebo nedostatku materiálů, učitelé toto téma zmiňují jen okrajově, nebo jej „přeskakují“. Na základě těchto dvou předchozích zkušeností jsem se rozhodla, že bych chtěla vytvořit naučnou stezku v obci Lukov. Můj kladný vztah k historii i k obci se tak propojil v jedno, navíc s vidinou, že by práce mohla najít uplatnění mezi učiteli lukovské školy.

V obci Lukov již vzniklo několik naučných stezek, kterým vévodí dominanta naší obce hrad Lukov. Dnes již zřícenina bývalého velkolepého středověkého sídla je zároveň vyhledávaným turistickým cílem, a tak není divu, že se naučné stezky dotýkají právě jeho významu a historie. I z toho důvodu jsem se rozhodla vytvořit takovou naučnou stezku, která nepovede na hrad Lukov, ale bude vést centrem obce. Žáci tak budou mít příležitost seznámit se i s tím, co se dělo v podhradí.

Čím více se „ponořuji“ do historie naší obce, tím více jsem pyšná na to, že zde žiji. A tento pocit a nadšení bych alespoň malou měrou chtěla předat žákům lukovské školy. Lásky a vztah k místu, kde vyrůstáme, může pomoci nejen v našem osobním rozvoji, ale také k rozvoji obce. Máme-li k nějakému místu kladný vztah, snažíme se, abychom se o něj starali tak, aby stále vzkvétalo.

Diplomová práce se skládá ze tří hlavních částí: teoretické, empirické a praktické. Hlavním cílem teoretické části je charakterizovat pojmy související s regionální vlastivědou prostřednictvím odborné literatury a vymezit obsah vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Teoretická část je rozdělena na šest kapitol, které se dále dělí na podkapitoly. V první kapitole charakterizujeme základní pojmy související s regionální vlastivědou. Druhá kapitola se zabývá Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Ve třetí kapitole se budeme věnovat organizačním formám, vyučovacím metodám a vyučovacím prostředkům především ve výuce vlastivědy. Čtvrtá kapitola nás seznámí s obcí Lukov. Zaměříme se na historii jednotlivých významných míst a budov, které budou součástí naučné stezky pro žáky. V páté kapitole se pokusíme charakterizovat základní školu v Lukově, konkrétně její historii, žáky, školní vzdělávací program (ŠVP) a jeho uplatnění ve výuce vlastivědy ve 4. a 5. ročníku ZŠ. Šestá a zároveň poslední kapitola pojednává o naučných stezkách v obci Lukov.

Empirická část diplomové práce se skládá ze tří kapitol, jejichž obsahem je výzkumné šetření, včetně stanovení výzkumného problému, formulace cílů, stanovení předpokladů a charakteristiky výzkumného souboru respondentů. Dále metodika výzkumného šetření a jeho výsledky.

Hlavním výzkumným cílem empirické části bude zjistit, jaké znalosti mají o svém regionu a obci žáci 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov. Výzkum bude realizován v obci Lukov ve spolupráci s místní základní školou. Výzkumného šetření se zúčastní žáci 4. a 5. ročníku základní školy, kterým nejdříve předložíme vstupní didaktický test, který ověří jejich znalosti. Následně s žáky zrealizujeme navrhnoutou naučnou stezku naší obcí a po absolvování naučné stezky dostanou žáci didaktický test k vyplnění znovu.

V praktické části se pokusíme charakterizovat naučnou stezku včetně všech náležitostí, kterými budou například ukotvení učiva v Rámcovém vzdělávacím programu, popis trasy, popis jednotlivých stanovišť, cíle, organizace práce, vyučovací metody, pomůcky, motivace atd.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V první kapitole se budeme věnovat vymezení klíčovým pojmům, které se vztahují k diplomové práci a jsou nutné pro pochopení celkové problematiky. Základními pojmy jsou: regionální vlastivěda, region, regionalismus, regionální geografie a regionální prvky.

1.1 Regionální vlastivěda

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je na 1. stupni základní školy realizována prostřednictvím předmětů Vlastivěda a Přírodověda. Oba předměty jsou zařazeny do rozvrhu čtvrtých a pátých ročníků. Svým obsahem navazují na předmět prvouka, kterému se vyučuje od prvního do třetího ročníku. Bartoš aj. (2004, s. 8) vymezují vlastivědu jako nauku, nikoli vědní disciplínu, která představuje „*souhrn poznatků o přírodním a společenském prostředí, ve kterém lidé žijí a pracují, ať již v současnosti či minulosti, ať již v regionálním (užším) či celostátním nebo celonárodním měřítku*“. Kolář (2012, s. 161) charakterizuje regionální vlastivědu jako „*předmět, ve kterém se propojují prvky poznání ze zeměpisu a dějepisu a znalosti o regionu a nejbližším okolí*“.

1.2 Vymezení pojmů regionální vlastivědy

Region

- „*Region je komplex vznikající regionální diferenciací krajinné sféry*“ (Kadeřábková, 1996, s. 27).
- „*Region je námi myšlenkově vymezená územní část geografické sféry*“ (Mečiar, 2007, s. 92).
- „*Krajinný celek; správní celek, okrsek*“ (Linhart, 2002, s. 317).
- „*Krajinný celek různého řádu, správní celek, okrsek, rajon*“ (Slovník cizích slov, 2005, s. 287).
- „*Vymezená oblast, kraj, území*“ (Kraus, 2005, s. 688).

Pojem „region“ definovalo několik autorů, někteří se shodují na tom, že nelze zcela vymezit jednotnou definici, která by obsahově pojímala podstatu samotného regionu. Henderson (2011, s. 2) míní, že regiony mají mnoho podob, můžeme je rozlišit podle územního měřítka a složení. Klapka (2019, s.18) se zabýval původem názvu, jehož kořeny sahají „*až do období antické geografie, kdy „regio“ původně znamenalo linii, hranici*“. Bartoš aj. (2004, s. 9) charakterizují region jako „*souhrn či soubor (struktura, systém) reálně existujících skutečností a vztahů, které jsou rozprostřeny a mají vztah k určitému ohraničenému území*“.

Příčemž podmínkou zůstává, že se od ostatních regionů či územních celků musí lišit. Bartoš aj. (2004, s. 10 a 22) dále uvádí, že výraz region je třeba chápat jako slovo mnohoznačné, označující jak „*ohraničenou část určitého území*“, v pojetí geografickém, tak „*jistý druh jeho organizace a správy*“, v přístupu společenskovědním a historickém. Z tohoto pohledu nahlížíme na region jako na „*společenskou strukturu či lidskou pospolitost na určitém území*“.

Regionalismus

Pojem „regionalismus“ je ve slovnících cizích slov vykládán podobně. Například Linhart (2002, s. 317) jej vykládá jako „*úsilí o větší nezávislost, samostatnost oblastí*“ nebo jako „*lokálně patriotické tendence*“. Kraus (2005, s. 688) charakterizuje regionalismus obdobně, a sice jako „*úsilí o poznání a hospodářské a kulturní povznesení určitého kraje; hnutí usilující o zachování krajové (kulturní) svébytnosti*“.

Bartoš aj. (2004, str. 33) se zmiňují o rozvoji bádání o dějinách jednotlivých obcí v sedmdesátých letech minulého století. Příčinou byl zvýšený zájem o sepsání historie obcí i měst. Zvláště pak obyvatelé menších vesnic měli snahu o to, aby vznikla i nějaká publikace o dějinách jejich rodiště či bydliště. Sepsání a vydání takové publikace bylo výhodné také pro podnikatele a představitele obecní správy, kteří chtěli zviditelnit svou obec v jejich prospěch.

Regionální geografie

Nejdříve si vysvětlíme pojem „regionální“, který je ve Slovníku cizích slov (2005, s. 287) nahrazen synonymy „*oblastní, krajový, týkající se určité oblasti regionu*“. Pod tímto pojmem tedy rozumíme vše, co souvisí s nějakou oblastí, územím nebo územní jednotkou menší, než je stát (Bartoš aj., 2004, s. 6).

Kašparovský (2008, s. 13) v učebnici pro střední školy předkládá, že regionální geografie „*se zabývá komplexním geografickým výzkumem jednotlivých oblastí a států*“. Machyček aj., (1985, s. 284) popisují úkol regionální geografie, kterým je celkové studium krajinné sféry „*za účelem jejího co nejefektivnějšího využití pro lidskou společnost*“ (překlad vlastní). Regionální geografii dále vnímají jako velmi důležitou složku v systému všeobecného vzdělávání, neboť napomáhá k celkovému rozvoji a rozhledu jedince. „*Hlavní cíl je dát mládeži celkový přehled o socioekonomickém a politickém uspořádání světa a o jeho regionálním členění a dát podrobnější geografickou charakteristiku vlasti*“ (Machyček aj., 1985, s. 290, překlad vlastní).

Regionální prvky

Regionální prvky nám přispívají ke zkvalitnění výuky vlastivědy o regionu. Jedná se o názorný materiál, který doplňuje základní učivo a můžeme ho využít například při tvorbě projektů, plánování vycházek nebo exkurzí.

Vavrdová (2009, s. 55) rozumí pod tímto pojmem „*doklad společensko-ekonomického dění spolu s přírodními jevy, jež blíže charakterizují a dokumentují zvláštnosti určité oblasti*“.

Regionální prvky Povolný (1968, s. 1-2) člení na:

- geografické – např. geomorfologické útvary, vodstvo, druhy půd, výskyt rostlin a živočichů, kresby, krajinné malby, fotografie, náčrty určitých terénních útvarů apod.
- sociální – např. sociální zvláštnosti, kterými se od sebe liší oblasti průmyslové a zemědělské
- populační – souvisí s hustotou zalidnění, zahrnují sídlištní síť, katastrální plány obcí, mapy okresů apod.
- ekonomické – informace o ekonomickém potenciálu oblasti
- komunikační a kulturní – mezilidské vztahy, bohatství lidové a národní kultury

2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Ve druhé kapitole se zaměříme na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Pokusíme se nastínit klíčové kompetence, které jsou naplňovány ve vlastivědném vyučování a zmíníme si kompetence učitele, kterými by měl oplývat. Charakterizujeme si vzdělávací oblast Člověk a jeho svět a stručně se pokusíme popsat její vzdělávací obsah. Nakonec si připomeneme, která průřezová témata jsou vymezena v rámci RVP ZV.

Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP) a školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP) jsou veřejně přístupné dokumenty. Zatímco RVP obecně „vymezuje závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání“, ŠVP je dokument, který představuje a vymezuje směr učení a úroveň vzdělání na jednotlivých školách. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) vychází z koncepce moderního vzdělávání, které si klade za cíl naplňování klíčových kompetencí, praktické využití nabytých vědomostí a dovedností a vedení žáků k celoživotnímu vzdělávání (RVP ZV, 2021, s. 5-6).

2.1 Klíčové kompetence

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.“ Aby došlo ve vzdělávacím procesu k utváření a rozvoji klíčových kompetencí, musí všechen obsah vzdělávání včetně aktivit a činností ve škole přispívat a směřovat k jejich naplnění (RVP ZV, 2021, s. 10).

Vlastivědné vyučování v etapě základního vzdělávání se snaží naplňovat následující klíčové kompetence:

- kompetence k učení – ochota vzdělávat se, práce s informacemi, propojování a uvádění různých poznatků do souvislostí, kritické posouzení získaných výsledků, vztah k učení, kritické hodnocení svého učení, plánování zdokonalení
- kompetence k řešení problémů – uvědomování si problémů, nacházení vhodných způsobů řešení, kritické myšlení, zodpovědnost za svá rozhodnutí

- kompetence komunikativní – formulace a vyjádření svých myšlenek, naslouchání, zapojení do diskuse, argumentace, využívání komunikativních dovedností
- kompetence sociální a personální – efektivní spolupráce, utváření příjemného klimatu, upevňování mezilidských vztahů, pomoc, respekt, sebedůvěra, sebeúcta a sebeuspokojení
- kompetence občanské – respekt druhých, odmítání hrubého zacházení, chápání principů zákonů a společenských norem, vědomí práv, zodpovědné rozhodování, úcta k tradicím a kulturnímu i historickému dědictví, pochopení ekologických souvislostí, zájem o rozvoj společnosti
- kompetence pracovní – bezpečnost práce, dodržování pravidel při práci, ochrana zdraví, příprava na budoucnost, úvahy nad budoucím vzděláváním a profesí
- kompetence digitální – schopnost používat a využívat digitální zařízení, vyhledávání a kritické posuzování informací, uvědomění si situace s negativním dopadem na tělesné i duševní zdraví (RVP ZV, 2021, s. 10-13).

2.2 Kompetence učitele

Nejen žák, ale i učitel by měl oplývat některými kompetencemi, které vedou ke zlepšení výkonu své profese. Jedná se především o kompetence osobnosti a profesní. Osobní kompetence učitele představují zodpovědnost, tvořivost, schopnost aktivně a samostatně řešit problémy, týmově spolupracovat, být sociálně vnímavý a reflexivní. Profesní kompetence učitele zahrnují na jedné straně znalost předmětu, který vyučují, ale také schopnosti umět komunikovat, řídit, diagnostikovat, a především způsobilost připravit žáka na budoucnost (Vavrdová, 2009, s. 17).

2.3 Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět

2.3.1 Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah základního vzdělávání se dále dělí do devíti vzdělávacích oblastí. Jednou z nich je i vzdělávací oblast Člověk a jeho svět. „*Tato komplexní oblast vymezuje vzdělávací obsah týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví, bezpečí a dalších témat*“. Narozdíl od osmi dalších je jedinou oblastí, která je zařazena pouze na 1. stupni základního vzdělávání. Na vzdělávací oblast navazují na 2. stupni další vzdělávací oblasti. Těmi jsou *Člověk a společnost*, *Člověk a příroda* a vzdělávací obor *Výchova ke zdraví* (RVP ZV, 2021, s. 44).

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět je členěn do pěti tematických okruhů:

- Místo, kde žijeme
- Lidé kolem nás
- Lidé a čas
- Rozmanitost přírody
- Člověk a jeho zdraví (RVP ZV, 2021, s. 44-45).

2.3.2 Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

Místo, kde žijeme – Žáci se seznamují se svým bydlištěm, regionem a státem. Začíná se od nejnámějšího ke vzdálenějšímu. Nejdříve poznávají své nejbližší okolí, tedy rodinu, ve které žijí, školu, kterou navštěvují, obec, se kterou se seznamují a také společnost, ve které vyrůstají. Do tohoto tematického okruhu je zařazena i dopravní výchova, která by měla být vyučována na základě přímých zkušeností žáků. Praktická výuka se zařazuje i v případě poznávání míst a regionu (RVP ZV, 2021, s. 44).

Lidé kolem nás – Žáci se zajímají nejen o sebe, ale i o druhé lidi. Učí se základům vhodného chování, respektování a pomoci druhým. Žáci vnímají rozdíly v pohlaví, v povaze i kulturách a dokážou s tím nakládat dle nejlepšího uvážení. Uvědomují si své základní práva a povinnosti a seznamují se s finanční gramotností. Není jim lhostejné, co se děje ve světě a zajímají se o globální problémy. Tematický okruh *Lidé kolem nás* se snaží připravit žáka jakožto občana demokratického státu na budoucnost (RVP ZV, 2021, s. 44).

Lidé a čas – Žáci se učí vnímat a rozlišovat minulost, přítomnost a budoucnost a snaží se orientovat na časové ose. Vnímají pokrok a vývoj, který ovlivňuje život lidí a vznik nových věcí. Žáci získávají informace, které jsou později schopni zařadit do souvislostí s historií naší země. „*Podstatou tematického okruhu je vyvolat u žáků zájem o minulost a o kulturní bohatství regionu i celé země*“. Zájem by měli v žácích probouzet a podporovat především příbuzní a blízcí například návštěvou památek, muzeí či knihoven (RVP ZV, 2021, s. 44-45).

Rozmanitost přírody – Žáci se seznamují se sluneční soustavou a s planetou Zemí, jakožto i se vznikem a rozvojem života na ní. Rozlišují a poznávají živou a neživou přírodu a na základě pozorování také její proměny v čase. Žáci si uvědomují jaký vliv má člověk na přírodu a posoudí, zda je zásah člověka do přírody pozitivní nebo negativní. Zajímají se o ochranu přírody a životního prostředí a snaží se svou činností přispět k trvale udržitelnému rozvoji naší planety (RVP ZV, 2021, s. 45).

Člověk a jeho zdraví – Žáci zkoumají své vlastní biologické a fyziologické funkce a potřeby, čímž poznávají své tělo a sami sebe. Uvědomují si důležitost zdraví ve svém životě a vyhýbají se situacím ohrožující jejich zdraví. Žáci se seznamují s vývojem jedince od narození po smrt a dokážou popsat jednotlivé fáze vývoje. Získávají informace o některých nemocech a o tom, jak poskytnout první pomoc v nejběžnějších situacích, které je mohou potkat v každodenním životě. Dále se učí o správné hygieně a výživě (RVP ZV, 2021, s. 45).

2.4 Průřezová témata

„Průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání. Škola musí do vzdělávání na 1. stupni i na 2. stupni zařadit všechna průřezová témata uvedená v RVP ZV“. Průřezová témata jsou integrována do jednotlivých vyučovacích předmětů a zaručují tak jejich širší pojetí (RVP ZV, 2021, s. 124).

Podle RVP ZV (2021, s. 124) jsou v etapě základního vzdělávání vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

3 ORGANIZAČNÍ FORMY, VYUČOVACÍ METODY A VYUČOVACÍ PROSTŘEDKY

Ve třetí kapitole se budeme věnovat především organizačním formám vyučování ve vlastivědě, ze kterých budeme dále vycházet při zpracovávání naučné stezky. Kromě vlastivědné vycházky, která se nám zdá být nejvhodnější formou vlastivědného učení si charakterizujeme i hodinu základního typu, exkurzi, školní výlet a naučnou stezku. Dále si v této kapitole objasníme pouze ty vyučovací metody, které budou využity v praktické části diplomové práce. V neposlední řadě se zaměříme na vyučovací prostředky využívané nejen ve vlastivědném vyučování.

3.1 Organizační formy vyučování ve vlastivědě

Horák (1985, s. 152) definuje vyučovací formu jako „*uspořádání vnějších organizačních stránek a podmínek vyučování, v nichž se realizuje výchovně vzdělávací proces*“.

V hodinách vlastivědy rozlišujeme:

1. Vyučovací formy uskutečňované ve škole
  - Hodina základního typu
2. Vyučovací formy uskutečňované mimo školu
  - Exkurze a tematické vycházky (Vavrdová, 2009, s. 35)

3.1.1 Hodina základního typu

Nejčastěji používanou organizační formou je hodina základního typu uskutečňovaná ve škole. Nelešovská a Spáčilová (2005, s. 184-185) ji rozdělují na tyto části: „*úvodní část, opakování probraného učiva, výklad nového učiva, opakování a procvičování probraného učiva, zadání a vysvětlení domácí úlohy, závěrečná část*“. Hodina základního typu bývá v dnešní době hodně kritizována pro svou jednotvárnost. Proto se doporučuje střídat co nejčastěji činnosti, organizační formy i vyučovací metody, aby mohlo dojít k větší aktivitě a zapálenosti žáků ve vyučovacím procesu.

3.1.2 Exkurze

„*Exkurze je vycházka spojená s činností člověka*“. Jedná se buď o návštěvu významné kulturní památky nebo některého zajímavého zařízení. Smyslem exkurze je přiblížit žákům jednotlivé budovy, stavby či zařízení na základě vlastní zkušenosti. Exkurzí v kulturních

památkách rozumíme například návštěvu kostela, hradu, zámku, kaple, kláštera, hřbitova apod. Exkurze v zařízení pak představuje návštěvu muzea, divadla, letiště, elektrárny, hvězdárny, průmyslového podniku atd. V první řadě by se měl učitel sám seznámit s místem, kde chce, aby exkurze probíhala. Na základě toho pak plánuje a připravuje, co může takové místo žákům nabídnout a čeho mohou využít. Seznámí se také s bezpečností trasy a samotného místa. „*I když v těchto zařízeních může učitel požádat o průvodce, hlavní odpovědnost má vždy učitel sám*“ (Vavrdová, 2009, s. 36).

3.1.3 Vlastivědná vycházka

„*Vycházka nebo exkurze je taková organizační forma vyučování, která se uskutečňuje v přírodním, společenském či výrobním prostředí a žáci zde získávají vědomosti o předmětech a jevech z dané oblasti v přirozených (nebo jen málo upravených) podmínkách*“. Vlastivědnou vycházku i exkurzi spojuje mnohé, například i konkrétní poznávání souvislostí a jevů, které probíhají v přirozeném prostředí. Žáci jsou nejen obohaceni novými poznatky či kulturním a sociálním prostředím, ale podporuje se v nich zároveň sounáležitost se svými spolužáky, kázeň a dochází k budování „*vztahu k přírodě, společenskému vlastnictví a úctě k lidské práci*“ (Horák, 1985, s. 161).

„*Vycházka umožňuje přímé smyslové vnímání, rozvíjí pozorovací schopnosti a myšlení, vychovává ke správnému vztahu k přírodě, prohlubuje estetickou výchovu a dává příležitosti k objasňování a procvičování učiva. Jde o jednu z nejnáročnějších forem vyučování, neboť vyžaduje důkladnou přípravu*“ (Vavrdová, 2009, s. 36).

V tomto případě se pokládá za důležitou příprava nejen učitele, ale také žáků samotných. Učitel plánující vycházku, by měl dobře znát trasu, kterou si předem sám projde a zváží, zda je vhodná pro konkrétní žáky. Pokud si není jistý znalostmi o trase a místech, kolem kterých trasa povede, prostuduje si mapu nebo plán a dostupnou literaturu a na základě ní plánuje obsah a náplň vycházky. Učitel si prakticky vyzkouší všechny úkoly, které chce žákům zadat. Důležitou složkou je motivace žáků, která v nich probudí touhu se něco dozvědět a poznat něco nového. Kromě plánování a přípravy vyžaduje vycházka také samotné provedení. To je splněno za předpokladu, že jsou žáci předem seznámeni s cílem vycházky a zároveň s činnostmi, které budou v průběhu vykonávat. Vycházka v sobě skrývá využití, které může být znovu naplňováno „*při probírání nové látky, při opakování a zkoušení nebo v ostatních učebních předmětech podle potřeby*“ (Vavrdová, 2009, s. 37).

3.1.4 Školní výlet

Školní výlet se na většině škol zařazuje na konec školního roku, tedy někdy v průběhu měsíce června. Slouží ke stmelování kolektivu žáků a poznávání nových míst. „*Podmínkou je dobrá volba obsahu, trasy, ale i dobrá organizace*“. Školní výlet plánuje učitel, který do plánování může zapojit také žáky. Volí takové místo a program, který odpovídá individuálním potřebám a věku žáků. „*Na výletě získají nové poznatky, dovednosti, ale i zážitky*“ (Vavrdová, 2009, s. 38).

3.1.5 Naučná stezka

Čerovský a Záveský (1989, s. 142) charakterizují naučné stezky jako „*vyznačené výchovně vzdělávací turistické trasy*“. Naučné stezky jsou v České republice velmi rozšířené. Zaměření vychází především ze záměru autora a z konkrétní lokality, ve které se nachází. Na základě zajímavostí se vyberou „*pozoruhodné oblasti, na kterých jsou vybrány některé významné objekty a jevy, které jsou zvláště vysvětleny*“ (Čerovský a Záveský, 1989, s. 142).

Hlavním cílem naučných stezek, kromě předání informací o lokalitě a jejím okolí, se zdá být vyvolání zájmu o ochranu přírody. Svou formou je vhodná spíše pro žáky středních škol a gymnázií. V primární škole se využívají zřídka kdy. Žáci během výuky v terénu projevují samostatnost při studiu a plnění úkolů. Jejich hlavním zdrojem informací jsou informační panely případně tištěný průvodce. Další možností je naučná stezka, kterou prolíná učitel svým výkladem.

3.2 Vyučovací metody ve vlastivědě

„*Vyučovací metody slouží učiteli jednak jako prostředek navazování a řízení učebních činností žáků, jednak jako prostředek plnění výchovně vzdělávacích cílů*“. Přičemž učební činnosti žáků je chápána „*motivace, soustředění pozornosti, navozování a řízení poznávacích procesů, řečových projevů i praktických činností, plynulá diagnóza průběhu a výsledků učebních činností*“. Dále Horák zmiňuje, že Lindner chápe „*vyučovací metodu jako cestu, po níž jde učitel se žákem, aby dosáhl vyučovacího cíle*“ (Horák, 1985, s. 138-139).

Přehledná komplexní klasifikace podle Maňáka (2003, s. 34). Jedná se o metody z hlediska pramene poznání a typu poznatků aspekt didaktický:

1. Metody slovní

- monologické – přednáška, výklad, vyprávění, vysvětlování
- dialogické – rozhovor, diskuse, dramatizace

- metody písemných prací – písemná cvičení, kompozice
  - metody práce s učebnicí, knihou
2. Metody názorně demonstrační
    - pozorování
    - předvádění
    - demonstrace obrazů statických
    - projekce statická a dynamická
  3. Metody praktické
    - nácvik pohybových a pracovních dovedností
    - žákovské laborování
    - pracovní činnosti (v dílnách, na pozemku)
    - grafické a výtvarné činnosti

3.2.1 Metody slovní

Výklad

Podle Pettyho (2004, s. 114) „*je výklad nejčastěji využívanou vyučovací metodou, průměrně zabírá nejméně 60 % většiny hodin*“. Mezi žáky není tato metoda moc oblíbená. Obvykle se žák základní školy dokáže soustředit maximálně pět minut, proto se metoda dlouhého výkladu nezdá být moc efektivní. I přesto ji učitel často volí. Metoda se může stát účinnější, když učitel při svém výkladu využívá dalších pomůcek (Petty 2004, s. 116-119).

Vyprávění

Metoda vyprávění se používá především pro navození motivace žáků. Pro zefektivnění vyprávění je vhodné využít dalších didaktických prostředků (např. ukázky, obrazové materiály, umělecká díla apod.). Konkrétně ve vlastivědě má vyprávění široké uplatnění. (Nelešovská a Spáčilová, 2005, s. 154-155). „*Vlastivědné vyprávění by mělo být zajímavé, živé, přiměřeně stručné*“. Důležitými aspekty jsou znalost, zkušenost a připravenost na poutavé vyprávění, které by mělo žáky zaujmout a motivovat (Vavrdová, 2009, s. 40).

Vysvětlování

Chceme-li, aby bylo vysvětlování dobré, mělo by především zahrnovat pouze informace jasné, logické a srozumitelné. Mělo by být založeno pouze na takových vědomostech, které jsou žákům známy a vychází z jejich předchozí zkušenosti. Učitel by měl být schopen vysvětlovat trpělivě, aby žák dokázal pochopit i obtížnější látku (Petty 2004, s. 121). Učitel by

se měl během vysvětlování zaměřit také na zpětnou vazbu. Ta představuje průběžné kladení otázek a ujištění se, zdali žáci správně učivo pochopili (Nelešovská a Spáčilová, 2005, s. 156).

2) Dialogické

Rozhovor

Vavrdová (2009, s. 40) považuje rozhovor za nejvyužívanější vyučovací metodu ve vlastivědě. Učitel volí metodu rozhovoru v takových případech, kde si je vědom, že žáci mají potřebné vědomosti o probíraném tématu nebo mohou stavět na předchozích zkušenostech. Předpokladem k tomu, aby měl rozhovor smysl, je znalostní vybavenost učitele o daném tématu či regionu. Učitel předem určí cíl a didaktický postup.

Diskuse

Podle Pettyho (2004, s. 165) znamená diskuse „*volně plynoucí konverzaci, při níž mají žáci možnost vyjádřit své myšlenky a názory a vyslechnout, co říkají ostatní ze skupiny*“. Pro Nelešovskou a Spáčilovou (2005, s. 161) je hlavním rysem diskuse aktivní zapojení všech žáků, kteří projevují svou schopnost a úroveň vyjadřování. Členové diskusní skupiny se učí navzájem si naslouchat, reagovat na své spolužáky, vyjadřovat se a obhajovat vlastní názory.

3.2.2 Metody názorně demonstrační

Pozorování

Vavrdová (2009, s. 40) považuje za důležitou vyučovací metodu ve vlastivědě praktické pozorování v krajině. Takové pozorování by mělo probíhat nejlépe tam, kde to žáci dobře znají, tedy v místě jejich bydliště a v okolí školy. Pozorování vede žáky k přesnějšímu pochopení a poznání vlastností svého regionu, tudíž místa, kde žijí.

3.2.3 Metody praktické

Práce s mapou a plánem

Práci s mapou lze považovat za jeden ze základních cílů vyučování. S mapami a plány jsou realizovány i jiné metody, při nichž se používají. Žáci se učí poznávat směrové linie, užívat měřítko, číst v mapě, měření na mapě a orientaci v ní (Doubrava, 1979, s. 20-22).

Grafické a výtvarné činnosti

V této metodě je využíváno vyučovacích prostředků i vlastních poznatků. Grafická práce je tvořena jedním nebo více žáky. Aby mohl žák zpracovat grafickou práci, musí nejdříve porozumět učivu, které je pak dále schopen aplikovat. Jedná se především o zápisy a kresby (Doubrava, 1979, s. 29).

3.3 Vyučovací prostředky ve vlastivědě

„Pojem vyučovací prostředek zahrnuje všechny předměty a činnosti, jejichž prostřednictvím se realizuje vyučovací proces. K vyučovacím prostředkům tedy patří nejen materiální prostředky, ale i vyučovací metody a formy“ (Vavrdová, 2009, s. 45). Skalková (1999, s. 232-233) pod pojmem „*prostředek*“ rozumí všechno, „*co slouží k dosažení cíle*“. Vyučovací prostředky podléhají vývoji společnosti, kultury a techniky. Výběr záleží především na učiteli, který vhodně volí učební pomůcky pro zkvalitnění vyučovacího procesu.

3.3.1 Učební pomůcky

Atlasy a mapy představují zásadní učební pomůcku ve výuce vlastivědy. Jsou využívány k názornému seznámení se s vlastí a celým světem. „*Mapa je speciální forma učebnice*“, se kterou by se měl naučit pracovat každý žák primární školy, neboť práce s mapou představuje jeden ze základních výukových cílů v předmětu vlastivědy. Kromě běžných atlasů a map jsou využívány také například „*reliéfy a plastické mapy*“ (Vavrdová 2009, s. 46).

Plány jsou podrobnější než mapy. Žáci se v hodinách vlastivědy učí pracovat s plánem své obce nebo města. Učí se v plánu vyhledávat významné budovy, svůj domov, poznávat řeky, ulice atd. (Vavrdová 2009, s. 46).

Učebnice vlastivědy využívají jak učitelé, tak žáci, kteří mohou pracovat samostatně s učebnicovým textem. Učebnice je jakýmsi návodným materiálem a průvodcem učiva, které bývá v učebnicích přehledně strukturováno na jednotlivé kapitoly. Učitel volí vhodné učebnice, které doplňuje o aktuální situace, problémy a tematiku regionu, která v učebnicích není dopodrobna zpracována (Vavrdová 2009, s. 46).

Pracovní sešity patří k jednomu „*z pracovních prostředků, které by spolu s učebnicí a atlasem měly tvořit základní vybavení žáka ve vlastivědě*“. Pracovní sešit bývá považován za doplněk k učebnici, neboť nabízí prostor pro poznámky a doplňující informace (Vavrdová 2009, s. 46).

Pracovní listy slouží jako materiály doplňující a rozšiřující učivo vlastivědy. Vyplňovat je žáci mohou samostatně, ve skupinách nebo společně. Úkoly v pracovních listech žákům „pomáhají pochopit probírané učivo“ (Vavrdová 2009, s. 46).

Slepé a obrysové mapky se vždy používají společně s mapou. „*Slepé mapky využíváme zejména při opakování, skupinové práci, domácím úkolu, v různých soutěžích a hrách*“ (Vavrdová 2009, s. 46).

Přístroje „*umožňují měření, pozorování a bližší zkoumání jevů a dějů (jsou to například kompas, buzoly, různá měřidla, fotoaparát, videokamera)*“ (Vavrdová 2009, s. 46).

Obrazy ve vlastivědě žákům představí odlehlá místa, specifika různých zemí a krajů nebo kuriozity ze světa. „*Jsou to nástěnné obrazy, obrazové soubory, pohlednice, knižní a časopisecké ilustrace, fotografie, diapozitivy apod.*“ (Vavrdová 2009, s. 46).

Radiomagnetofon, video, počítačová technika, televize jsou pomůcky auditivní a audiovizuální (Vavrdová 2009, s. 46).

Školní tabule je nejvíce používanou pomůckou na škole. Pro svou rychlou dostupnost a všestrannost se stala základním vybavením každé třídy. Učitelé ji využívají k zápisům, náčrtům, poznámkám, zadání atd. (Nelešovská a Spáčilová, 2005, s. 199).

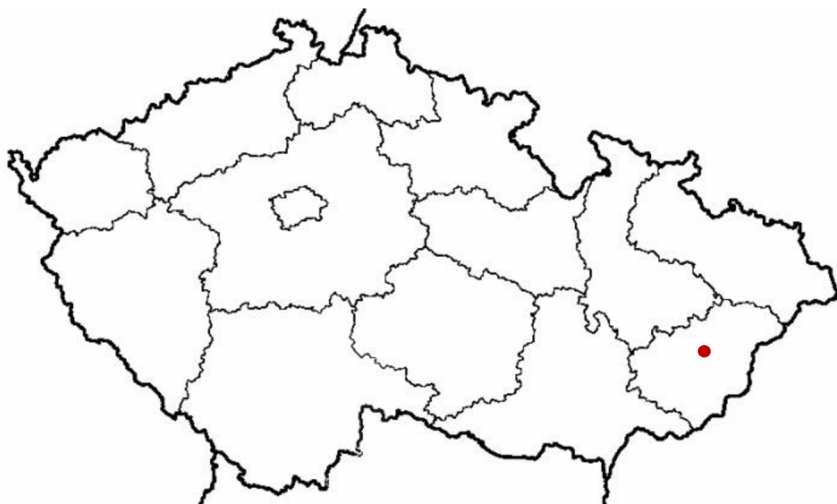
4 OBEC LUKOV

Ve čtvrté kapitole se zaměříme na základní charakteristiku obce Lukov. Představíme si znak a vlajku obce, historii obce i jednotlivých významných budov. Seznámíme se s podobou valašského kroje a s nejvýznamnějšími lukovskými rodáky.

„Každá zeměpisná i duchovně vyhraněná krajina naší vlasti je svým způsobem ojedinelá, s osobitými znaky svého přírodního utváření, svou vlastní minulostí a stopami díla lidí, kteří tu po mnoho generací žili a pracovali. Na mapě naší vlasti jsou místa mnohem významnější, přitažlivější a se slavnější minulostí, než je Lukovsko a Lukov sám. Avšak pro ty, jimž je tento kraj domovem jejich srdce, nic na světě jej nemůže nahradit. I když se lidé rozprchnou do světa, vracejí se vždy s pokornou odevzdaností své příslušnosti k tomuto starodávnému místu“ (Matouš, 1979, s. 3).

4.1 Charakteristika obce

Obec Lukov leží na území Valašska asi 11 km severovýchodně od krajského města Zlín. O Lukově se hovoří v souvislosti s jeho polohou jako o „bráně Hostýnských vrchů“. Sousedí s obcemi Fryšták, Štípa, Velíková, Vítová a Vlčková. Jihozápadně od obce se rozprostírá Zoologická zahrada Zlín, též známá jako Zoo Lešná.

Obr. 1 Poloha obce Lukov v rámci ČR (Zdroj: Slepá mapa ČR [online] a vlastní úprava)

Do dnešní doby se dochovala některá pojmenování, která odkazují na významnost obce. Osada Lukovec se postupem času změnila ve Velký Lukovec (1850), Hrubý Lukovec (1869), Velký Lukov (1880) až dostala název Lukov s přídomek města, ke kterému patřil – Lukov u Holešova, Lukov u Gottwaldova až po současný Lukov u Zlína (Přívvara, 2014a, s. 6).

Na sklonku minulého tisíciletí, v roce 1999, získal Lukov významné ocenění „Vesnice roku“. Od té doby obec změnila svou podobu i rozlohu. Při posledním sčítání lidu v roce 2021 žilo v Lukově 1710 obyvatel.

4.2 Znak obce Lukov

Znak obce je tvořen na štítu modré barvy. Ve spodní části znaku leží stříbrno-černá čtvercovaná pata. Na cimbuří zlaté hradby je uprostřed mezi dvěma věžemi s černými okny umístěn lukostřelec, který má podobu kentaura. Na znaku je zobrazena pouze jeho lidská část, která drží zlatý luk a šíp. V bráně hradby září osmicípá hvězda na modrém poli, která je erbovním znamením rodu Šternberků. Tento znak byl udělen obci Lukov Poslaneckou sněmovnou dne 26.5.2000 (Kurzycz, 2022 [online]).

Obr. 2 Znak obce Lukov (Zdroj: Kurzycz [online])

4.3 Vlajka obce Lukov

Vlajka je součástí užívaných symbolů obce Lukov od roku 2000. Je tvořena devíti vodorovnými pruhy – dva modré, dva žluté, dva bílé a tři černé, z nichž dva krajní modré pruhy mají dvojnásobnou šířku oproti ostatním pruhům. Uprostřed vlajky je modré pole postavené na koso se žlutou osmicípou hvězdou (Kurzycz, 2022 [online]).

Obr. 3 Vlajka obce Lukov (Zdroj: Kurzycz [online])

4.4 Historie obce

Historie obce Lukov je úzce spjata s historií tehdejšího významného moravského sídla, které se tyčí nad samotnou obcí. Kořeny stejnojmenného hradu sahají až do první třetiny 13. století, kdy se o jeho existenci poprvé nepřímo dozvídáme (Holík a Pagáč, 1999, s. 3). První datovaná písemná zmínka o hradu Lukově pochází z roku 1332, kdy byl hrad v držení rodu Šternberků (Matouš, 1979, s. 7).

S osidlováním Lukova se započalo podle Hurta (1983, s. 8) už ve 12. století. Tehdy začaly vznikat malé osady a chalupy, které byly různě rozptýlené. Zdejší členěný kopcovitý kraj není tak lákavý k žití jako sousední úrodný kraj Haná. Lukovská krajina nabízela svým prvotním obyvatelům spíše než hospodaření na poli dary lesa. Obživou jim byla především lesní zvěř a dobytek. Kromě honitby a pastvě dobytka se první obyvatelé zabývali také včelařstvím.

Z kroniky zemědělského družstva v Lukově, kterou sepsal v roce 1979 pan Rudolf Matouš se dozvídáme o původním obyvatelstvu další poznatky. Matouš píše, že až do 18. století bylo v obci jenom asi třicet vesměs dřevěných stavení. Až koncem 18. století, díky postupné výstavbě zděných panských budov a přesunutí života a úřadů z hradu do obce, začalo v Lukově chalup přibývat. Tehdejší obyvatelstvo se skládalo „většinou z lidí zaměstnaných ve výrobních zařízeních panství, jako byly hospodářský dvůr, pivovar, palírna, pila, salajka, bedárna, sýpka a také z těch, kteří pracovali v lese. Pro dvorskou čeleď byl k obývání určen některý objekt pro společné ubytování“ (Matouš, 2020a, s. 18).

Na místě vzniku venkovské zástavby se jistou měrou podílel také Lukovský potok, který svým tokem určoval způsob umístění jednotlivých osad. Lidé potřebovali mít snadný přístup k vodě, která sloužila jednak k jejich užitku a také k napájení dobytka. Lukovský potok pramení blízko Vaškáně. „Teče hlubokým a úzkým údolím, které se pod Králkami rozšiřuje, a nakonec otevírá skoro v mírně se svažující vlnitou rovinu“. Druhým významným faktorem ovlivňujícím vznik a umístění obydlí byla blízkost hradu, který zaručoval pocit bezpečí (Matouš, 2020a, s. 18).

Venkovské usedlosti na území nynější obce byly tvořeny typickou stavební technikou. Až do začátku 19. století šlo především o srubové stavby, které byly kryty šindelem. „Často v celé stavbě nebylo použito jediného hřebíku“. Místo hřebů bylo potřeba jednotlivé části spojovat pomocí dřevěných kloubených čepů. To vypovídá mnohé o šikovnosti a technické vyspělosti venkovských tesařů (Matouš, 2020a, s. 18).

4.4.1 Hrad Lukov

Hrad ukrytý hluboko v lesích měl z počátku především hospodářský a strategický význam. Nacházel se v blízkosti významných obchodních cest a jeho východiskem bylo čerpat hospodářského potenciálu, který kraj nabízel. Proto se také započalo s postupnou kolonizací okolních lesů, kde začaly vznikat zemědělské osady. Ty měly plnit především funkci zásobovat obživou obyvatele a zaměstnance hradu (Hurt, 1983, s. 12).

První písemná zmínka o hradu pochází z roku 1332, kdy dal Jan Lucemburský hrad do zástavy Šternberkům (Jadrníček, 1947, s. 10). Holík (2006, s. 5) přichází s domněnkou, že hrad Lukov existoval už v roce 1219. Míni tak dle listiny Přemysla Otakara I., který se zmiňuje o jistém šlechtici Buňovi z Lukova. Napovídají tomu také některé kamenné prvky na hradě pocházející z té doby.

Historie hradu je spojena nejen s významnými rody, ale také se samotným králem českým a císařem římským Karlem IV., který tehdy ještě jako markrabě moravský vykoupil hrad ze zástavy (Matouš, 1979, s. 6). Dozvídáme se o tom z jeho vlastního životopisu, kde píše: „*Tehdy jsme znovu nabyli s velkými náklady a úsilím hrady Křivoklát, Týřov, Světlík, v Čechách, na Moravě pak Lukov, Telč, Veverží, hrad olomoucký, brněnský...*“ (Holík a Pagáč, 1999, s. 3).

Díky Jadrníčkoví (1947, s. 10) se dozvídáme o existenci kostela, který byl na hradě kolem roku 1392. Patronem hradního kostela se stal sv. Jan Křtitel. Nejvýznamnějším rodem vlastníci hrad Lukov byli Šternberkové. V té době propukly husitské války, které se dotkly také hradu, kterého se zmocnili.

Obr. 4 Hrad Lukov (Zdroj: Fotografie autorky)

Po dobytí a vypálení hradu vojsky Matyáše Korvína v roce 1469 došlo podle Holíka a Pagáče (1999, s. 4) „*k rozsáhlé přestavbě a rozšíření hradu, po jehož dokončení vznikl jeden z nejrozsáhlejších hradních komplexů své doby na Moravě*“.

Neslavně to dopadlo s hradem také po třicetileté válce, kdy se dostal do spárů švédských vojsk. Hrad tehdy ztratil svůj vojenský význam. „*Hradby strženy, cenné věci vyplněny a odvezeny jako kořist a hrad sám zapálen*“ (Jadrníček, 1947, s. 11).

Na hradě se po Šternbercích vystřídal několik šlechtických rodů. Moravského sídla se napříč jeho historií na různě dlouhá období zmocnili Kunové z Kunštátu, Smilové, Nekešové z Landeka, Valdštejnové, Valaši v čele s Janem Adamem z Víckova (Prusinovští), Minkvicové z Minkvitzburku, Rottalové a naposledy Seilernové.

Poslední zmiňovaný rod Seilern-Aspang koupil hrad i s rozsáhlým lukovským panstvím velmi výhodně od zadluženého hraběte Rottala. Jan Fridrich hrabě ze Seilern-Aspang však zastával vysokou funkci u dvora ve Vídni, což zapříčinilo jeho nepřítomnost na Lukově. Stejný osud, jako za Jana Fridricha, čekal hrad i za jeho syna Kristiána Augusta (Holík, 2000, s. 26).

Hrad za doby Seilernů pustl a stal se „*zdrojem levného stavebního materiálu*“ (Holík, 2000, s. 28). Podle Matouše (1979, s. 11) v té době začalo postupné rozebírání a demolování hradu a svážení materiálu do podhradí k výstavbě nových panských budov. Holík (2000, s. 28) doplňuje, že materiál z hradu sloužil i „*pro stavbu domků v okolních vesnicích. Zarostl křovinami a stromy a ztratil se v lese*“.

Život se tím pádem přesunul do podhradí o čemž nás informuje ve své knize Pokluda (2004, s. 6): „*Zatímco hrad byl ponechán osudu, v podhradí panoval čirý ruch. Dole v Lukově byl postaven nový lesní úřad (1765), o čtyři roky později byl dokončen pivovar a přibývaly další panské objekty*“.

4.4.2 Stará lesovna

Jednou z prvních budov nově vznikajícího podhradí byl lesní úřad známý také jako Stará lesovna. Nad vstupem do sklepení je uložen znak rodu Seilernů a letopočet 1765. Občané Lukova si v souvislosti se Starou lesovnou s hrdoostí připomínají významné ženy, které na lesovně mezi lety 1895 až 1908 žily. Byly jimi Barbora (Bettyna) Smetanová, druhá manželka Bedřicha Smetany a jejich dcera Zdenka (provdaná Heydušková).

Heydušek (2008, s. 8) vzpomíná na svou prababičku a babičku v periodiku Lázeňských listů. „*Když B. Smetana zemřel, bylo dceři Zdence 23 let a Betty pouhých 43*“. Zdenka se vdala za lesmistra Antonína Heyduška, se kterým odjela do Rakouska. V roce 1895 získal místo v Lukově, kam se za dcerou Zdenkou a její rodinou Bettyna přestěhovala. Užívala si svých třech vnoučat a předávala jim cenné rady v oblasti hudby a kultury. „*Sedávala často na okraji lesa, pozorovala západy slunce a radila vesničanům, kteří se na ni obraceli s dotazy, jak co udělat nebo se k úřadům zachovat. Zdenka Heydušková organizovala v Lukově divadelní představení v češtině pro občany okolních vesnic*“. Divadlo se nakonec stalo důvodem, proč Bettyna Smetanová a rodina Heydušková odešla po třinácti letech z Lukova. Zdenka se tehdy nepohodla s hraběnkou, která měla zájem hrát divadlo v němčině, s čímž nesouhlasila, a tak hraběnka zařídila, aby dostal lesmistr Heydušek od hraběte vyhazov. Rodina odešla do Luhačovic, kde Bettyna Smetanová ještě téhož roku zemřela.

4.4.3 Pivovar

Lukovské panství se pyšnilo dostatkem dřeva, což vedlo ke vzniku některých budov zajišťujících potravinářský průmysl, ve kterých se lukovským dřevem topilo. Jednou z nich byla i budova panského pivovaru, kde se roku 1843 vyprodukovalo 3 240 věder (asi 183 384 litrů) piva. „*Lukovský pivovar zpracovával většinu produkce domácí panské pšenice, později panského ječmene. K výrobě piva používal domácího chmele, pěstovaného jak v Lukově samém, tak i pod lukovským hradem*“ (Hurt, 1983, s. 131-132).

Přesný rok, kdy byla budova pivovaru postavena není znám. Matouš (1979, s. 20) píše, že „*budova už stála v roce 1646, jak se o tom dovidáme z inventáře hradu Lukova*“. Na čelní zdi je nám připomínán letopočet 1769, rok přestavby pivovaru, kde se až do 80. let 19. století vařilo výtečné pivo. V roce 1893 se konala dražba pivovaru a lihovaru, který už svou výrobou nestačil na nové moderní pivovary. V prostorách varny vznikl prostorný sál, kde se konaly nejrůznější akce, třeba i ochotnické představení hry „Charleyova teta“ pod režijní taktovkou Zdeňky Heyduškové, roz. Smetanové (Přivara, 2014b, s. 12).

Sál zdobil velký portrét W. A. Mozarta ve zlatém rámu. Právě proto byl sál nazýván Mozartovou dvoranou. Konaly se zde „*vyhlášené plesy a společenské podniky, při nichž hrála hraběcí kapela. Její členové měli myslivecké stejnokroje, se zelenými sametovými límci a manžetami, se zlatými knoflíky a zlatými lyrami, přišitými na rukávech*“ (Matouš 1979, s. 20).

Prvním majitelem po lešenských hrabatech Seilernových se stal roku 1932 Alois Klačánek, který budovu pivovaru koupil a hned provedl několik změn. V prvním patře budovy

vybudoval pokoje pro hosty a v bývalé Mozartově dvoraně provozoval kino. V padesátých letech minulého století sehráli ochotníci v sále hru s názvem Vojnarka a scházeli se tam také cvičenci Jednoty Orel (Přivara, 2014b, s. 13).

„Po roce 1948 došlo ke znárodnění průmyslu a podniků a od roku 1955 byl předán k užívání do správy spotřebnímu družstvu Jednota. Během následujících let se v pohostinství vystříдалo mnoho pracovníků a vedoucích“. V roce 1991 byl majetek opět vrácen do soukromého vlastnictví potomků pana Aloise Klačánka (Přivara, 2015, s. 12). Do dnešní doby se zachoval na střeše točitý barokní komín, který se stal raritou obce (viz. obr. 5).

Obr. 5 Barokní komín

(Zdroj: Fotografie autorky)

4.4.4 Kostel sv. Josefa

Dominantou obce je jednoznačně kostel svatého Josefa, který se tyčí na mírném návrší několik metrů od hlavní silnice. Podle Matouše (1979, s. 17) *„jde o prostou, ale působivou empirickou architekturu, napodobující svou členitostí barokní prvky. Kostel má jednu loď, presbytář s okrouhlou apsidou a věž vystavěnou do průčelí“.*

Stáří kostela napovídá letopočet vytesaný do kamenného ostění nad hlavními dřevěnými dveřmi. Jedná se o rok 1812. Stavět se začalo ale už o dva roky dříve, konkrétně 25. srpna 1810.

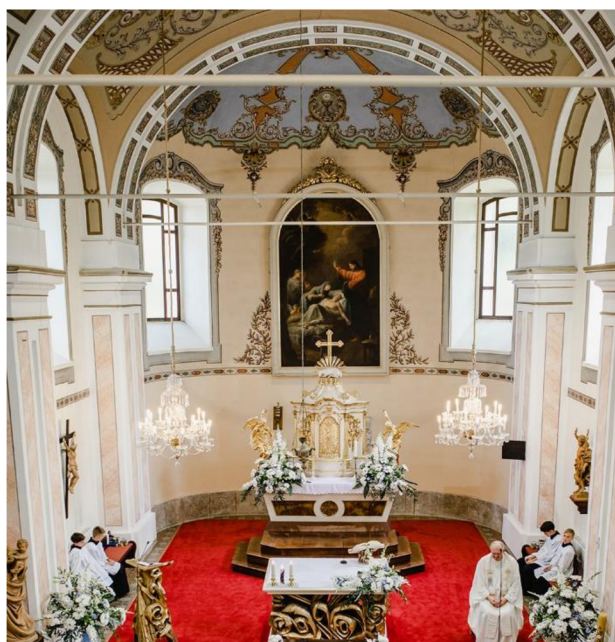
Tehdy byl na pozemku č. 4 položen základní stavební kámen. V roce 1812 už dva roky probíhala stavba kostela podle nákresu holešovského zedníka mistra Martina Galušky, dokončena byla o další dva roky později v roce 1814. Stavebníkem a zároveň patronem kostela se stal urozený pán, hrabě Jan Josef Seilern-Aspang (1752-1838), který se postaral také o vnitřní vybavení kostela (Přivara, 2003, s. 12).

Obr. 6 Kostel sv. Josefa (Zdroj: Římskokatolická farnost Lukov – Kašava [online])

Právě druhé jméno hraběte Jana Josefa označuje křestního patrona, kterým mu byl svatý Josef. Proto nechal nově budovaný kostel v Lukově zasvětit právě svatému Josefovi. V dřívějších dobách se na svátek svatého Josefa (19. března) konala tradiční pouť před kostelem. Stánkaři lákali lukovské občany na cukrovinky a svaté nebo upomínkové předměty. Děti mohly po slavnostní mši dovádět na houpačkách a kolotočích (Přivara, 2003, s. 19).

Od poloviny 18. století docházelo na lukovském panství ke zřizování kostelů. Mezi prvními byl zbudován kostel v nedaleké Kašavě (1745), dále pak například ve Hvozdné (1785) nebo ve Všemíně (1778). Za zřízením vlastního kostela a samotné duchovní správy v Lukově stojí fakt, že nejbližší kostel byl až ve Štípě, kam se lidem špatně dostávalo. Nově vybudovaný lukovský kostel byl nazýván jako zámecký kostel (Hurt, 1983, s. 212-213).

A nyní už k samotnému vybavení kostela. Ještě, než vstoupíme do hlavní lodě kostela, procházíme kolem kropenky se svčenu vodou, ta je umístěna na pravé straně předsíně vedle bočních dveří, za nimiž je ukryto točité dřevěné schodiště vedoucí na kůr, který je určen především pro zpěváky. Naproti těmto dveřím jsou pak menší dveře, za nimiž se skrývá zpovědnice. Místnost zvaná předsín byla dříve označována jako „žebračka“, dnes tam stojí pozdě přichozí farníci či rodiny s malými dětmi.

Obr. 7 Interiér kostela (*Zdroj: Fotografie autorky*)

V presbytáři kostela, tedy tam, kde jsou obvykle při mši svaté kněz a ministranti, se nachází hlavní dřevěný oltář, který byl do kostela přivezen z obce Střelnice u Staré Libavé v roce 1955. Do té doby byl v lukovském kostele původní oltář z roku 1814 (Přivara, 2003,

s. 17). Nad oltářem je umístěn tzv. oltářní obraz – hlavní obraz chrámu, díky kterému určujeme, komu je kostel zasvěcen. Jedná se o obraz svatého Josefa, který je zachycen na lůžku těsně před svou smrtí. Vedle něj stojí Kristus Pán, jehož ruka směřuje k nebi a na druhé straně lože se nad umírajícího Josefa, pěstouna Páně, naklání jeho snoubenka Panna Maria (Matka Páně). V lukovském kostele je obraz vídeňského malíře Georga Schilingera umístěn hned od roku 1814. Presbytář zdobí také dva šestnáctiramenné benátské lustry (Přivara, 2003, s. 18 a 22).

Původní obětní stůl z roku 1975 byl z modřínového dřeva, které věnovali místní farníci a vyrobili jej tři stolaři z Lukova. V roce 1994 byl nahrazen novým obětním stolem z lipového dřeva, který je dílem uměleckého řezbáře Miroslava Háchy ze Sedlčan. Původní stůl dodnes slouží v kapli v Domově seniorů Lukov (Přivara, 2003, s. 20).

Napravo před lavicemi vidíme více než dva metry vysokou křtitelnicí z jedné části z mramoru, z druhé části dřevěnou v dekoru mramoru. Ve farním kostele je od roku 1897. Už od té doby slouží ke křtu nejen novorozeňat. Na vrcholu křtitelnice jsou dvě sošky, Kristus a Jan Křtitel (Přivara, 2003, s. 26).

V hlavní lodi kostela a v části pod kůrem se nachází několik soch z lipového dřeva od řezbáře Miroslava Háchy, kterými jsou: Madona s Ježíškem, Svatá Anežka, Svatý Václav a Pieta (Panna Maria Bolestná). Pod kůrem je socha sv. Josefa od neznámého řezbáře. Při pohledu na kůr vidíme v dále nejen varhany, ale také velmi vzácnou plastiku svatého Jiří. *„O původu této cenné reliéfní práce nejsou žádné zprávy. Jen lidové podání tvrdí, že její původ je třeba hledat na hradě Lukově“*. Právě sv. Janu Křtiteli byl ve 14. století zasvěcený kostel na hradě. Originál této dřevorezby byl v kostele až do roku 2002, kdy byl převezen a uložen do deponitáře arcidiecézního muzea v Olomouci. Kopii cenného originálu zhotovil rovněž pan Miroslav Hácha ze Sedlčan (Přivara, 2003, s. 39).

Výmalba interiéru kostela změnila svou podobu hned několikrát. Původně byl chrám pouze vybělen bez jakýchkoliv dalších ornamentů. Později byly stěny opatřeny jednoduchou výmalbou v různých odstínech. Na klenbě kostela se zachovaly ornamenty z výmalby kostela v roce 1930, kdy nechal na své vlastní náklady vymalovat chrám farář P. Adolf Pírek. Jedná se o *„kříž, obilné klasy, vinnou révu a tváře čtyř světců. Svatý Petr s klíči, svatý Pavel s mečem, sv. Metoděj (moravský biskup) a sv. Konstantin (Cyril) – slovanští apoštolové a patroni Evropy“*. Nástrovní ornamenty byly již dvakrát opravovány (Přivara, 2003, s. 59).

4.4.5 Fara

Podle Přívary (2003, s. 81) se jedná o třetí nejstarší budovu v Lukově, hned po panské lesovně a pile. Jednopatrová budova byla postavena na přelomu 18. a 19. století. Stejně jako kostel ji nechal postavit hrabě Jan Josef Seilern. Fara se nachází v těsné blízkosti kostela. V dnešní době dělí kostel a faru asfaltová cesta. Nad hlavními dveřmi směřujícími k hlavní silnici je umístěn erb rodu Seilern-Aspang s letopočtem 1818 (nejedná se o rok výstavby budovy fary).

„Podle písemných zpráv bylo přízemí budovy před rokem 1815 určeno pro lukovskou školu“. V přízemí se nacházela jedna třída a byt pro kantora. Kaplan sídlil o patro výše. Z kapacitních důvodů se později škola přestěhovala na své dosavadní místo do budovy č.p. 32 (Přívara, 2003, s. 81).

Během více než dvou set let došlo k několika opravám farní budovy. Největší rekonstrukce proběhla v letech 1993-1994 s příchodem P. Václava Divíška. *„Budově byla navrácena původní podoba omítky s členěnou fasádou a kazetovým nárožím“.* Došlo také na opravu střechy, která byla nově pokryta červenou taškou a ve střeše vzniklo celkem šest ozdobných arkýřů (Přívara, 2003, s. 84).

Obr. 8 Fara (Zdroj: Fotografie autorky)

4.4.6 Domov seniorů

Při průjezdu obcí si nelze nepovšimnout nejrozsáhlejšího komplexu budov v obci, který se rozprostírá v blízkosti hlavní křižovatky v Lukově naproti Boží muky. Nynější Domov pro seniory, v dnešní době připomínající luxusní zámek, změnil svou podobu hned několikrát, a to hlavně díky svému rozšiřování.

Původně na tomto místě stál starý dům č. 82, který nechal v roce 1885 tehdejší majitel panství hrabě František Josef Seilern (1859-1919) upravit tak, aby do budovy mohli být umístěni starci a stařeny z lukovského panství. Ještě též rok byl starobinec pro dvanáct starců otevřen (Matouš, 1979, s. 22). Charitativní komplex nesl název „Carolineum“ podle druhé manželky Františka Josefa Seilerna (Přivara, 2003, s. 125). Hraběnka Sarolta Karolína Seilern, rozená Wenkheim byla proslulá v kraji svou zbožností a dobročinností. Přispět k tomu mohla pravděpodobně i smrt třetího syna Jindřicha (1892), který zemřel jen pár dní po narození.

Manželé Seilernovi v roce 1892 v Lukově zbudovali sirotčinec pro osiřelé dívky do 14 let věku z celého holešovského okresu, říkalo se mu „klášter“. O starce i sirotky bylo, zdá se, dobře postaráno. Podle Přivary (2003, s. 124) dostávali celoroční ošacení, stravu i ubytování zcela zdarma. „*Vedením a správou kláštera byly pověřeny Milosrdné sestry řádu sv. Karla Boromejského z Prahy*“.

V roce 1892 vznikl v klášteře pro nemajetné a osiřelé dívky internát a Dívčí soukromá škola s právem veřejnosti, do které chodily jak chovanky z kláštera, tak také dívky z Lukova. V prvním školním roce jednotřídní, ve druhém školním roce již dvojtřídní soukromá škola čítala více než sto žákyň. Taktéž ve škole byly zapojeny sestry boromejky, které vyučovaly všeobecné předměty i ruční práce. Dívčí soukromá škola byla nakonec výše organizovaná než chlapecká. V roce 1900 se škola rozrostla o další třídu. Rozšířila se také kapacita starobince a kláštera (Přivara, 2003, s. 125-126).

Krátce před první světovou válkou, v roce 1912, nechali manželé František a Sarolta Seilern zbudovat v Lukově malou nemocnici pro sedm osob, která se nacházela v domě čp. 131 (dnešní rodinný dům na křižovatce ulic Hradská a Hradská I). Během první světové války se nevyhnula nouze o potraviny Lukovu ani klášteru. Sestry boromejky proto začaly s chovem krav, vepřů a slepic (Přivara, 2003, s. 126).

Před sto lety, v roce 1921, musel být Lukov izolován od svého okolí z důvodu nakažlivé nemoci úplavice, která postihla jak občany Lukova, tak obyvatele kláštera. „*V budově kláštera byla přechodně zřízena zvláštní epidemiologická nemocnice*“. Nakonec bohužel této zákeřné nemoci podlehl několik obyvatel z řad občanů i starců z kláštera (Přivara, 2003, s. 128).

Nedlouho po této smutné události předala hraběnka Sarolta v roce 1924 charitativní komplex Carolineum Svazu Charity v Olomouci. Hraběnka Sarolta Seilern pobývala na zámku Lešná až do roku 1945. Po vydání prezidentských dekretů byl zámek a majetky rodiny

zestátněny a hraběnka se odstěhovala do Prahy, kde následujícího roku zemřela ve věku nedožitých osmdesáti šesti let. Až do poslední chvíle se o hraběnku starala řeholní sestra boromejka Devota, která s ní odjela z lukovského panství (Přivara, 2003, s. 129 a 135).

Začátkem roku 1951 se do Lukova přestěhovalo 48 seniorů z kláštera sester františkánek v Gottwaldově. „K 1. lednu 1960 byly budova *Carolineum* čp. 82 a *charitativní dům* čp. 120 spojeny pod jeden název „*Ústav sociální péče*“ v Lukově“. V roce 2001 došlo ke zbourání budovy č. 120 a následně byla vystavěna nová budova pro seniory (Přivara, 2003, s. 135-141).

4.4.7 Vila Tuskulum

Jednopatrová budova s předsunutou verandou v tyrolském slohu nese čp. 137. Vyrosla na východním okraji obce Lukovec v roce 1894. Vilu nechal postavit hrabě František Seilern jako letní sídlo pro svou druhou manželku, hraběnku Saroltu Seilern-Aspang. Jen pár kilometrů od tohoto místa byl o rok dříve dokončen luxusní zámek Lešná, který se pyšnil veškerým přepychovým vybavením a výtobytky tehdejší doby. Obě velkolepé stavby měl na svědomí stejný architekt, a sice Viktor Siedek. Po smrti hraběte Františka přijížděla vdova Sarolta na Tuskulum v době letních měsíců (Přivara a Skovajsová, 2014, s. 24).

Obr. 9 Vila Tuskulum (Zdroj: Fotografie autorky)

Na Tuskulu pobývala během 2. světové války „*německá mládež – Hitlerjugend*“. Po skončení války musela hraběcí rodina Seilern-Aspang na základě Benešových dekretů opustit zámek a přesídlit se na své rodové sídlo v rakouském Litschau. „*V padesátých letech 20. století byla ve Vile Tuskulum zřízena Podniková škola Obnovy. V letech 1956-1982 Tuskulum využívaly děti mateřské školy. V přízemí byla pro děti mateřské i základní školy vybudována školní jídelna. Od konce 20. století je budova soukromým vlastnictvím. Noví majitelé přetvořili vilu v luxusní hotel s restaurací*“ (Přivara a Skovajsová, 2014, s. 24).

4.4.8 Panská sýpka

V komplexu bývalého hospodářského dvora, jehož kořeny sahají až do roku 1516, se nachází třípodlažní panská sýpka, která byla zřízena roku 1842 pro uskladnění rezervního obilí. To se následně mohlo využít k zapůjčení pro poddané v případě neúrody (Hurt, 1983, s. 242). Podle Jadrníčka (1947, s. 149) byly v tomto kraji dvě hlavní sýpky, ta druhá se nacházela v nedalekých Slušovicích. Větší sedláci měli za povinnost určitou část své úrody uskladnit do panských sýpek. Obilí, které odvedli do sýpek jim bylo zapláceno. V době neúrody si jej mohli vypůjčit zpět a následně vrátit s úrokem. Ta část úrody, kterou si sedláci nevy půjčili, byla prodána.

Matouš (1979) v Kronice zemědělského družstva uvádí, že v obecní sýpce shromažďovali sedláci obilí tak, že po dobu tří let museli odevzdávat třetinu své sklizně. Množství obilí uschované v kontribučenské sýpce za tři roky pak mělo vystačit na osetí všech obecních pozemků. Vrchnost tak chtěla předejít tomu, aby v době neúrody nemusela vydávat ze svého. V té době totiž docházelo k častým živelným pohromám a neúrodě (Matouš, 2019b, s. 18).

Obr. 10 Panská sýpka (Zdroj: Fotografie autorky)

Příčinou neúrody bývaly podle Hurta (1983, s. 173) jak „*velké mrazy a malá sněhová pokrývka, tak také velká sucha a horka*“. V polovině 18. století (1746-1749) docházelo opakovaně k tak velké neúrodě, až byli někteří hospodáři nuceni odejít za lepšími podmínkami do úrodnějšího kraje.

Na některých objektech můžeme pozorovat prvky doznívajícího baroka. Sama panská sýpka „*nese typické znaky užitkové stavby počátku 18. stol*“. Budovy tohoto typu byly v podhradí budovány za dob Seilernů. V areálu byl dále zbudován kravín, koňské stáje a volárna. Nejpozději byla dostavěna velká patrová budova s červenou střechou, ve které se nacházely kanceláře, byty, sklady a šatlava. Se založením Jednotného zemědělského družstva došlo k rozšíření areálu o nové budovy a u některých původních objektů došlo k rekonstrukci nebo demolici (Matouš, 1979, s. 19).

4.4.9 Zemědělství

Hurt (1983, s. 151) popisuje lukovskou půdu jako ne moc úrodnou. Může za to podle něj „*vysoká poloha a drsnější klima*“. Tehdejší obyvatelé pěstovali především žito a oves. Matouš (1979) v Kronice zemědělského družstva píše o zemědělství jako o původním a nejčastějším zaměstnání usedlíku žijících na území Lukova. Pracovali buď na svých vlastních pozemcích, sloužili na větších usedlostech nebo byli zaměstnáni v panských službách. Mohli tudíž pracovat například „*na pile, v lese, v pivovaru, palírně, cihelně, bedárně, oboře, zahradnictví apod.*“ (Matouš, 2019c, s. 18). Matouš uvádí další obiloviny pěstované na kamenitých polích. Kromě žita též zvaného réž a ovsa, zmiňuje také pšenici a ječmen, které však nebyly tak rozšířené. Usedlíci dále pěstovali zelí, zemáky, které se staly základní potravinou vesnických obyvatel, krmnou řepu, len, luštěniny a mák. Co se týče dobytka, šlo především o chov tažných koní a skotu taktéž určených k tahu, ale také k produkci mléka a masa. Dále chovali ovce, drůbež, prasata a kozy (Matouš, 2019a, s. 16-17).

Velký pokrok zaznamenalo zemědělství v Lukově v druhé polovině 18. století. Tehdy podle vyprávění, které se předává z generace na generaci, seznámil nedůvěřivé sedláky s novou plodinou sám hrabě Seilern. Jednalo se o brambory, dodnes zvané jako zemáky. K prvnímu rozdělení brambor došlo na konci Hradské někde v blízkosti nynější sochy svatého Jana. Při příležitosti této významné události bylo v těch místech vysázeno několik lip. Hrabě Seilern chtěl tedy přesvědčit starousedlíky o významnosti brambor, a proto si je jednoho podzimního večera pozval a přikázal rozdělat oheň. Do žhavých uhlíků vložili syrové zemáky, počkali až byly hotové, rozdělil je pak všem přítomným, který zemáky rozlomili, posolili a ochutnali. Zprvu nedůvěřiví starousedlíci, kteří neměli novoty v oblíbě, si brambory pochvalovali. Hrabě nakonec přislíbil, že každému sedlákovi vydá na jaře ze svých zásob několik brambor na sadbu (Matouš, 2020b, s. 18-20).

4.4.10 Valašský kroj

Valašský kroj se vyznačuje svou jednoduchostí. Valaši oblékali pouze to, co dokázali podomácku zpracovat. Jednalo se o „*plátna a sukna z dostupných surovin lnu, konopného vlákna a vlny*“. Na rozdíl od bohatých krojů sousedního Slovácka či Hané, valašský kroj neodhaloval sociální rozdíly, neboť větší část oděvu byla pro všechny stejná, odchylky byly jen v některých materiálech a doplňcích (Holík, 2006, s. 7-9).

Vrchní část ženského kroje byla tvořena plátěnou košilí, krátkou košilkou po prsa s našasenými rukávy a kordulkou višňově červené barvy s hlubokým kulatým výstřihem.

V zimě přidávaly ženy další vrstvu, kterou byl nejdříve ovčí kožich či bílá plachta, později „nahrazeny vlněnou kostkovanou plédou“. Spodní část kroje se skládala ze dvou zástěr, spodní bílé letnice a předního modrotiskového fěrtochu. Vdané ženy nosily šátky, pod kterými ukryvali jejich vlasy. Svobodné dívky splétaly vlasy do copů (Holík, 2006, s. 7-9).

Součástí mužského kroje byla plátěná košile, modrošedé přiléhavé kalhoty s dvěma rozparky, dlouhý kožený řemen, červená vesta, kožená obuv a plátěný šátek protažený rozparky. V zimě taktéž oblékali zpočátku ovčí kožich, který byl později nahrazen krátkým kabátkem. Na hlavě nosili klobouk, takzvaný plzák nebo kožešinové baranice. Chudší muži i ženy nosili soukennou obuv, bohatější pak obouvali vysoké kožené boty (Holík, 2006, s. 7-9).

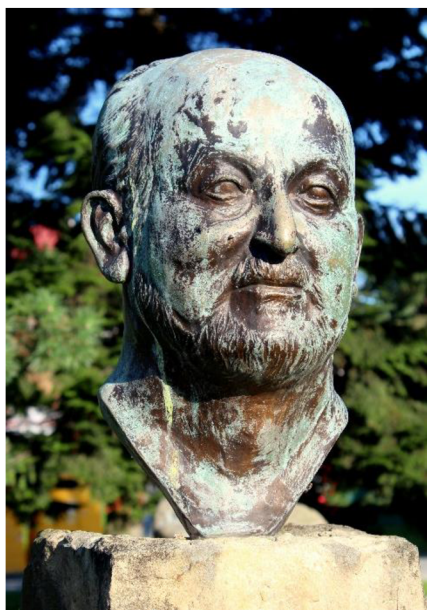

Obr. 11 Valašský kroj

(Zdroj: *Valašský soubor Kašava* [online])

4.4.11 Významné osobnosti

František Pavlíček (1923-2004)

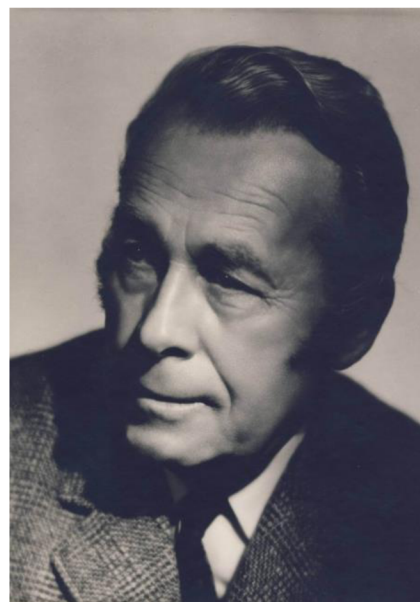

Obr. 12 Busta Františka Pavlíčka
(Zdroj: *Fotografie autorky*)

František Pavlíček byl významným spisovatelem, dramatikem a scénáristou minulého století. Narodil se v roce 1923 v Lukově u Zlína. Vystudoval estetiku a slovanskou literaturu. Ve svém životě vystřídal mnoho profesí včetně těch dělnických, které musel vykonávat po zákazu umělecké činnosti v roce 1970. Před zákazem byl například redaktorem a dramaturgem v Československém rozhlasu, dramaturgem v Československé televizi a ve Filmovém studiu Barrandov. V letech 1965-1970 působil jako umělecký ředitel Divadla na Vinohradech. Mezi nejznámější díla, pod kterými se podepsal svým scénářem patří pohádka *Tři oříšky pro Popelku*, *Markéta Lazarová*, *Babička* a další (Pavlíček, 2003, obálka knihy).

Rudolf Matouš (1908-1988)

Rudolf Matouš se narodil v roce 1908 ve slovenských Piešťanech. Ve svých deseti letech, po smrti svých rodičů, se přestěhoval ke svým příbuzným do Želechovic u Zlína. V roce 1932 získal místo učitele v Lukově u Zlína, kde zůstal až do konce života. Později se stal ředitelem lukovské školy. Za jeho časů prošla škola v Lukově rozsáhlou rekonstrukcí. Stal se dlouholetým kronikářem obce a hlavním iniciátorem oprav hradu Lukova (Pagáč in Matouš a Horsáková, 1998, s. 7-9).

Obr. 13 Rudolf Matouš

(Zdroj: Hrad Lukov [online])

5 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍ ŠKOLY LUKOV

Pátá kapitola pojednává a o charakteristice Základní školy Lukov včetně školního vzdělávacího plánu. Konkrétně se zaměříme na vlastivědné učivo ve 4. a 5. ročníku.

Základní škola Lukov se nachází v samotném centru obce. Zřizovatelem školy je Obec Lukov v čele se starostou Michalem Teplým. Funkci ředitele školy plní PaedDr. Jolana Vlková. V současné době školu navštěvuje 135 žáků. ZŠ Lukov vzdělává žáky prvního stupně ZŠ ve všech ročnících. Ve školním roce 2020/2021 byla rozšířena i o 6. ročník druhého stupně ZŠ a ve školním roce 2021/2022 přibyl 7. ročník druhého stupně ZŠ. V tomto duchu by se základní škola měla do dvou let rozšířit o celý druhý stupeň ZŠ a zabezpečit tak vzdělání žáků pro všech devět ročníků základní školy.

5.1 Historie školy

Historie lukovské školy sahá až do konce 18. století, tedy do doby tereziánské, kdy docházelo k zakládání škol tří typů. V Lukově vznikla škola venkovská neboli triviální, bohužel se nedochovaly přesné informace o tom, kde byla umístěna. Hlavním důvodem založení školy v obci byla vzdálenost nejbližší školy, která se nacházela ve Štípe, sekundárním důvodem bylo množství dětí ve štípské škole, které přesahovalo 140 žáků. V Lukově tou dobou bylo 56 dětí školou povinných, z toho pouze polovina navštěvovala školu ve Štípe (Hurt, 1983, s. 216).

Matouš (1979) se v Kronice zemědělského družstva zmiňuje o nedostatečné školní docházce, která byla přerušována prací dětí využívaných v zemědělství. Žáci místo přítomnosti ve školních lavicích pomáhali při orbě, senoseči či žních. Starší děvčata se pak starala o mladší sourozence. Nízká docházka zapříčinila, že znalosti žáků, kteří docházku dokončili byly velmi nedostačující. Někteří se za tu dobu nebyli schopni naučit psát ani číst (Matouš, 2019b, s. 19).

„Dle historických pramenů byla lukovská škola zřízena roku 1787, k otevření školy došlo až v letech 1789-1791“. Na několik let byla škola umístěna i do budovy fary, která je jednou z nejstarších budov v Lukově. Fara se s rostoucím počtem žáků stala nevyhovující, proto se začaly hledat nové prostory. Majitel panství, hrabě Seilern, nabídl pro účely školy budovu panských stájí s č. 32. Na tomto místě už škola zůstala do dnešní doby (ŠVP – Lukovská škola, 2020, s. 5). Malá vesnická škola byla zpočátku jednotřídní, a to až do roku 1875. Poté se stala na krátkou dobu dvojtřídní, ale koncem 19. století došlo k úbytku žáků z důvodu zřízení dvou dalších škol v okolí. Jednak vznikla nová škola pro „přespolní“ žáky v obci Velíková a také soukromá škola pro dívky.

Na místě dnešního Domova pro seniory byla ve školním roce 1892/1893 otevřena Dívčí soukromá škola, ve které vyučovaly sestry boromejky (milosrdné sestry z řádu Karla Boromejského) všeobecné předměty a ruční práce. Během několika let navštěvovaly dívčí školu téměř všechny dívky z Lukova (Přivara, 2003, s. 125).

Budova školy prošla mnoha nutnými úpravami a přestavbami, byla rozšířena o několik dalších budov, ale vzhled původní budovy školy zůstal téměř beze změn. V dnešní době je v původní budově nejbližší k hlavní pozemní komunikaci umístěna obecní knihovna.

5.2 Charakteristika žáků

Ačkoliv se v posledních letech počet dětí rozrůstá, na jednu třídu připadá v průměru 17 žáků. Základní škola Lukov poskytuje vzdělávání v první řadě místním občanům, ale školu navštěvují také čím dál více žáci z okolních vesnic. *„V rodinách je kladen důraz na tradiční výchovu. Rodinné klima vytváří otevřené vztahy mezi vedením školy, pedagogy, žáky, zákonnými zástupci a veřejností obce“* (ŠVP – Lukovská škola, 2020, s. 7).

5.3 Charakteristika školního vzdělávacího programu

5.3.1 Zaměření školy

Podle ŠVP – Lukovská škola (2020, s. 8) se škola zaměřuje na individuální potřeby každého žáka, na jeho formování v oblasti celoživotního učení a na všestranný rozvoj klíčových kompetencí (k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské a pracovní). Škola je nadstandardně materiálně vybavena, pedagogům i žákům jsou k dispozici pomůcky, které mohou využívat při výuce i mimo ni. Žáci jsou již od prvního ročníku zapojeni do práce s informačními technologiemi i díky zřízené počítačové učebně. S výukou angličtiny se začíná od 1. třídy. Všichni žáci základní školy mají možnost od prvního ročníku navštěvovat nepovinný předmět náboženství.

Velký důraz je kladen na Environmentální výchovu zapojenou do vzdělávacího procesu. Umístění obce v podhůří Hostýnských vrchů je ideálním prostředím pro zkoumání místní fauny a flóry. Pedagogové a vedení školy se snaží žákům předat pozitivní postoj a vztah k okolnímu světu a životnímu prostředí, se kterými je potřeba žít v souladu. Základní škola nabízí celou řadu mimoškolních aktivit spojených především se sportovním vyžitím, které nabízí pro žáky ale i pro ostatní obyvatele Lukova s myšlenkou budování komunitní školy. Během roku se podílí také na organizaci různých kulturních akcí pořádaných v obci.

Hlavním cílem úsilí lukovské školy je podle ŠVP – Lukovská škola (2020, s. 9) „*dále vzdělatelný kultivovaný žák a spokojený rodič*“. Základní škola Lukov je součástí několika projektů z různých odvětví vzdělávání. Od roku 2012 je zapojena do mezinárodního programu Globe (na podporu zájmu žáků o přírodní vědy a životní prostředí) a do projektu Ekoškola.

5.4 4. ročník

Podle ŠVP – Lukovská škola (2020, s. 82) se žáci v rámci tématu „Místo, kde žijeme“ seznamují s obcí Lukov, s jejím umístěním v regionu, s ulicemi, okolními obcemi a městy. Učí se orientovat v mapách a určují světové strany. Žáci poznávají Českou republiku, Prahu, současné i minulé reálie naší vlasti a okrajově se dotýkají politického systému, zákonů a principů demokracie. Vyhledávají informace o památných místech a státních svátcích. Učí se rozlišovat typy krajín a seznamují se s vodstvem České republiky. Žáci se sami stávají součástí silničního provozu, což přináší nové vědomosti z oblasti dopravního značení a pravidel. Nechybí ani uvědomování si vztahu mezi člověkem a krajinou a jejich vzájemné působení.

Téma „Lidé kolem nás“ seznamuje žáky podle ŠVP – Lukovská škola (2020, s. 82) s Evropou a celým světem. Žáci si uvědomují postavení České republiky v rámci Evropy, poznávají sousední státy a učí se respektovat ostatní národy (jejich náboženství, tradice a životní podmínky). Žáci se seznamují s některými národy a hledají, co nás spojuje a co nás naopak odlišuje. Zabývají se vztahy mezi lidmi a snaží se vyvodit pravidla pro společné soužití. Pedagogové předávají a vštěpují žákům etické zásady, ohleduplnost, práci s emocemi, ale také to, jak předcházet konfliktům. Žáci hledají význam a místo člověka na Zemi a mezi lidmi. Upřesňují si vědomosti v oblasti práce, povolání a zájmů.

Tematický okruh „Lidé a čas“ seznamuje podle ŠVP – Lukovská škola (2020, s. 82) žáky s dějinami naší vlasti, a to už od prvního osídlení. Zmiňují si národy a civilizace, které se za tu dobu na našem území vystřídaly, poznávají Slované, Velkomoravskou říši, Přemyslovce atd. Zabývají se původem a počátky křesťanství na našem území a věnují se některým osobnostem českých dějin. V hodinách vlastivědy se žáci seznamují s minulostí, přítomností i budoucností našeho regionu, Moravy a konkrétně i obce Lukov. Žáci se setkávají s místními památkami, pověstmi a povídají si o významných událostech. Připomínají si historii a současnou obnovu nejstarší a nejvýznamnější památky na území obce, kterou je hrad Lukov. Nezapomínají ani na nedalekou památku, zámek Lešná, na kterém sídlil hraběcí rod Seilern-Aspang, který je úzce spjat s historií a rozvojem obce Lukov. Pedagogové žákům předávají informace také o lukovských rodácích a významných osobnostech.

5.5 5.ročník

V pátém ročníku základní školy si podle ŠVP – Lukovská škola (2020, s. 83) žáci v rámci tématu „Místo, kde žijeme“ prohlubují a doplňují informace o České republice, Evropě i světě. Řada přichází také na turismus a zprostředkování vlastních zážitků a zkušeností z cestování. Žáci se dozvídají o Evropské unii a významu některých členských států. Konkrétněji se zaměřují na zeměpisná pásma a způsob osídlení a výskytu rostlin a živočichů. Zabývají se vesmírem a postavením Země v něm. Znovu se dotýkají tématu ochrany životního prostředí, zkoumají vliv člověka na krajinu a vliv krajiny na člověka. Žáci jsou seznamováni s rizikovými situacemi a mimořádnými okolnostmi. Opět si připomínají pravidla silničního provozu, chování cyklisty, techniku jízdy a bezpečnost. Do výuky jsou zařazena také základy první pomoci.

Vlastivědné téma „Lidé kolem nás“ podle ŠVP – Lukovská škola (2020, s. 83) v pátém ročníku otvírá pojmy jakými jsou například vlastnictví, rozpočet, příjmy, výdaje, půjčky, úspory, formy peněz, banka atd. Žáci se zabývají finanční gramotností a učí se orientovat v oblasti financí. Zabrušují také do práv občanů, spravedlnosti a korupce. Žáci si charakterizují svá budoucí povolání a své zájmy. Nepřímo se setkávají v rámci multikulturní výchovy s lidskými rasami a s rozdíly mezi naší vlastí a ostatními státy.

Téma „Lidé a čas“ seznamuje žáky podle ŠVP – Lukovská škola (2020, s. 83-84) s významným rodem Habsburků. Žáci se dozvídají o Osvícenství a Národním obrození, zmiňují si, co se dělo v 19. století u nás i ve světě. Zabývají se dějinami 20. století, především pak první a druhou světovou válkou, nástupem totalitních režimů a potlačováním lidských práv. Žáci se dozvídají, jak vznikla Československá republika, jak se vyvíjela a které osobnosti stály u jejího vzniku. Stejně tak se zabývají i dalšími osobnostmi novodobých dějin u nás, vývojem naší republiky po pádu totalitního režimu a následným rozdělením Československé republiky na dvě samostatné republiky. Pedagogové neopomínají při hodinách vlastivědy ani obec Lukov a její nedávnou minulost, významné osobnosti, historické památky a události a seznamují své žáky s některými dalšími pověstmi. V souvislosti s regionální vlastivědou si připomínají historii hradu Lukova a nedalekého zámku Lešná.

ZŠ Lukov nabízí několik projektů které souvisí s výukou vlastivědy. Jedná se například o naučné stezky v rámci projektu „Lukov-brána Hostýnských vrchů“, každoročně vyráží také na „Školu v přírodě“ a „Cykloputování“ po naší vlasti.

6 NAUČNÉ STEZKY V OBCI LUKOV

Účelem této kapitoly je shrnutí již existujících naučných stezek vytvořených v nejbližším okolí obce, které mohou být dále využívány k výuce regionální vlastivědy.

6.1 Naučná stezka Lukov

Severně od obce Lukov se v lesích v katastru obce Lukov rozpíná Naučná stezka Lukov, která „*má celkem 7 zastavení: Hájovna Růžová, Bezedník (rybník), Vela, Rybárka (studánka), Ondřejovsko, Bzová a Králky. Zaměřuje se především na místní faunu, flóru i historii míst*“. Nejkratší varianta naučné stezky je dlouhá 7,5 kilometrů a je značena turistickou značkou zelené barvy, která nás dovede až na křižovatku u obrázku, kde je možné napojit se na žluté turistické značení. Ze žluté turistické trasy se lze hned třikrát odpojit a celou trasu si ještě prodloužit. Jedná se o odbočku na Ondřejovsko, Bzovou a Králky, odkud vede cesta až na hrad Lukov. Naučná stezka „*byla vybudována roku 1992 Českým svazem ochránců přírody Zlín. Celková rekonstrukce stezky proběhla roku 2006*“ (Girgel, 2006, s. 5-6).

Naučná stezka „*vás seznámí s botanickými, zoologickými, ekologickými a geologickými zajímavostmi okolí obce Lukov*“. První zastavení, hájovna Růžová, se nachází hned za obcí těsně před vstupem do lesa. Kousek za hájovnou je umístěn první panel naučné stezky. Trasa pokračuje dále po lesní komunikaci vlevo, vedoucí k rybníku zvaný Bezedník. Stezka vede především lesními porosty, tudíž lesními cestami, které jsou více či méně zpevněné. Proto se doporučuje absolvovat naučnou stezku v období od jara do podzimu. „*Na březích rybníka Bezedníku můžete zjara vidět např. blatouchy, devětsíly, na Vele od dubna do června kyčelnice, na Ondřejovsku od června do srpna lilii zlatohlávek a na Bzové časně zjara růžově kvetoucí lýkovce*“ (MIC Uherské Hradiště, 2022 [online]).

6.2 Naučné stezky Hradu Lukova

O naučné stezky hradu se stará Spolek přátel hradu Lukova.

6.2.1 Naučná stezka „Hrad Lukov“

K naučné stezce byl vydán papírový průvodce, který je k zakoupení na pokladně hradu. Na základě průvodce si návštěvník hradu prochází areál samostatně. Součástí průvodce je mapa jednotlivých zastavení. V průběhu stezky nás text v průvodci seznámí s historií a stavebním vývojem hradu a obrázky rekonstrukce hradu nám připomenou zašlou slávu a význam, který měl hrad ve své době. „*Jednotlivá zastavení jsou vyznačena červenou šipkou a číslem*“ (Hostýnsko, 2022 [online]).

Zastavení naučné stezky:

1. vstupní věž, přístup do horního hradu po mostě přes hradní příkop
2. gotická brána postavená v době vlády Přemysla Otakara II.
3. unikátní románská věžice chránící původní vstup do hradu
4. hradní nádvoří se západním, jižním a východním palácovým traktem
5. západní palácový trakt po renesanční přestavbě v druhé polovině 16.století
6. obytné prostory západního paláce po rekonstrukci valené klenby
7. hradní sklepení pod západním palácem
8. západní parkán se dvěma dělostřeleckými baštami
9. prostor jižního parkánu na konci 13.století
10. východní hradba se střeleckým ochozem a střelnami (Spolek přátel hradu Lukova, 2008).

6.2.2 Naučná stezka „Hrad Lukov – dolní hrad a vnější opevnění“

Také k této naučné stezce je k zakoupení papírový průvodce na pokladně hradu. „*Naučná stezka mapuje historii rozsáhlého opevnění předhradí a také obranných prvků nacházejících se za hradbami hradu*“. Stejně jako u předchozí stezky si návštěvník prochází trasu samostatně. Návodnými jsou nám pouze šipky s čísly. Stezka je značená modrou barvou. „*Délka okruhu je 2 km a zabere asi 90 minut*“ (Hostýnsko, 2022 [online]).

6.2.3 Naučná stezka „Z pověsti do pověsti“

Tato trasa červeně značené naučné stezky je dlouhá přibližně tři kilometry. Spolek přátel hradu Lukova vydal v roce 2018 rozkládacího papírového průvodce naučnou stezkou, který je k zakoupení na pokladně hradu nebo na informacích. Součástí průvodce je i mapa s vyznačenými zastaveními. Okruh naučné stezky se zaměřuje na Lukovské pověsti, které shromáždil a sepsal pan Rudolf Matouš. Na deseti zastaveních se seznamujeme s některými z nich. Texty pověstí upravil a zkrátil pan Jiří Holík. O ilustrace v průvodci se postaraly Miroslava a Natálie Holíkové. Součástí průvodce je i kvíz. Za správné řešení tajenky může návštěvník získat odměnu v podobě kopie stříbrné mince z truhlice hradního pokladu.

Zastavení naučné stezky:

1. Hrad Lukov – O zakletých dívkách
2. Hrad Lukov – O tajemném průvodu
3. Za věží Svatojánskou – Bystrozraká chůva
4. Písečné – O katově studánce
5. u Lipky – O poustevníkovi
6. Prádla – O vodníkovi
7. Králky – O bílé lani
8. Tanečnica – O Tanečnici
9. Valdštejnův dub – O Lukrecii a Albrechtovi
10. Hrad Lukov – O pasáčkovi Jankovi (Spolek přátel hradu Lukova, 2018).

6.2.4 Naučná stezka „Poznej strom“

Dalším okruhem naučné stezky, který můžeme absolvovat v okolí hradu je „Poznej strom“. Okruh se zaměřuje na stromy, které se nachází v blízkosti hradu. Pomocí výukového listu získáme informace o stromech, listech, květech i plodech. Součástí stezky je i tzv. Valdštejnův dub, který se stal největším dubem na Zlínsku. Jak už jeho pojmenování napovídá, podle pověsti jej nechal zasadit významný vojevůdce a zároveň jeden z držitelů hradu, Albrecht z Valdštejna. Trasa dlouhá jeden kilometr nám nezabere více než 45 minut (Hostýnsko, 2022 [online]).

6.3 Projekt EVVO „Lukov – brána Hostýnských vrchů“

Naučné stezky v okolí Lukova s pracovními listy pro žáky základních škol vznikly v roce 2008 ke stému výročí narození významné lukovské osobnosti Rudolfa Matouše. Učitelé Základní školy Lukov se spojili za účelem vytvoření enviromentálního projektu podporovaného Zlínským krajem. Hlavním společným cílem bylo vytvoření výukových materiálů, k již existujícím turistickým trasám. Naučné stezky měly sloužit jak žákům lukovské školy, tak žákům všech okolních základních škol. V rámci projektu EVVO „Lukov – brána Hostýnských vrchů“ vznikly celkem dva okruhy, které zahrnují otázky a úkoly ze vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Zaměřují se především na zkoumání životních podmínek rostlin a živočichů. Zábavné úkoly probouzí v dětech zvědavost a během cesty si navíc vyzkouší i drobné rukodělné

činnosti. Kritériem rozdělení okruhů je věk. Starší žáci se v průběhu naučné stezky mohou seznámit také s některými anglickými slovíčky.

Trasy:

1. Velenský okruh – zastavení:

Růžová – Bezedník – Paseka pod Velou – Vela – Rybárka – Borovice – Růžová

2. Za tajemstvím hradu Lukova – zastavení:

Sv. Ján – Králky – Hrad

6.4 Využití naučných stezek žáky ZŠ Lukov

Dle slov vyučujících Základní školy Lukov žáci využívají naučných stezek vytvořených Spolkem přátel hradu Lukova. Jedná se o programy, které organizují zástupci spolku. Projekt EVVO, který vznikl v roce 2008, byl realizován jen několikrát. V současnosti se nevyužívá. Pracovní listy k naučným stezkám byly poskytnuty také školám v okolí, ale ani ty neprojevili v minulosti zájem.

EMPIRICKÁ ČÁST

7 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

7.1 Charakteristika zkoumané problematiky

Chceme-li v dětech budovat kladný vztah ke své vlasti a k místu, kde vyrůstají, měli bychom jim předávat informace, které je motivují k objevování dalších souvislostí a vztahů. Znalost rodného kraje je jednou ze znalostí, kterou si žáci osvojují již na 1. stupni základní školy. RVP ZV klade důraz na poznávání regionu za pomoci přímé zkušenosti žáků. Praktické, nikoliv teoretické poznání by mělo pomoci k postupnému vytváření kladného vztahu k místu, kde žijeme. Oblast regionální vlastivědy patří rozhodně k těm tématům, která lze učit zábavně za pomoci organizačních forem výuky jakými jsou například vlastivědná vycházka, exkurze či beseda.

Ačkoliv učitelé primárních škol mají snahu o začleňování regionální tematiky do vlastivědy, mnohdy je odradí fakt, že nemají dostatek materiálu a informací o svém regionu, které by byly pro děti zajímavé, a tak snadno sklouznou k výkladu pouhé teorie. Samozřejmě záleží především na učiteli, jak výuku vlastivědy pojme. Velkou výhodou mají učitelé, kteří se v místě svého působení narodili, vyrůstali a žijí. Mohou tak čerpat ze svých vlastních vědomostí a zkušeností. Ve většině případech tomu tak není a učitelé neznají natolik dobře region či přímo obec nebo město, ve kterém vyučují, aby mohli žáky zaujmout svým poutavým vyprávěním či efektivním využíváním místních zdrojů výuky. Právě tato poměrně velká skupina učitelů často tápe v oblasti regionální vlastivědy z důvodu neznalosti a někdy také nezájmu.

Historie naší obce se odvíjí především od dominanty a nejvýznamnější památky, kterou je bezpochyby hrad Lukov, který se pyšní svou bohatou minulostí. Také z tohoto důvodu se již existující naučné stezky v obci Lukov zabývají právě jeho historií a jeho okolím. Žáci základní školy v Lukově využívají těchto naučných stezek ve výuce vlastivědy ve 4. a 5. ročníku. Doposud však chyběla naučná stezka, která by žáky seznámila s historií obce, a především s historií a významem budov, kolem kterých denně prochází. Navrhli jsme tedy naučnou stezku s několika zastaveními, která prochází přímo centrem obce. K lepšímu zapamatování a pochopení některých údajů by nám měl pomoci papírový průvodce, kterého jsme vytvořili za účelem zefektivnění předávání informací. Tohoto průvodce i všechny materiály, které souvisí s naučnou stezkou, dáme k dispozici základní škole v Lukově, která bude moci podle zájmu využívat materiály i v příštích letech.

Rozhodli jsme se zrealizovat výzkumné šetření, které v první fázi výzkumu mapuje znalosti žáků 4. a 5. ročníku základní školy o svém regionu, především o obci Lukov, který je pro většinu žáků jejich bydlištěm. Výzkum se zaměřuje také na žáky z okolních vesnic, kteří v Lukově pouze navštěvují základní školu. Na základě provedení výzkumného šetření jsme chtěli zjistit, jak účinná je naučná stezka, kterou jsme vytvořili. Jako nejvhodnější výzkumnou metodou našeho výzkumného šetření se nám stal didaktický test. Ten jsme předložili žákům před absolvováním naučné stezky a v nezměněné podobě i poté. Zkoumali jsme především, zdali se změnilo množství znalostí po uskutečnění naučné stezky.

7.2 Stanovení výzkumného problému

Podle Chráska (2016, s. 13) je „*správně formulovaný výzkumný problém otázka, která by měla vyjadřovat vztah mezi proměnnými (měla by se tázat, zda mezi proměnnými existuje vztah)*“.

Vědecký neboli výzkumný problém označuje Skalková (1983, s. 42) jako „*takový druh otázky (vědecké otázky), na kterou nemáme v dosavadních vědomostech hotovou odpověď. Vyžaduje proto rozvinout příslušné teoretické nebo praktické činnosti, které vedou k praktickému poznání*“.

Pro naše výzkumné šetření byl stanoven následující výzkumný problém:

Budou znalosti žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov o svém regionu a obci větší po absolvování naučné stezky?

Definování klíčových konceptů

Znalosti jsou podle Průchy aj. (2013, s. 385) „*převážně teoretické poznatky osvojené učením, především ve škole*“. Druhá rovina významu pak „*zahrnuje do znalostí kromě poznatků tak dovednosti a schopnosti k vykonávání určitých činností*“. Kolář (2012, s. 186) vykládá pojem znalost jako „*soustavu teoretických a praktických poznatků o světě, o sobě, o druhých, které si člověk osvojil a které mají povahu propojení objektivního poznání a subjektivní interpretace*“.

Znalost ve smyslu zapamatování je zároveň jednou z šesti kategorií, které rozlišuje B. S. Bloom ve své taxonomii kognitivních cílů. Jedinec projeví znalost tak, že si vybaví poznatek uložený v paměti nebo jej znovu pozná (Býčkovský, 1982, s. 36).

Žák 4.ročníku ZŠ je dítě, navštěvující 1. stupeň ZŠ a zařazující se do 2. vzdělávacího období. V našem výzkumném šetření se konkrétně jedná o žáky 4. ročníku navštěvující ZŠ Lukov.

Žák 5.ročníku ZŠ je dítě na konci vývojového období mladšího školního věku, který ukončuje docházku na prvním stupni základní školy. V našem výzkumném šetření se konkrétně jedná o žáky 5. ročníku navštěvující ZŠ Lukov.

Region je vymezená a ohraničená část krajinné sféry, která se od ostatních správních celků liší svými vlastnostmi, vztahy, tradicemi, správou atd.

Obec je hraničně a katastrálně vymezený územně samosprávný celek, který tvoří společenstvo občanů (Příspěvatelé Wikipedie, 2022 [online]).

Naučná stezka je „*vyznačená výchovně vzdělávací turistická trasa*“. Zaměření stezek je různorodé, vychází především ze záměru autora a z konkrétní lokality, ve které se nachází. Na základě zajímavostí se vyberou „*pozoruhodné oblasti, na kterých jsou vybrány některé významné objekty a jevy, které jsou zvláště vysvětleny*“ (Čerovský a Záveský, 1989, s. 142).

7.3 Formulace cílů výzkumného šetření

Hlavní výzkumný cíl diplomové práce vyplývá z výzkumného problému. Hlavním výzkumným cílem je tedy: „*Zjistit, jaké znalosti mají o svém regionu a obci žáci 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov před a po absolvování naučné stezky*“.

Dílčími cíli empirické části jsou:

- Vytvořit didaktický test.
- Zjistit, popsat a interpretovat úroveň znalostí žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov o svém regionu a obci pomocí vstupního didaktického testu.
- Zjistit, popsat a interpretovat úroveň znalostí žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov o svém regionu a obci pomocí výstupního didaktického testu.
- Navrhnout naučnou stezku v obci Lukov pro žáky ZŠ Lukov.
- Realizovat navrhnoutou naučnou stezku s žáky 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov.
- Vytvořit průvodcovskou publikaci pro žáky.
- Zjistit, popsat a interpretovat úroveň znalostí žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov o svém regionu a obci pomocí výstupního didaktického testu.

- Zjistit, popsat a interpretovat vliv ročníku žáků ZŠ Lukov na úroveň znalostí o svém regionu a obci.
- Zjistit, popsat a interpretovat vliv pohlaví žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov na úroveň znalostí o svém regionu a obci.
- Zjistit, popsat a interpretovat vliv místa bydliště žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov na úroveň znalostí o svém regionu a obci Lukov.

7.4 Stanovení předpokladů

Na základě cílů jsme stanovili následující předpoklady:

Předpoklad č. 1: Předpokládáme, že znalosti žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov o svém regionu a obci budou větší po absolvování naučné stezky.

Předpoklad č. 2: Ročník žáků ZŠ Lukov má vliv na úroveň znalostí o svém regionu a obci. Domníváme se, že úspěšnějšími budou žáci 5. ročníku.

Předpoklad č. 3: Předpokládáme, že pohlaví žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov nemá vliv na úroveň znalostí o svém regionu a obci.

Předpoklad č. 4: Předpokládáme, že místo bydliště žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov má vliv na úroveň znalostí o svém regionu a obci Lukov. Domníváme se, že úspěšnějšími budou žáci mající bydliště v Lukově.

7.5 Charakteristika výzkumného souboru respondentů

Pelikán (2011, s. 47) charakterizuje základní soubor jako „*množinu všech prvků, patřících do okruhu osob nebo jevů, které mají být zkoumány v daném výzkumu*“. Přičemž dodává, že „*musí být přesně vymezen*“. Základní soubor je tak velkou množinou, že badatel musí zúžit výběr respondentů, kteří budou co nejlépe a nejpřesněji reprezentovat základní soubor. Takovému výběru se říká vzorek.

Pro výzkumné šetření jsme vybrali žáky ze Základní školy Lukov, konkrétně žáky 4. a 5. ročníku, kteří již mají zařazenou výuku vlastivědy. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 14 žáků ze 4. ročníku a 16 žáků z 5. ročníku, což je maximální možný vzorek, který jsme mohli získat.

Ročník	Pohlaví	Počet	Procenta	Ročník	Pohlaví	Počet	Procenta
4.	Chlapci	10	71 %	5.	Chlapci	9	56 %
	Dívky	4	29 %		Dívky	7	44 %

Tab. 1 Pohlaví respondentů

Tabulka č. 1 zachycuje pohlaví respondentů v obou ročnících. Didaktického testu se zúčastnilo celkem 30 žáků, z toho 19 chlapců, což je 63 % a 11 dívek, což je 37 %.

Ročník	Bydliště	Počet	Procenta	Ročník	Bydliště	Počet	Procenta
4.	Lukov	12	86 %	5.	Lukov	11	69 %
	Jiné	2	14 %		Jiné	5	31 %

Tab. 2 Bydliště respondentů

V tabulce č. 2 vidíme, že z celkového počtu 30 žáků, bydlí 23 (tedy 77 %) v Lukově a 7 (tedy 23 %) mimo Lukov. Konkrétně pět žáků ve Zlíně, jeden ve Fryštáku a jeden v Žeranovicích.

8 METODIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Náš výzkum byl zrealizovaný metodou didaktického testu, který jsme sami sestavili a předložili žákům 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov (viz příloha č. 1). Jedná se o metodu kvantitativně orientovanou. Konkrétně didaktický test je považován za nejznámější test výkonu.

Vědeckou metodou rozumíme „*záměrný postup (cestu), jehož pomocí se dosáhne určitého cíle, něco se pozná nebo vyřeší*“. Za pomoci rozmanitých „*poznávacích postupů a praktických operací dospějeme k získávání vědeckých poznatků*“ (Skalková 1983, s. 21).

8.1 Didaktický test

Didaktickým testem nazýváme test, který odhaluje, do jaké míry zvládl zkoumaný soubor respondentů učivo, které je jim předkládáno. Zaměřuje se na výsledky výuky, které můžeme chápat jako „*změny v osobnostech žáků způsobené výukou*“ (Chráska, 2016, s. 178-179).

Byčkovský (1982, s. 9) považuje didaktický test za „*nástroj systematického zjišťování (měření výsledků) výuky*“. Dále připomíná, že „*didaktický test je určen výhradně k měření úrovně znalostí a dovedností získaných v průběhu výuky*“. Pelikán (2011, s. 172) považuje didaktický test za „*poměrně přesný měřicí nástroj, který byl navržen, ověřen a používán ke zjištění (měření) výsledků výuky*“.

Nutno ještě dodat, že od didaktických testů nemůžeme očekávat naprosto dokonale exaktní výsledky, které by se s jistou přesností a spolehlivostí blížili měření v jiných vědách. I přesto se stále jedná o jednu z nejpřesnějších metod výzkumu, které se používají v běžné školní praxi. Uplatníme-li „*systematický přístup při návrhu a ověřování didaktického testu a při vlastním testování*“, dosáhneme ještě přesnějších zjištění v oblasti výsledků výuky (Byčkovský, 1982, s. 10).

8.1.1 Funkce didaktického testu

Byčkovský (1982, s. 27) cituje Niemierka (1975, s. 296), který předkládá tři funkce, které plní didaktické testy:

- umožňují objektivně zjistit stav vědomostí a nedostatků studentů a podle toho modifikovat vyučování
- poskytují jedno ze základních východisek pro klasifikaci studentů
- použití testů umožňuje učiteli hodnotit svoji vlastní práci

8.1.2 Klasifikace didaktických testů

Klasifikační hledisko	Testy		
a) měřená charakteristika výkonu	rychlosti		úrovně
b) dokonalost přípravy a vybavení testu	standardizované	kvazistandardizované	nestandardizované
c) povaha činnosti testovaného	kognitivní		psychomotorické
d) míra specifčnosti učení zjišťovaného testem	výsledků výuky		studijních předpokladů
e) interpretace výkonu	rozlišující (relativního výkonu)		ověřující („absolutního výkonu“)
f) časové zařazení do výuky	vstupní	průběžné (formativní)	výstupní (sumativní)
g) tematický rozsah	monotematické		polytematické (souhrnné)
h) míra objektivitvity skórování	skórovatelné		
	objektivně	kvaziobjektivně	subjektivně

Tab. 3 Klasifikace didaktických testů (Byčkovský, 1982)

8.1.3 Vlastnosti didaktického testu

Validita didaktického testu

„Validita je základní vlastností didaktického testu“ (Byčkovský, 1982, s. 16). Na tom se ostatně shodují i někteří další autoři knih o empirickém výzkumu. Validita bývá označována také jako adekvátnost, platnost či pravdivost, kterou zkoumá. Skalková (1983, s. 103) tvrdí, že „validita vyjadřuje stupeň přesnosti, s jakou test měří skutečně to, co měřit má, pro měření, čeho je konstruován“. Chráska (2016, s. 192) upozorňuje, že jedině pak, je „test dostatečně validní“.

Reliabilita didaktického testu

Druhou, neméně důležitou vlastností didaktického testu je reliabilita, která by se dala označit také jako míra spolehlivosti měření a testových výsledků. Jde nám především o přesnost měření. I při opakovaném testování by nemělo docházet k rozdílným výsledkům měření, jedině tak dosáhneme hodnot, které budou mít skutečnou vypovídající hodnotu blížíící se realitě

(Skalková, 1983, s. 103). Chráska (2016, s. 192) dodává, že „*přesnost testu souvisí s velikostí a četností chyb při testování*“.

Praktičnost

Byčkovský (1982, s. 18) udává ještě jednu vlastnost didaktického testu, a sice praktičnost. Tou „*se rozumí především snadnost a zadávání, skórování a interpretace testových výsledků*“.

8.2 Organizace a průběh výzkumného šetření

8.2.1 Předvýzkum

Pelikán (2011, s. 78) přichází s několika principy, ze kterých musíme vycházet při hledání skupiny respondentů pro náš předvýzkum. Především by měl mít základní charakteristiky shodné s výběrem, na němž bude výzkum realizován. Žádný jedinec z předvýzkumného souboru nebude současně pojat do vlastního výzkumného vzorku. Pro vlastní výzkum je lepší, jestliže ani nedojde ke kontaktu mezi těmi, kdo prošli předvýzkumem a těmi, kteří jsou zahrnuti do výzkumného vzorku.

V rámci předvýzkumu jsme didaktický test na základě doporučení a principů (viz výše) nejdříve předložili šesti vybraným žákům. Podmínkami výběru těchto žáků bylo, aby nenavštěvovali 4. nebo 5. ročník Základní školy Lukov a zároveň měli základní povědomí o obci Lukov. Podařilo se nám oslovit některé žáky, kteří navštěvují 6. a 7. ročník Základní školy Lukov (celkem tři žáci) a žáky 4. a 5. ročníku, kteří mají místo trvalého bydliště v Lukově, ale nenavštěvují místní základní školu (celkem tři žáci).

V rámci našeho předvýzkumu jsme si stanovili následující cíle:

- ověřit, zda žáci správně porozumí formulacím všech zadaných úloh didaktického testu
- na základě potřeby upravit, doplnit či odstranit konkrétní úlohy v testu
- ověřit, zda je námi stanovený čas, který žáci potřebují pro vyplnění a kontrolu didaktického testu dostatečný
- upřesnit si, jak bude probíhat výzkumné šetření
- zhodnotit obtížnost jednotlivých testových úloh
- předběžně zmapovat znalosti žáků

Na základě předvýzkumu jsme si ověřili, že žáci rozumí formulacím všech testových úloh. Rozhodli jsme se odstranit jednu otázku, která zjišťovala, zda žáci vědí, čím nebyl lukovský rodák František Pavlíček. Žáci nerozuměli především odpovědím a sice, kdo je to dramaturg, scénárista a redaktor. V otázce na přiřazování pojmů k osobnostem jsme nakonec odstranili jednu dvojici, aby nedošlo k nejednoznačnosti odpovědí. Rozhodli jsme se prohodit pořadí některých testových úloh. Námi stanovený čas na vyplňování didaktického testu byl 25 minut. Nejpomalejší čas v předvýzkumu byl 10 minut, proto jsme změnil orientační čas testu na 15 minut. Zároveň jsme zjistili, že některé otázky jsou pro žáky obtížnější, než jsme si mysleli, proto jsme se rozhodli je zjednodušit. Díky předvýzkumu jsme předběžně zmapovali znalosti žáků o Lukově, které nás nemile překvapily.

8.2.2 Průběh výzkumu

Hlavním cílem našeho výzkumného šetření bylo zjistit, jaké znalosti mají o svém regionu a obci žáci 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov a zda budou jejich znalosti lepší po absolvování námi navržené naučné stezky. Zabývali jsme se vhodnou formulací výzkumného problému, výzkumných otázek a předpokladů. V další etapě jsme se snažili vybrat nejzásadnější informace o obci a srozumitelně formulovat jednotlivé položky didaktického testu.

Výzkum jsme provedli ve školním roce 2021/2022 na základní škole v Lukově. Nejprve jsme si s žáky vysvětlili průběh celého výzkumného šetření. Žáci nejdříve vyplnili didaktický test, o kterém věděli, ale neměli možnost se na něj nijak připravit. Ten stejný test dostali v den absolvování naučné stezky. Naším úkolem bylo testy porovnat a vyhodnotit.

9 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V následující kapitole se pokusíme vyhodnotit a shrnout výsledky výzkumného šetření, které probíhalo na základní škole v Lukově. Žákům byli pro účely tohoto výzkumu předloženy dva stejné didaktické testy týkající se základních údajů o obci Lukov a regionu, ve kterém se nachází. Naším hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, jaké znalosti mají o svém regionu a obci žáci 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov před a po absolvování naučné stezky. Na základě dostupných dat zhodnotíme námi stanovené předpoklady.

9.1 Vyhodnocení didaktických testů

V didaktickém testu mohli žáci získat maximálně 17 bodů. Za každou položku, kromě položky číslo 13, mohli získat jeden bod. U položky 13 jsme počítali jeden bod za každé správné přiřazení osobnosti k pojmu. Kompletní bodové hodnocení testu vidíme v tabulce č. 4.

Číslo položky	Počet bodů	Poznámky
1	1	
2	1	
3	1	
4	1	
5	1	
6	1	
7	1	
8	1	
9	1	
10	1	
11	1	
12	1	
13	4	Za správné přiřazení 1 bod
14	1	

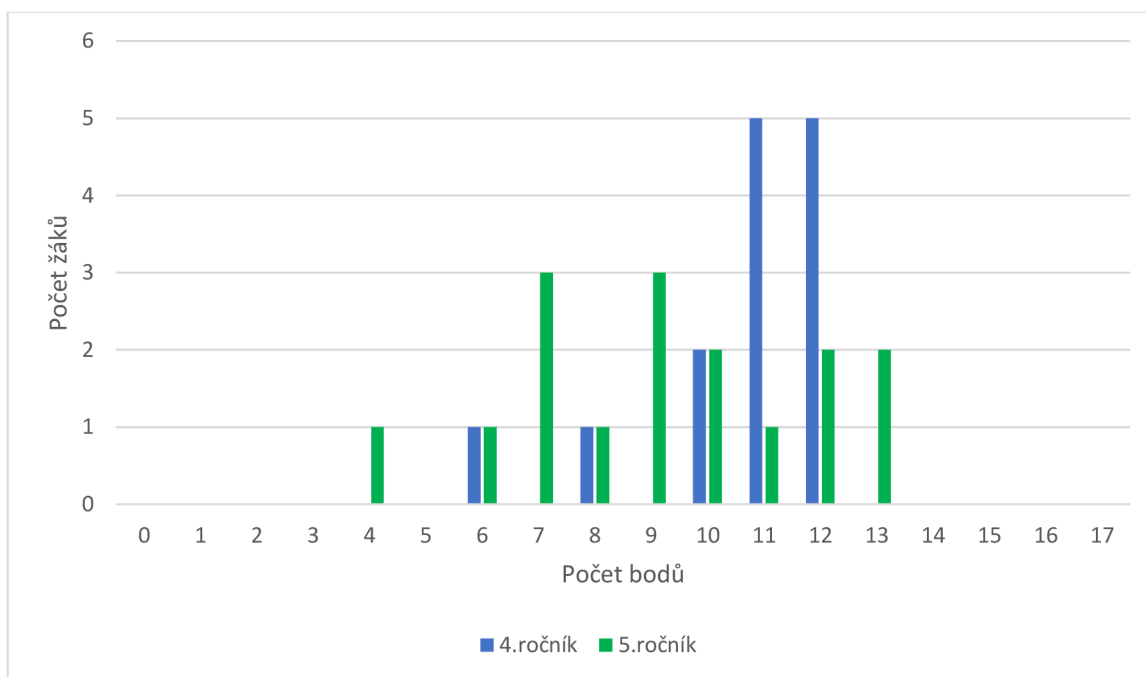
Tab. 4 Bodové hodnocení testu

9.1.1 Vstupní didaktický test – vstupní vědomosti respondentů

Ročník	Počet žáků	Celkový počet bodů	Minimální počet bodů	Maximální počet bodů	Průměr
4.	14	149	6	12	10,6
5.	16	147	4	13	9,2
Celkem	30	296	4	13	9,9

Tab. 5 Souhrn získaných bodů podle ročníků před naučnou stezkou

V tabulce č. 5 je znázorněný souhrn získaných bodů vstupních didaktických testů rozdělených podle ročníků. Průměrný počet získaných bodů ve 4. ročníku byl 10,6 bodů a v 5. ročníku 9,2 bodů. Z tabulky je tedy patrné, že 4. ročník byl v didaktickém testu před naučnou stezkou úspěšnější než 5. ročník.

Graf 1 Získané počty bodů podle ročníků před naučnou stezkou

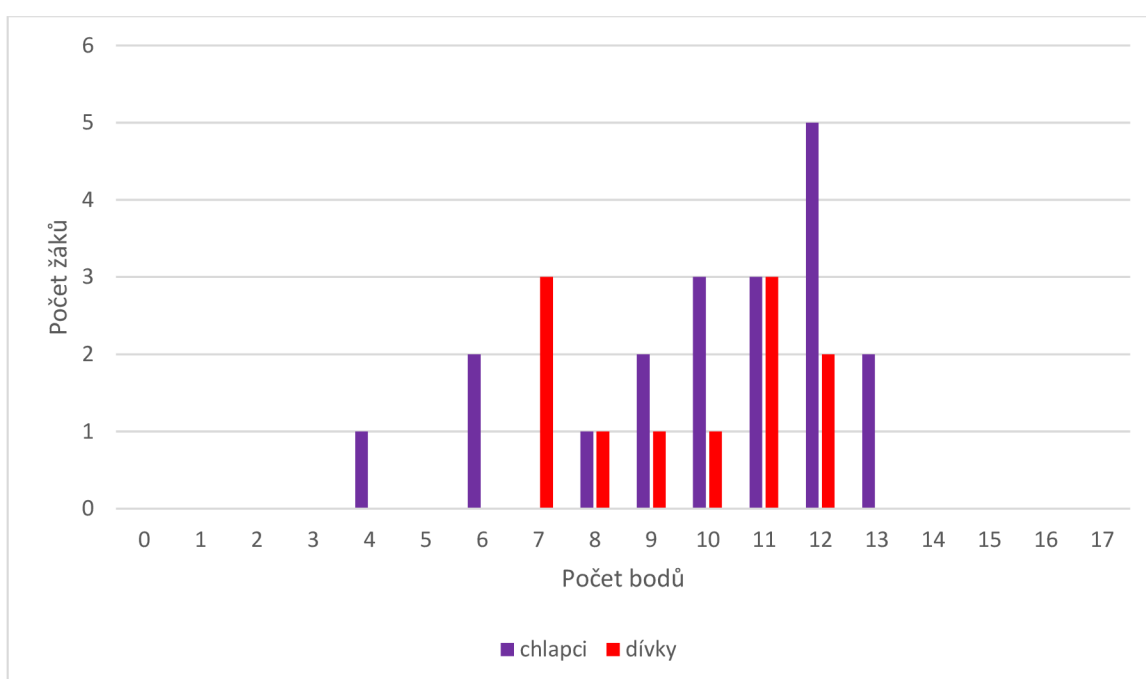
V grafu č. 1 je znázorněno, kolik bodů získali žáci jednotlivých ročníků před naučnou stezkou. Modrá pole označují žáky 4. ročníku a zelená pole označují žáky 5. ročník. Ve 4. ročníku dosáhli nejvýše na 12 bodů, kterých získalo pět žáků. V 5. ročníku získali dva žáci 13 bodů. Celkový průměrný počet bodů byl 9,9. Ve 4. ročníku mělo více než průměrný počet bodů 12 žáků (z celkového počtu 14) a v 5. ročníku měli více než celkový průměr sedm žáků (z celkového počtu 16). I z tohoto grafu vidíme, že žáci 4. ročníku dosáhli lepších výsledků než žáci 5. ročníku.

Pohlaví	Počet žáků	Celkový počet bodů	Minimální počet bodů	Maximální počet bodů	Průměr
Chlapec	19	191	4	13	10,1
Dívka	11	105	7	12	9,6
Celkem	30	296	4	13	9,9

Tab. 6 Souhrn získaných bodů podle pohlaví před naučnou stezkou

V tabulce č. 6 je znázorněný souhrn získaných bodů vstupních didaktických testů rozdělených podle pohlaví. Chlapci získali průměrný počet 10,1 bodů a dívky 9,6 bodů. Dívky si vedli v průměru o půl bodu hůře.

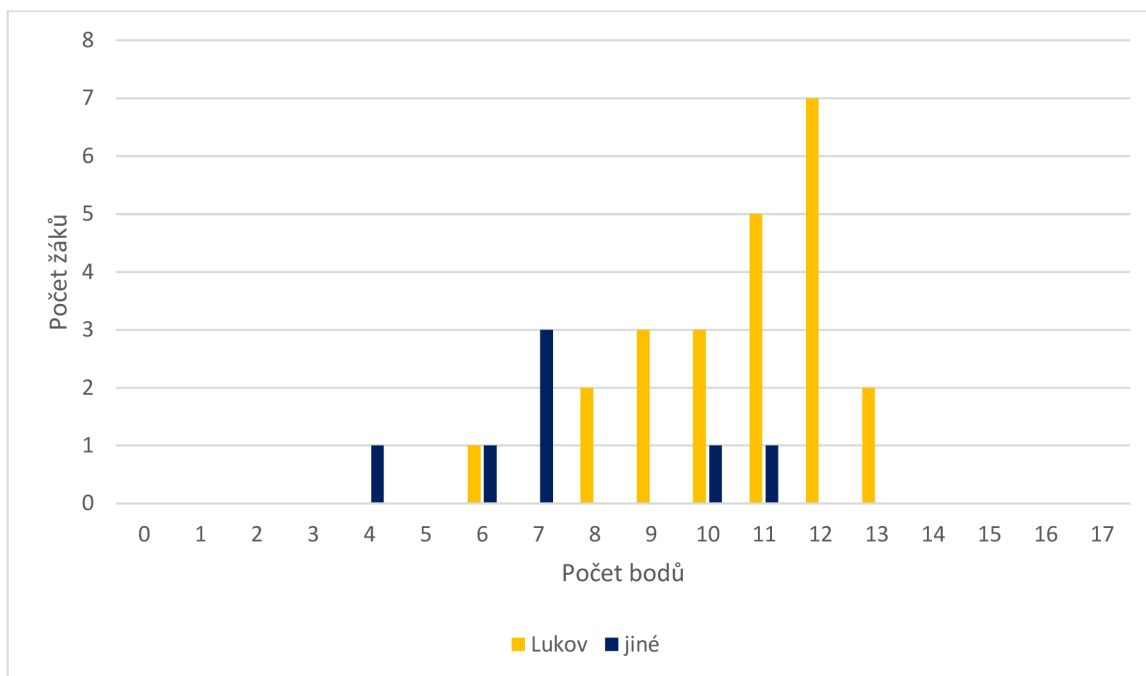
Graf 2 Získané počty bodů podle pohlaví před naučnou stezkou

V grafu č. 2 vidíme počty bodů, které získali žáci před naučnou stezkou, rozdělené podle pohlaví žáků. Chlapci jsou označeni fialově a dívky červeně. Chlapci dosáhli nejvýše na 13 bodů, které získaly dva chlapci. Dívky dosáhli nejvýše na 12 bodů, rovněž v počtu dvou.

Bydliště	Počet žáků	Celkový počet bodů	Minimální počet bodů	Maximální počet bodů	Průměr
Lukov	23	244	6	13	10,6
Jiné	7	52	4	11	7,4
Celkem	30	296	4	13	9,9

Tab. 7 Souhrn získaných bodů podle bydliště před naučnou stezkou

Tabulka č. 7 zobrazuje, kolik bodů získali žáci obou ročníků s bydlištěm v Lukově a kolik bodů získali žáci, kteří v Lukově nebydlí. Bydliště v Lukově mělo celkem 23 žáků z celkových 30. Tito žáci si vedli o poznání lépe. Průměrný počet bodů žáků s bydlištěm v Lukově je 10,6 bodů, což je o 3,2 bodů více, než získali žáci s bydlištěm jiným.

Graf 3 Získané počty bodů podle bydliště před naučnou stezkou

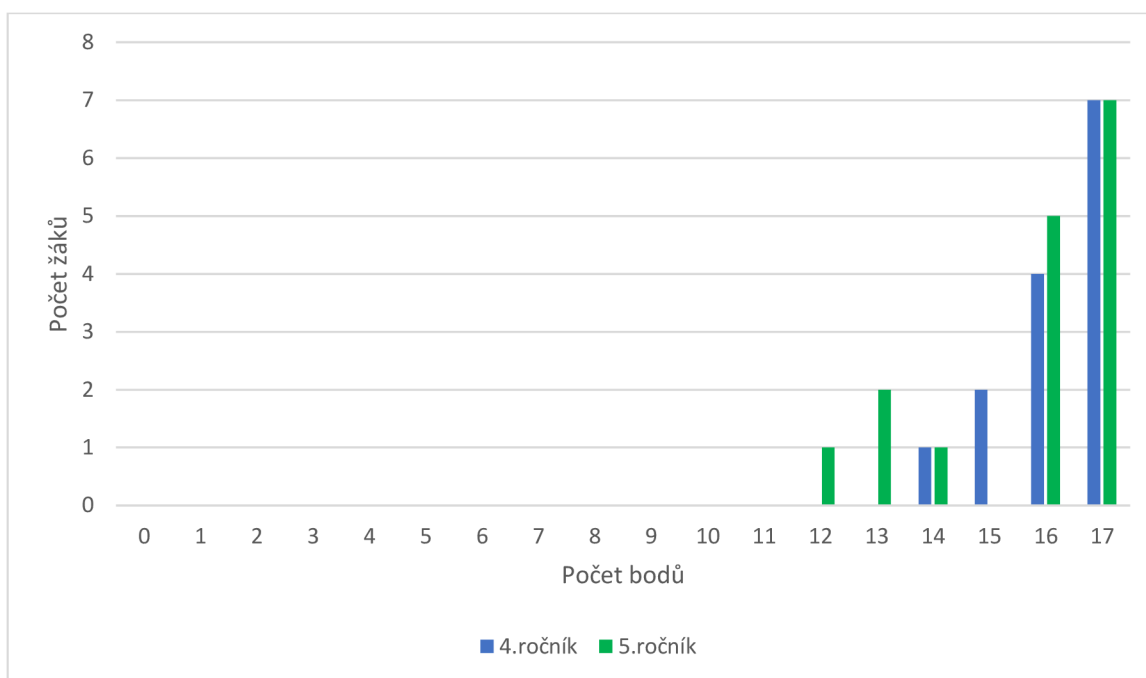
V grafu č. 3 je znázorněn počet bodů ze vstupních didaktických testů jednotlivých žáků rozdělených podle bydliště. Žáci žijící v Lukově jsou označeni žlutě a žáci žijící jinde jsou označeni modře. Z grafu je patrné, že úspěšnější byli žáci s bydlištěm v Lukově. Z tabulky č. 7 víme, že průměrný počet bodů z didaktického testu byl 9,9 bodu. Více než průměru, tedy deseti bodů, dosáhlo 17 žáků z Lukova (z celkového počtu 23 žáků) a 2 žáci s bydlištěm jiným (z celkového počtu 7 žáků).

9.1.2 Výstupní didaktický test – vědomosti žáků po realizaci naučné stezky

Ročník	Počet žáků	Celkový počet bodů	Minimální počet bodů	Maximální počet bodů	Průměr
4.	14	227	14	17	16,2
5.	16	251	12	17	15,7
Celkem	30	478	12	17	15,9

Tab. 8 Souhrn získaných bodů podle ročníků po naučné stezce

V tabulce č. 8 vidíme souhrn získaných bodů výstupních didaktických testů rozdělených podle ročníků. Průměrný počet získaných bodů ve 4. ročníku byl 16,6 bodů a v 5. ročníku 15,7 bodů. Z toho vyplývá, že žáci 4. ročníku dopadli lépe v porovnání s žáky 5. ročníku v průměru o půl bodu.

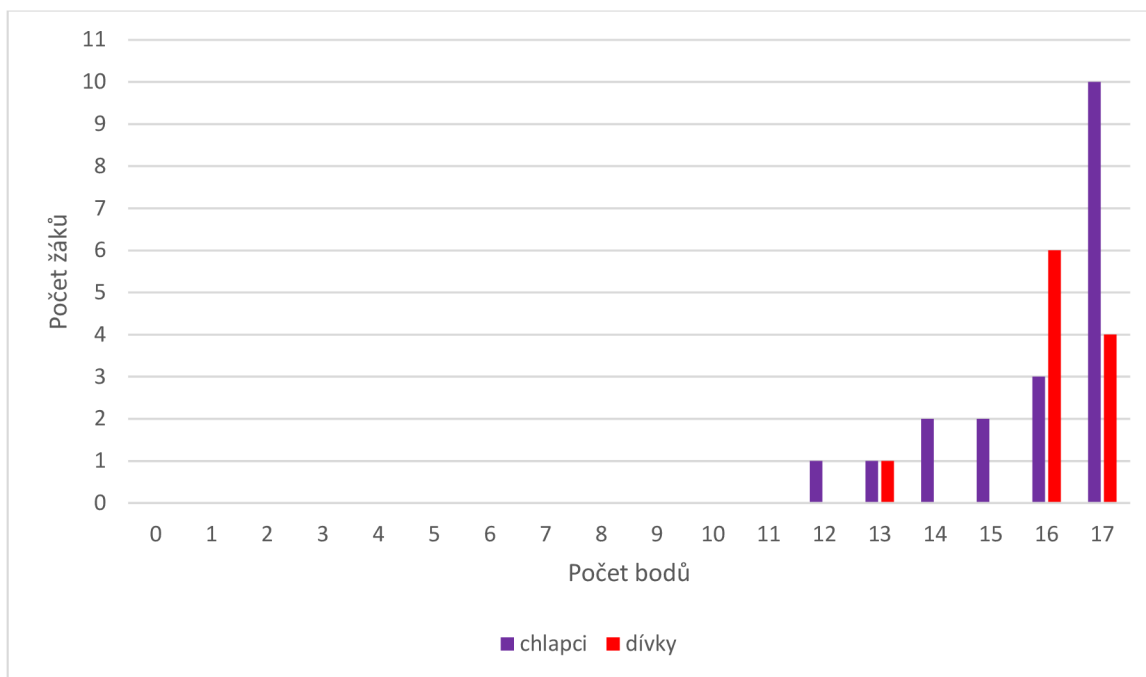
Graf 4 Získané počty bodů podle ročníků po naučné stezce

Graf č. 4 zachycuje počty bodů jednotlivých žáků po absolvování naučné stezky. Modrá pole označují 4. ročník a zelená pole označují 5. ročník. Ve 4. i 5. ročníku dosáhlo maximálního počtu bodů 7 žáků. Nejnižší počet získaných bodů byl ve 4. ročníku 14 bodů a v 5. ročníku 12 bodů. Také z tohoto grafu je znatelné, že žáci 4. ročníku si vedli lépe.

Pohlaví	Počet žáků	Celkový počet bodů	Minimální počet bodů	Maximální počet bodů	Průměr
Chlapec	19	301	12	17	15,8
Dívka	11	177	13	17	16,1
Celkem	30	478	12	17	15,9

Tab. 9 Souhrn získaných bodů podle pohlaví po naučné stezce

Tabulka č. 9 ukazuje souhrn získaných bodů výstupních didaktických testů rozdělených podle pohlaví. Chlapci získali průměrný počet 15,8 bodů a dívky 16,1 bodů. Dívky si vedli nepatrně lépe.

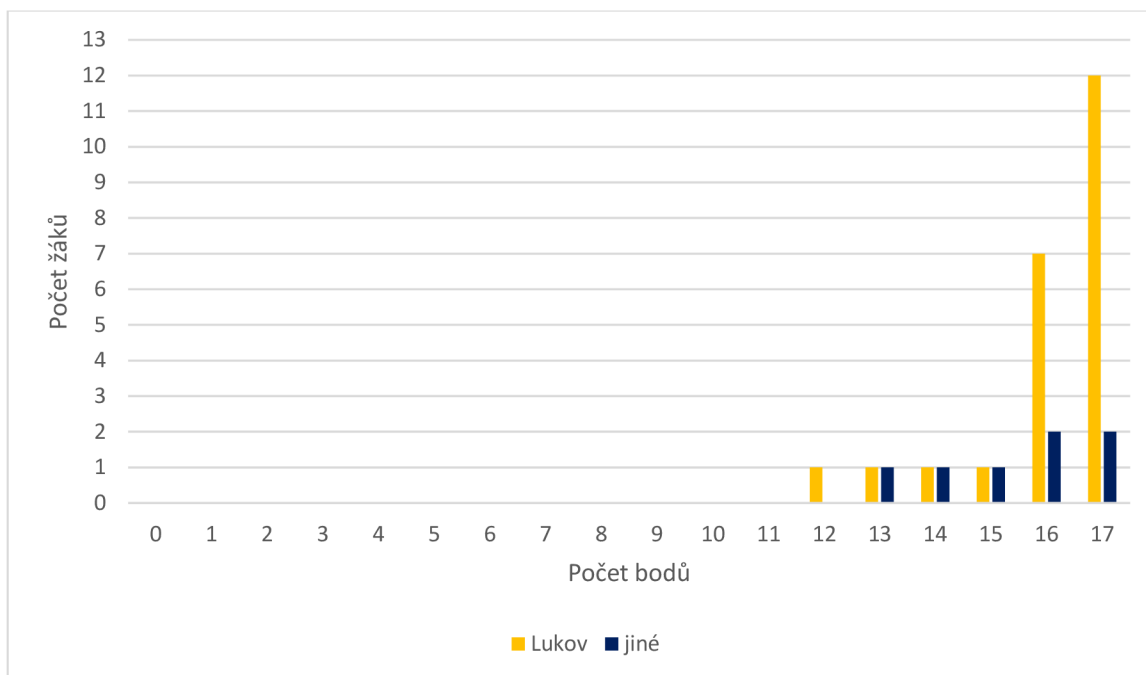
Graf 5 Získané počty bodů podle pohlaví po naučné stezce

Graf č. 5 zobrazuje počet bodů, které získali jednotliví žáci po absolvování naučné stezky. Fialově jsou označeni chlapci a červeně dívky. Maximálního počtu bodů, dosáhlo deset chlapců a čtyři dívky. Celkově nejnižší počet bodů, tedy dvanáct, získal chlapec.

Bydliště	Počet žáků	Celkový počet bodů	Minimální počet bodů	Maximální počet bodů	Průměr
Lukov	23	370	12	17	16,1
Jiné	7	108	13	17	15,4
Celkem	30	478	12	17	15,9

Tab. 10 Souhrn získaných bodů podle bydliště po naučné stezce

Tabulka č. 10 znázorňuje souhrn získaných bodů výstupních didaktických testů rozdělených podle bydliště žáků. Průměrný počet bodů žáků s bydlištěm v Lukově je 16,1 bodů, a průměrný počet bodů žáků, kteří mají bydliště jiné je 15,4. V tomto případě se výstupní didaktický test vydařil lépe žákům s bydlištěm v Lukově, kteří měli také lepší výsledky v testu vstupním. Rozdíl obou skupin je ale o poznání menší.

Graf 6 Získané počty bodů podle bydliště po naučné stezce

V grafu č. 6 pozorujeme počet jednotlivých bodů z výstupního didaktického testu rozdělených podle bydliště. Žáci žijící v Lukově jsou označeni žlutě a žáci žijící jinde jsou označeni modře. Úspěšnější byli v tomto případě žáci s bydlištěm v Lukově. Z celkového počtu 23 žáků žijících v Lukově dosáhlo na maximální počet bodů 12 žáků, tedy více než polovina. Žáci s bydlištěm jiným získali plný počet bodů v zastoupení dvou žáků z celkového počtu sedm.

9.1.3 Rozbor položek, porovnání odpovědí před naučnou stezkou a po naučné stezce

Položka č. 1: Kterým číslem je označený kraj, ve kterém se nachází obec Lukov?

Před naučnou stezkou:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	16	100 %
Chybně	0	0 %	0	0 %

Tab. 11 Vyhodnocení položky č. 1 před naučnou stezkou

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	16	100 %
Chybně	0	0 %	0	0 %

Tab. 12 Vyhodnocení položky č. 1 po naučné stezce

V tabulkách č. 11 a 12 zjišťujeme, že všichni respondenti odpověděli správně. Dokázali určit, kde se na mapě České republiky nachází Zlínský kraj a číslo, které ho označuje.

Položka č. 2: Jak se nazývá kraj, ve kterém leží obec Lukov?**Před naučnou stezkou:**

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	11	79 %	13	81 %
Chybně	3	21 %	3	19 %

Tab. 13 Vyhodnocení položky č. 2 před naučnou stezkou

V tabulce č. 13 vidíme, že ve 4. i 5. ročníku byli shodně tři žáci, kteří odpověděli špatně. Ve všech šesti případech se jednalo o odpověď „Zlín“, tedy název krajského města či okresu. Nejspíše si mysleli, že tato odpověď je správná.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	16	100 %
Chybně	0	0 %	0	0 %

Tab. 14 Vyhodnocení položky č. 2 po naučné stezce

Tabulka č. 14 nám ukazuje, že žáci obou ročníků mají po absolvování naučné stezky stoprocentní úspěšnost odpovědí.

Položka č. 3: Vyber z následujících možností znak, který patří Lukovu u Zlína.

Před naučnou stezkou:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	14	88 %
Chybně	0	0 %	2	12 %

Tab. 15 Vyhodnocení položky č. 3 před naučnou stezkou

Tabulka č. 15 představuje odpovědi na položku č. 3, která se týkala znaku Lukova. Žáci 4. ročníku dokázali všichni odpovědět správně. Dva žáci 5. ročníku vybrali jiný znak. Dá se tedy říci, že žáci 4. ročníku byli v této položce úspěšnější.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	16	100 %
Chybně	0	0 %	0	0 %

Tab. 16 Vyhodnocení položky č. 3 po naučné stezce

Z tabulky č. 16 je zřejmé, že žáci neměli po absolvování naučné stezky problém poznat a vybrat znak, který patří Lukovu u Zlína.

Položka č. 4: V barevném provedení má znak dvě hlavní barvy. Víš, které to jsou?

Před naučnou stezkou:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	7	50 %	13	81 %
Chybně	7	50 %	3	19 %

Tab. 17 Vyhodnocení položky č. 4 před naučnou stezkou

Z tabulky č. 17 můžeme vyčíst, jak se dařilo žákům při odpovídání na 4. položku před absolvováním naučné stezky. Položka se týkala dvou barev, které jsou ve znaku hlavní. Ve 4. ročníku vědělo správnou odpověď 50 %, tedy sedm žáků z celkového počtu 14. Respondenti z 5. ročníku měli více správných odpovědí, tudíž i vyšší procento úspěšnosti, a sice 81 %. Žáci, kteří měli odpověď chybně tipovali nejčastěji barvy: bílou, černou, zelenou, červenou, a jejich kombinace. Ve dvou případech se objevila neúplná odpověď, tedy pouze jedna barva místo dvou. Tato odpověď nebyla uznána.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	15	94 %
Chybně	0	0 %	1	6 %

Tab. 18 Vyhodnocení položky č. 4 po naučné stezce

Tabulka č. 18 nám představuje výsledky položky č. 4 po naučné stezce. Ve 4. ročníku odpověděli všichni žáci správně. V 5. ročníku se objevila jen jedna chybná odpověď. Žák napsal do didaktického testu barvy černá a žlutá. Černá barva se malou částí také ve znaku vyskytuje, ale nejedná se o jednu ze dvou hlavních barev.

Položka č. 5: Vyber jednu z odpovědí, která vystihuje, kolik obyvatel žije v Lukově.

Před naučnou stezkou:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	6	43 %	9	56 %
Chybně	8	57 %	7	44 %

Tab. 19 Vyhodnocení položky č. 5 před naučnou stezkou

Tabulka č. 19 zachycuje odpovědi žáků obou ročníků na položku č. 5, která měla za cíl zjistit, zdali žáci 4. a 5. ročníku vědí, kolik obyvatel žije v Lukově. Tato položka dopadla o poznání hůře než položky předchozí. Osm žáků ze 4. ročníku a pět žáků z pátého ročníku zvolili nesprávnou odpověď 1 000-1 500. Dva žáci 5. ročníku vybrali odpověď 500-1 000.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	16	100 %
Chybně	0	0 %	0	0 %

Tab. 20 Vyhodnocení položky č. 5 po naučné stezce

Tabulka č. 20 představuje vyhodnocení odpovědí položky č. 5 po naučné stezce. Všichni respondenti odpověděli správně.

Položka č. 6: Kdo je patronem kostela v Lukově?**Před naučnou stezkou:**

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	11	79 %	10	63 %
Chybně	3	21 %	6	38 %

Tab. 21 Vyhodnocení položky č. 6 před naučnou stezkou

Z tabulky č. 21 nám vyplývá, že žáci 4. ročníku byli v odpovědích na položku č. 6 úspěšnější než žáci 5. ročníku. Celkem odpovědělo chybně 9 žáků, z toho čtyři označili jako správnou odpověď svatou Marii, tři žáci považovali za patrona kostela svatého Lukáše a dva žáci odpověděli možností svatý Václav. Domníváme se, že v tomto případě šlo pouze o tipy.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	16	100 %
Chybně	0	0 %	0	0 %

Tab. 22 Vyhodnocení položky č. 6 po naučné stezce

Tabulka č. 22 znázorňuje odpovědi žáků po naučné stezce, které dopadly příznivě pro oba ročníky, neboť všichni odpověděli správně.

Položka č. 7: Napiš, jak se jmenuje budova na fotografii.

Před naučnou stezkou:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	11	79 %	10	63 %
Chybně	3	21 %	6	38 %

Tab. 23 Vyhodnocení položky č. 7 před naučnou stezkou

Tabulka č. 23 nám ukazuje odpovědi žáků na položku č. 7 před naučnou stezkou. V tomto případě si vedli lépe žáci 4. ročníku jejichž úspěšnost byla 79 %. Žáci 5. ročníku dosáhli na 63 %. Z celkového počtu 30 respondentů odpovědělo 21 správně. Čtyři žáci neodpověděli vůbec, dva napsali „nevím“ a tři označili faru jako farní zahradu, což jsme nemohli uznat, protože na obrázku i ve znění položky byla pouze budova.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	13	93 %	13	81 %
Chybně	1	7 %	3	19 %

Tab. 24 Vyhodnocení položky č. 7 po naučné stezce

Po naučné stezce nedokázali správně odpovědět pouze čtyři žáci, což můžeme vidět v tabulce č. 24. Procento úspěšnosti je u této položky stejně jako před naučnou stezkou vyšší u žáků 4. ročníku, ve kterém nedokázal odpovědět jen jeden žák. V 5. ročníku se objevily tři chybné odpovědi, které byly stejné jako v testu před naučnou stezkou, tedy že budova na fotografii je farní zahrada.

Položka č. 8: Napiš, jak se jmenuje budova na fotografii.**Před naučnou stezkou:**

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	13	93 %	10	63 %
Chybně	1	7 %	6	38 %

Tab. 25 Vyhodnocení položky č. 8 před naučnou stezkou

Tabulka č. 25 zachycuje odpovědi žáků obou ročníků na položku č. 8 před naučnou stezkou. Úspěšnějšími respondenty byli také v tomto případě žáci 4. ročníku. Chybné odpovědi se různily.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	15	94 %
Chybně	0	0 %	1	6 %

Tab. 26 Vyhodnocení položky č. 8 po naučné stezce

Z tabulky č. 26 zjistíme, že po naučné stezce se nepodařilo na položku č. 8 správně odpovědět pouze jednomu respondentovi. Tento žák 5. ročníku napsal „nevím“. Žáci 4. ročníku byli stoprocentní.

Položka č. 9: Napiš, jak se jmenuje budova na fotografii.**Před naučnou stezkou:**

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	8	57 %	3	19 %
Chybně	6	43 %	13	81 %

Tab. 27 Vyhodnocení položky č. 9 před naučnou stezkou

Z tabulky č. 27 je zřejmé, že velké procento žáků nezná budovu panské sýpky, nebo neví, že se tak nazývá. Na položku dokázalo správně odpovědět jen 11 žáků z celkových 30. V sedmi zbylých případech ponechali žáci položku bez odpovědi, dva napsali, že neví. Někteří žáci si spojili objekt s bývalým zemědělským družstvem a budovu panské sýpky nazvali družstvem. Celkově měli více správných odpovědí žáci 4. ročníku.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	16	100 %
Chybně	0	0 %	0	0 %

Tab. 28 Vyhodnocení položky č. 9 po naučné stezce

Tabulka č. 28 značí velký pokrok dotazovaných po absolvování naučné stezky. Všichni respondenti dokázali na položku č. 9 správně odpovědět. Ve třech případech se objevila odpověď „sípka“, což jsme také uznali, ačkoliv jsme si několikrát zdůrazňovali, že je to slovo odvozené od vyjmenovaného slova sypat.

Položka č. 10: Napiš název nejbližší budovy, u které se nachází pomník padlých.

Před naučnou stezkou:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	10	71 %	8	50 %
Chybně	4	29 %	8	50 %

Tab. 29 Vyhodnocení položky č. 10 před naučnou stezkou

Také v položce č. 10 byli před naučnou stezkou úspěšnější žáci 4. ročníku. V odpovědích na tuto položku se žáci nesnažili ani tipovat, nechali ji buď bez odpovědi nebo napsali „nevím“. Celkem 18 žáků odpovědělo správně. Uznávali jsme odpověď „fara“ i „kostel“. Obojí je totiž od pomníku padlých vzdáleno stejně.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	13	93 %	13	81 %
Chybně	1	7 %	3	19 %

Tab. 30 Vyhodnocení položky č. 10 po naučné stezce

Tabulka č. 30 nám vyhodnocuje znalosti žáků po naučné stezce. Odpovědi na tuto položku byli ve 26 případech správné a ve čtyřech případech chybné. Tři žáci se nechali zmást obrázkem a nepřečetli si zadání položky, proto napsali jako odpověď „pomník vojáků“, na což se ale položka neptala. Jeden žák napsal, že pomník padlých se nachází u školy.

Položka č. 11: Jak se jmenuje budova, na které můžeme vidět tento komín?**Před naučnou stezkou:**

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	6	43 %	10	63 %
Chybně	8	57 %	6	38 %

Tab. 31 Vyhodnocení položky č. 11 před naučnou stezkou

Z tabulky č. 31 zjišťujeme že více správných odpovědí bylo v 5. ročníku. Myslíme si, že někteří žáci si přečetli špatně zadání, protože místo názvu budovy, na které můžeme vidět daný komín, napsali nejbližší budovu, u které se budova pivovaru nachází. Tři žáci odpověděli, že se jedná o hospodu, která je také součástí budovy. Tuto odpověď jsme neuznali.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	13	93 %	15	94 %
Chybně	1	7 %	1	6 %

Tab. 32 Vyhodnocení položky č. 11 po naučné stezce

Z tabulky č. 32 vidíme, jak si vedli žáci obou ročníků po absolvování naučné stezky. Výsledky dopadly o poznání lépe. Pouze jeden žák z každého ročníku nedokázal na položku č. 11 odpovědět správně.

Položka č. 12: Napiš název nejbližší budovy, u které se nachází busta Františka Pavlíčka.

Před naučnou stezkou:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	13	81 %
Chybně	0	0 %	3	19 %

Tab. 33 Vyhodnocení položky č. 12 před naučnou stezkou

Tabulka č. 33 nám ukazuje, jestli žáci 4. a 5. ročníku vědí, kde se nachází busta lukovského rodáka Františka Pavlíčka. Žáci chodí kolem busty každý den se školou na oběd. Žáci 4. ročníku dokázali odpovědět všichni správně. Žáci 5. ročníku ve třech případech nevěděli. Uznávali jsme všechny odpovědi, ve kterých se vyskytovaly názvy „obecní úřad“, „školka“ a „školní jídelna“. Všechny tři odpovědi jsou správné. V některých případech žáci napsali i více variant.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	14	88 %
Chybně	0	0 %	2	12 %

Tab. 34 Vyhodnocení položky č. 12 po naučné stezce

Z tabulky č. 34 lze vyčíst, že vyhodnocení položky č. 12 po naučné stezce dopadlo příznivěji pro žáky 4. ročníku, kteří byli v odpovědích stoprocentní. Žáci 5. ročníku se nechali zmást zadáním této položky, která se ptala na nejbližší budovu. Oba žáci odpověděli „spisovatel“, což zapříčinilo to, že si nepřčetli zadání.

Položka č. 13: Spoj osobnosti s pojmy.

1. Jan Josef Seilern – kostel

Před naučnou stezkou:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	12	86 %	5	31 %
Chybně	2	14 %	11	69 %

Tab. 35 Vyhodnocení položky č. 13.1 před naučnou stezkou

Tabulka č. 35 zachycuje výsledky položky č. 13.1 před naučnou stezkou, které dopadly o poznání lépe pro 4. ročník, kde odpověděli chybně pouze dva dotázaní. Žáci 5. ročníku chybovali celkem v 11 případech z celkových 16.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	14	100 %	14	88 %
Chybně	0	0 %	2	12 %

Tab. 36 Vyhodnocení položky č. 13.1 po naučné stezce

Tabulka č. 36 představuje situaci po naučné stezce. Ve 4. ročníku odpověděli všichni žáci správně. V 5. ročníku si dva žáci Jana Josefa Seilerna spojili s Třemi oříšky pro Popelku.

2. Rudolf Matouš – Lukovské pověsti

Před naučnou stezkou:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	1	7 %	8	50 %
Chybně	13	93 %	8	50 %

Tab. 37 Vyhodnocení položky č. 13.2 před naučnou stezkou

Tabulka č. 37 zobrazuje vyhodnocení položky č. 13.2 před naučnou stezkou. Pouze v jednom případě dokázali žáci 4. ročníku přiřadit Rudolfa Matouše k Lukovským pověstem. V pátém ročníku dokázala správně odpovědět polovina žáků, tedy osm. Nejčastěji spojovali Rudolfa Matouše s pojmem Vila Tuskulum a Tři oříšky pro Popelku. Jelikož se jednalo o položku s výběrem odpovědi z více možností, je vysoce pravděpodobné, že žáci odpovědi tipovali. Dva dotázaní ponechali položku bez odpovědi.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	12	86 %	14	88 %
Chybně	2	14 %	2	12 %

Tab. 38 Vyhodnocení položky č. 13.2 po naučné stezce

Tabulka č. 38 znázorňuje výsledky položky č. 13.2 po absolvování naučné stezky. Výsledky obou ročníků jsou téměř vyrovnané. Ve 4. ročníku měli žáci úspěšnost 86 % a v 5. ročníku dosáhli 88 %.

3. hraběnka Sarolta Seilern – Vila Tuskulum

Před naučnou stezkou:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	5	36 %	4	25 %
Chybně	9	64 %	12	75 %

Tab. 39 Vyhodnocení položky č. 13.3 před naučnou stezkou

Z tabulky č. 39 zjišťujeme, že 9 z 30 respondentů odpovědělo správně. Odpověď buď věděli, nebo správně tipovali. O 11 % byli úspěšnější žáci 4. ročníku. Nejčastějším pojmem, který dotázaní přiřadili k hraběnce Saroltě Seilern byli Tři oříšky pro Popelku. Lze jen těžko odhadnout, proč právě takto žáci odpovídali.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	12	86 %	14	88 %
Chybně	2	14 %	2	12 %

Tab. 40 Vyhodnocení položky č. 13.3 po naučné stezce

V tabulce č. 40 vidíme, jak se vedlo žákům po naučné stezce. Došlo k velkému zlepšení v obou ročnících. Chybně zodpověděli položku 13.3 jen čtyři žáci. Procento úspěšnosti ve 4. i 5. ročníku je srovnatelné.

4. František Pavlíček – Tři oříšky pro Popelku**Před naučnou stezkou:**

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	4	29 %	1	6 %
Chybně	10	71 %	15	94 %

Tab. 41 Vyhodnocení položky č. 13.4 před naučnou stezkou

Z tabulky č. 41 je zřejmé, že ani položka č. 13.4 nebyla pro žáky jednoduchá. Propojit osobnost s pojmem zvládlo v tomto případě pět žáků, z toho čtyři ze 4. ročníku a jeden z 5. ročníku. Opakovaně se vyskytovala odpověď Lukovské pověsti, které podle nás žáci přiřadili Františkovi Pavlíčkovi na základě toho, že věděli, že byl spisovatel.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	12	86 %	13	81 %
Chybně	2	14 %	3	19 %

Tab. 42 Vyhodnocení položky č. 13.4 po naučné stezce

Tabulka č. 42 vyhodnocuje výsledky položky č. 13.4, která dopadla po naučné stezce mnohem lépe než před ní. S nepatrným rozdílem pěti procent se lépe dařilo žákům 4. ročníku, kteří chybovali dvakrát z počtu 14 dotázaných, zatímco žáci 5. ročníku chybovali třikrát z počtu 16 dotázaných.

Položka č. 14: K čemu sloužila panská sýpka?

Před naučnou stezkou:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	2	14 %	0	0 %
Chybně	12	86 %	16	100 %

Tab. 43 Vyhodnocení položky č. 14 před naučnou stezkou

Tabulka č. 43 představuje úspěšnost žáků v poslední položce. Z tabulky jasně vyplývá, že žáci před naučnou stezkou nevěděli, k čemu sloužila panská sýpka. Z celkového počtu dotázaných dokázali na položku odpovědět pouze dva žáci, kteří uvedli, že panská sýpka sloužila k uskladnění obilí. Ostatní žáci neodpověděli vůbec.

Po naučné stezce:

	4.ročník		5.ročník	
	Počet	Procenta	Počet	Procenta
Správně	12	86 %	15	94 %
Chybně	2	14 %	1	6 %

Tab. 44 Vyhodnocení položky č. 14 po naučné stezce

Tabulka č. 44 nám ukazuje vyhodnocení položky č. 14 po naučné stezce. V obou ročnících si žáci vylepšili svůj bodový zisk oproti položce před naučnou stezkou. Uznávali jsme všechny varianty, které svou podstatou vyjadřovali účel panské sýpky. Tzn. například: panská sýpka sloužila „k uskladnění/uschování/ukládání/odložení/uložení obilí/dávalo se tam obilí“.

9.2 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Číslo položky	Před naučnou stezkou	Po naučné stezce
1	30	30
2	24	30
3	28	30
4	20	29
5	15	30
6	21	30
7	21	26
8	23	29
9	11	30
10	18	26
11	16	28
12	27	28
13.1	17	28
13.2	9	26
13.3	9	26
13.4	5	25
14	2	27

Tab. 45 Přehled správných odpovědí

V tabulce č. 45 vidíme počet žáků, kteří správně odpověděli na jednotlivé položky před naučnou stezkou a po ní.

V této kapitole se pokusíme na základě získaných dat z obou didaktických testů zhodnotit všechny čtyři předpoklady, které jsme si stanovili před zahájením výzkumného šetření:

Předpoklad č. 1: Předpokládáme, že znalosti žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov o svém regionu a obci budou větší po absolvování naučné stezky.

Z tabulky č. 45 je na první pohled zřejmé, že znalosti žáků byly větší po absolvování naučné stezky. Porovnáme-li například tabulky č. 5 a 8, které ukazují souhrn získaných bodů před a po naučné stezce, vidíme, že počet získaných bodů se rapidně zvýšil v didaktickém testu po absolvování naučné stezky. Celkový bodový zisk žáků před stezkou byl 296 bodů, což

průměrně činilo 9,9 bodů na žáka. Po naučné stezce byl celkový počet získaných bodů o 182 bodů vyšší, tedy 478 bodů, průměrně pak žáci získali 15,9 bodů. Z toho vyplývá, že každý žák byl ve výstupním testu schopen odpovědět správně v průměru na čtyři další položky. Naučná stezka se ukázala být vhodnou organizační formou ve výuce regionální vlastivědy na 1. stupni. Náš předpoklad byl v tomto případě naplněn.

Předpoklad č. 2: Ročník žáků ZŠ Lukov má vliv na úroveň znalostí o svém regionu a obci. Domníváme se, že úspěšnějšími budou žáci 5. ročníku.

Opět nám k porovnání výsledků před a po naučné stezce poslouží tabulky č. 5 a 8 a grafy č. 1 a 4. Z obou tabulek i obou grafů je znatelné, že lepších výsledků ve vstupním i výstupním testu dosáhli žáci 4. ročníku. Nejdříve porovnáme počty bodů ve vstupním testu. Žáci 4. ročníku získali v průměru 10,6 bodů, žáci 5. ročníku získali v průměru 9,2 bodů. Můžeme tedy říci, že žáci 4. ročníku byli ve vstupním testu úspěšnější průměrně o 1,4 bodu v porovnání s žáky 5. ročníku. Ve výstupních testech dopadli lépe také žáci 4. ročníku s průměrným počtem 16,2 bodů z maximálního počtu 17 bodů. Žáci 5. ročníku získali v průměru 15,7 bodů. Náš předpoklad byl tedy chybný. Celkově byli úspěšnější žáci 4. ročníku.

Domníváme se, že tento fakt byl zapříčiněn tím, že regionální vlastivědu probírali žáci na začátku 4. ročníku. V tomto ohledu měli žáci 4. ročníku výhodu, protože žáci 5. ročníku byli v době probírání regionální vlastivědy na tzv. distanční výuce, kterou zapříčinilo uzavření škol kvůli výskytu onemocnění COVID-19. Nutno ještě podotknout, že oba ročníky vyučuje vlastivědu stejný vyučující.

Předpoklad č. 3: Předpokládáme, že pohlaví žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov nemá vliv na úroveň znalostí o svém regionu a obci.

Z obou ročníků se výzkumného šetření zúčastnilo dohromady 19 chlapců a 11 dívek. Z tabulek č. 6 a 9 můžeme pozorovat, že chlapci byli ve vstupním didaktickém testu úspěšnější v průměru o 0,5 bodu, zatímco dívky byly úspěšnější ve výstupních didaktických testech o 0,3 bodu. Nelze tedy s jistotou konstatovat, zdali má či nemá pohlaví vliv na úroveň znalostí. Musíme totiž také přihlídnout k počtu respondentů zastupujících jednotlivá pohlaví. Kdybychom chtěli přece jen určit, které pohlaví dosáhlo lepších výsledků, byli by to chlapci, kteří průměrně z obou testů dohromady získali 13 bodů, zatímco dívky získaly 12,8 bodů. Tento rozdíl se nám však zdá být zanedbatelný.

Předpoklad č. 4: Předpokládáme, že místo bydliště žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov má vliv na úroveň znalostí o svém regionu a obci Lukov. Domníváme se, že úspěšnějšími budou žáci mající bydliště v Lukově.

Tento předpoklad se jednoznačně potvrdil ve vstupních didaktických testech, ve kterých žáci s bydlištěm v Lukově získali průměrný počet 10,6 bodů a žáci s bydlištěm jiným 7,4 bodů. Vzorek žáků žijících v Lukově zastupovalo celkem 23 dotázaných a druhou stranu, tedy žáky žijící jinde, ale navštěvující základní školu v Lukově, reprezentovalo sedm dotázaných. Tuto skutečnost nám zobrazuje tabulka č. 7. Je velmi pravděpodobné, že žáci s jiným bydlištěm tipovali uzavřené položky didaktických testů. Výstupní testy dopadli zejména pro žáky nebydlící v Lukově o poznání lépe. Během naučné stezky se totiž dozvěděli informace, které poté využili v didaktickém testu. Jak nám ostatně ukazuje tabulka č. 10. Průměrný počet bodů žáků s bydlištěm v Lukově byl 16,1 bodů, zatímco žáci s bydlištěm jiným získali v průměru 15,4 bodů. Průměrný bodový zisk po absolvování naučné stezky není tak rozdílný, což se dalo předpokládat.

PRAKTICKÁ ČÁST

10 CHARAKTERISTIKA NAUČNÉ STEZKY PRO ŽÁKY NA 1. STUPNI ZŠ LUKOV

Naučná stezka je navrhována na území obce Lukov (okres Zlín). V katastru obce se nachází hned několik naučných stezek. Jedná se především o naučné stezky v okolí Lukova a týkající se stejnojmenného hradu. Zaměřují se především na faunu, flóru i historii míst. Žádná z již existujících naučných stezek se však nenachází v samotném centru obce.

Myšlenka vytvoření naučné stezky vznikla s předpokladem, že bude poskytnuta Základní škole Lukov a učitelé ji budou moci dále využívat při výuce regionální vlastivědy. Z toho důvodu jsme se rozhodli také vytvořit průvodcovskou publikaci, která žáky provede jednotlivými stanovišti bez učitelovy náročnější přípravy.

Učivo podle RVP ZV:

„Místo, kde žijeme

- domov – orientace v místě bydliště
- obec – její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce, význačné budovy
- mapy

Lidé kolem nás

- soužití – mezilidské vztahy, církve

Lidé a čas

- orientace v čase a časový řád – určování času, dějiny jako časový sled událostí, letopočet, generace
- současnost a minulost v našem životě – proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby
- regionální památky – péče o památky
- pověsti – minulost kraje a předků, domov“ (RVP ZV, 2021)

Očekávané výstupy z RVP ZV:

„Místo, kde žijeme

- vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí
- určí a vysvětlí polohu svého bydliště vzhledem ke krajině a státu

- *popíše polohu svého bydliště na mapě, začlení svou obec do příslušného kraje*
- *uveďte nejvýznamnější místa v okolí svého bydliště a školy*

Lidé kolem nás

- *vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v obci*

Lidé a čas

- *pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy*
- *zdůvodní základní význam nemovitých i movitých kulturních památek*
- *srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik“ (RVP ZV, 2021)*

10.1 Popis naučné stezky

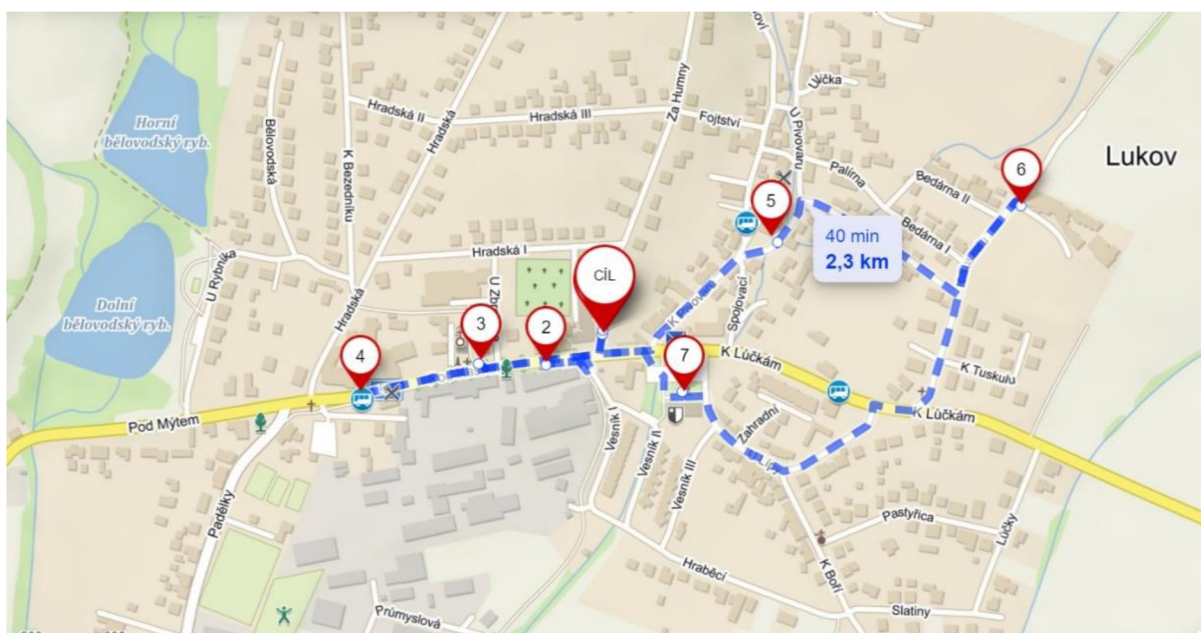
Navržená naučná stezka je okružní, tedy začíná i končí ve stejném místě, a to sice u základní školy. Necelé dva a půl kilometru dlouhá stezka provede žáky nejvýznamnějšími budovami a památkami obce, seznámí je s historií jednotlivých míst a budov i s historií a celé obce, zaměří se na některá fakta o obci a prozradí něco málo o hraběcím rodu Seilern-Aspang. Konkrétně prochází následujícími sedmi zastaveními: základní škola, panská sýpka, kostel svatého Josefa a fara, Domov seniorů, Pivovar, Vila Tuskulum a busta Františka Pavlíčka.

Stručný popis trasy se pokusíme shrnout v následujících řádcích. Naučná stezka začíná u školy, konkrétně na plácku před školou, kde už žáci začnou plnit první úkoly. Pokračujeme podél hlavní pozemní komunikace po chodníku až k místu před hasičskou zbrojnicí, odkud je přímý výhled na panskou sýpku, která se nachází v areálu bývalého JZD, dnešního obchodního a hospodářského družstva Podhoran. Nebudeme vstupovat do areálu. Souběžně s hlavní silnicí pokračujeme po chodníku ke kostelu a následně k Domovu seniorů. Odtud zpět stejnou cestou kolem školy a pokračujeme na ulici k Pivovaru. Od budovy pivovaru směřujeme kolem Autoservisu Ptáček na ulici k Tuskulu. V těchto místech dbáme zvýšené opatrnosti, neboť se nacházíme na pozemní komunikaci bez chodníku. Od Vily Tuskulum směřujeme k hlavní silnici, dále ulicí U Lípy dojdeme k obecnímu úřadu, v jehož blízkosti se nachází busta slavného lukovského rodáka Františka Pavlíčka. Od tohoto posledního zastavení se vracíme zpět ke škole, kde naučnou stezku zakončíme.

Maximální předpokládaný čas, za který by měli žáci zvládnout projít trasu bez zastavení je čtyřicet minut. Dále počítáme, že na každém stanovišti se zdrží v průměru deset minut, tzn. $(7 \cdot 10) + 40 = 110$ minut, tedy necelé dvě hodiny. Na absolvování naučné stezky a případnou reflexi a kontrolu by si měli učitelé vymezit alespoň 3 vyučovací hodiny.

Žáci i učitelé musí během procházení naučné stezky dbát zvýšené opatrnosti při úsecích vedoucích kolem poměrně frekventované hlavní silnice a při jejím přecházení. Žáci musí být předem poučeni o bezpečnosti a chování.

Obr. 14 Mapa naučné stezky s vyznačenými stanovišti (Zdroj: *Mapy.cz [online]*)

10.2 Průvodcovská publikace pro žáky

Průvodcovská publikace naučnou stezkou (viz příloha č. 2) je navržena tak, aby zaujala žáky jak po stránce obsahové, tak po stránce vizuální. Průvodce neobsahuje mnoho textu, je tvořen za účelem předat žákům několik nejdůležitějších a nejzajímavějších informací. Snaží se nezahlcovat zbytečně žáky podrobnými údaji. Obsah průvodce vychází z didaktického testu, který mapuje stav vědomostí před a po absolvování naučné stezky.

10.3 Jednotlivá stanoviště

V této kapitole si konkrétně představíme jednotlivá zastavení. Zároveň může sloužit jako metodika pro učitele, rodiče nebo jiné osoby, které by chtěly tuto naučnou stezku využít. U každého zastavení je podrobně popsáno, jak to na stanovišti vypadá a jaké výchovné a vzdělávací cíle by mohly být naplněny v průběhu naučné stezky. Nechybí ani doporučení ohledně organizace práce a jsou zde zmíněny také metody práce. Zaměříme se i na způsoby

motivace žáků týkající se jednotlivých stanovišť. A v neposlední řadě vysvětlíme jednotlivě úkoly v průvodci, které se váží k danému zastavení. U každého stanoviště je i přesné znění otázek z námi připraveného didaktického testu, který bude předložen před a po absolvování naučné stezky.

	Objekt:	Tematika:
Stanoviště č. 1	Základní škola	Mapy, Zlínský kraj, znak Lukova, počet obyvatel v Lukově
Stanoviště č. 2	Panská sýpka	Využití panské sýpky, Rudolf Matouš – Lukovské pověsti
Stanoviště č. 3	Kostel svatého Josefa a fara	Patron kostela, letopočet, budova fary, pomník padlých
Stanoviště č. 4	Domov seniorů	Hraběcí rod Seilern, myšlenková mapa
Stanoviště č. 5	Pivovar	Využití budovy v minulých letech, barokní komín
Stanoviště č. 6	Vila Tuskulum	Hraběnka Sarolta Seilern, oblíbené místo v Lukově
Stanoviště č. 7	Busta Františka Pavlíčka	Dílo Františka Pavlíčka, zajímavosti v Lukově

Tab. 46 Přehled jednotlivých stanovišť

10.3.1 Stanoviště č. 1 – základní škola

Popis: Stezka začíná u budovy školy. Každý žák obdrží vlastní průvodcovskou publikaci, kterou si na titulní straně podepíše. Nejdříve se s žáky přivítáme a seznámíme je s významem a obsahem naučné stezky. Seznámíme žáky s pravidly, která budeme dodržovat během programu a poučíme je o bezpečnosti. Společně se seznámíme s obsahem průvodcovské publikace a se způsobem jak s ní budeme pracovat. Krátce seznámíme žáky se začleněním obce Lukov v rámci kraje a České republiky. Žáci si nejdříve zapíšou název stanoviště na horní linku a poté vyplníme úkoly. Provedeme společnou kontrolu a přesuneme se po chodníku podél hlavní silnice před hasičskou zbrojnicí.

Cíle:

- Žák je poučen o chování a bezpečnosti během naučné stezky, především o bezpečnosti chování v blízkosti pozemní komunikace.
- Žák je seznámen s průvodcovskou publikací a s průběhem a organizací naučné stezky.
- Žák vypracuje první úkoly v průvodcovské publikaci.
- Žák začlení svou obec do příslušného kraje.
- Žák se seznámí se znakem obce Lukov a s jeho barevným provedením.
- Žák dokáže vysvětlit význam některých symbolů a znaku v souvislosti s historií obce.

Organizace práce: Rozdáme žákům průvodcovské publikace a přesuneme se před budovu školy.

Vyučovací metody: výklad, diskuse, rozhovor, práce s mapou a plánem, pozorování, vysvětlování

Pomůcky: průvodcovská publikace pro každého žáka, psací potřeby, pastelky (minimálně modrá, žlutá a černá), případně podložka na psaní

Motivace: Dnes se společně vydáme na vycházku naší obcí. Většinu míst, která navštívíme jistě znáte, my se u nich ale na nějakou chvíli zastavíme a pokusíme se poznat je více. Doufám, že se dozvíte i něco nového, o čem jste doposud nevěděli. Navštívíme celkem sedm míst. Za chvíli ode mě každý dostanete průvodce naučnou stezkou, které nám pomůžou se lépe orientovat a také se seznamovat s historií míst zábavnou formou. Z druhé strany je plánec obce, do kterého si budeme značit čísla jednotlivá stanoviště.

Víte, kolik má Česká republika krajů? (14). Jak se jmenuje ten náš? (Zlínský). Kraje se dál dělí ještě na okresy (Zlínský kraj má čtyři okresy – Zlín, Kroměříž, Vsetín a Uherské Hradiště). V lupě je přiblížen okres Zlín. Najdi a zakroužkuj v lupě obec Lukov.

Znak – vysvětlení: Na cimbuří zlaté hradby je uprostřed mezi dvěma věžemi umístěn lukostřelec v podobě kentaura. Na znaku je zobrazena pouze jeho lidská část, která drží zlatý luk a šíp. V bráně hradby září osmicípá hvězda na modrém poli, která je erbovním znamením rodu Šternberků. *Po cestě budeme v obci hledat znaky (nachází se například na některých budovách, vozech patřící obci, na nástěnkách atd.)*

Úkoly v průvodcovské publikaci:

- Najdi a zakroužkuj v lupě obec Lukov.
- Vypočítej příklady a vybarvi znak Lukova podle návodu.
  - Řešení: modrá – pozadí a vyplnění oblouku, žlutá – hvězda a hrad, černá – dvě pole pod hradem.
- Doplň: V Lukově žije _____ obyvatel.
  - Řešení: V Lukově žije 1700 obyvatel.

Otázky z didaktického testu:

- Kterým číslem je označený kraj, ve kterém se nachází obec Lukov? (obrázek slepé mapy ČR s očíslovanými kraji 1-14)
- Jak se nazývá kraj, ve kterém leží obec Lukov?
- Vyber z následujících možností znak, který patří Lukovu u Zlína. (obrázky čtyř černobílých znaků)
- V barevném provedení má znak dvě hlavní barvy. Viš, které to jsou?
- Vyber jednu z odpovědí, která vystihuje, kolik obyvatel žije v Lukově. (výběr ze čtyř možností)

10.3.2 Stanoviště č. 2 – panská sýpka

Popis: S žáky se zastavíme před hasičskou zbrojnicí, odkud vidíme na budovu panské sýpky. Žáci si vyluští, k čemu sýpka sloužila a poté se dozví ještě další informace o sýpce. U hlavní silnice bývá ruch, proto se můžeme na další část přesunout za kostel, kde bývá větší klid. Seznámíme žáky také s Lukovskými pověstmi a s jejich autorem Rudolfem Matoušem. Společně si přečteme pověst o Vesníku, která vypráví o tom, jak hrabě Seilern nechal postavit kostel v Lukově, který je zároveň naším dalším zastavením.

Cíle:

- Žák dokáže pojmenovat významnou budovu obce a ví, k čemu sloužila.
- Žák se seznámí s významným rodákem obce.
- Žák zná Lukovské pověsti a dokáže jednu interpretovat.
- Žák ví, co je to pověst.

Organizace práce: Žáci mohou při luštění morseovky spolupracovat. Ve čtení pověsti se žáci střídají.

Vyučovací metody: výklad, rozhovor, diskuse, práce s textem, pozorování

Pomůcky: průvodcovská publikace, psací potřeby, výtisk Lukovských pověstí

Motivace: Naším dalším zastavením je panská sýpka. Nejdříve si zkuste vyluštit, k čemu sýpka sloužila. Jakmile budete hotovi, povíme si o ní víc. *Necháme žákům krátký čas na luštění.*

Panská sýpka byla, jak už jsme zjistili, zřízena k uskladnění rezervního obilí, které se mohlo použít v případě neúrody. Fungovalo to tak, že větší sedláci museli odevzdat část své úrody, tedy obilí, do panské sýpky. To jim bylo zapláceno. Když přišla neúroda, mohli si uskladněné obilí vypůjčit a pak zase vrátit. Budova panské sýpky a některé další budovy v areálu byly postaveny za dob Seilernů. Hraběcí rod Seilern byl ostatně velmi významný pro naši obec. Hrabě Seilern nechal například postavit i kostel. Pověst, která vypráví o vzniku kostela v Lukově, si společně přečteme, máte ji ve zkrácené verzi ve vašich průvodcích. *S žáky si přečteme pověst.*

O čem byla pověst? *Žáci se pokusí pověst převyprávět.* Pověsti o Lukově sesbíral a zapsal pan Rudolf Matouš. Víte, kdo to byl? (Bývalý učitel a ředitel školy v Lukově, autor Lukovských pověstí, dlouholetý kronikář a zachránce lukovského hradu). Co vypráví pověst o vzniku kostela už víme. Jak je to dávno, kdy byl kostel postaven? Podaří se vám to zjistit? *Necháme žákům chvíli na nalezení letopočtu a na výpočet stáří kostela.*

Úkoly v průvodcovské publikaci:

- *Vylušti, k čemu sloužila tato budova.*
  - K uskladnění obilí.
- *Přečti si zkrácenou pověst o tom, jak hrabě Seilern nechal v Lukově postavit kostel.*

Otázky z didaktického testu:

- *Napiš, jak se jmenuje budova na fotografii.* (obrázek panské sýpky)
- *K čemu sloužila panská sýpka?*
- *Spoj osobnosti s pojmy.* (Rudolf Matouš + Lukovské pověsti)

10.3.3 Stanoviště č. 3 – kostel sv. Josefa a fara

Popis: U kostela žáci nejdříve vyhledají letopočet nad vstupními dveřmi a zapíšou si ho do průvodce. Následně vypočítají stáří kostela. Společně se seznámíme s významem budovy

fary. Pokud bude kostel otevřený, dostaneme se do předsíně a nahlédneme dovnitř přes mříž. Do vnitřní lodě kostela se nedostaneme. Žáci mohou hledat obraz, který mají také v průvodci. Řekneme si komu je kostel zasvěcený a kdo to vlastně ten svatý Josef byl. Před kostelem se nachází pomník padlých, u kterého se krátce zastavíme a připomeneme si jeho význam.

Cíle:

- Žák se seznámí s historií a významem kostela.
- Žák se seznámí s biblickou postavou svatého Josefa.
- Žák se seznámí s budovou fary.
- Učitel připomene žákům tragédii první světové války.

Organizace práce: Necháme žáky, aby sami vyhledali letopočet. Pokud budou rychle hotoví, mohou si přepsat letopočet pomocí římských číslic.

Vyučovací metody: výklad, diskuse, rozhovor, práce s textem

Pomůcky: průvodcovská publikace, psací potřeby

Motivace: Stavět se začalo už o dva roky dříve v roce 1810, dostavěn byl pak v roce 1814. Kostel nechal postavit Jan Josef Seilern, jméno Josef získal při křtu, a právě proto nechal kostel zasvětit svatému Josefovi. Víte, kdo to byl svatý Josef? Máme jej vyobrazeného také na tzv. „oltářním obraze“.

V blízkosti kostela se nachází budova fary, ve které žije pan farář. Dříve, ještě, než se přesunula škola na nynější místo, chodily děti do školy na faru. V přízemí byla jedna třída a byt pana učitele.

Před kostelem vidíme pomník padlých, který je věnovaný vojákům z Lukova a okolí, kteří padli v 1. světové válce (1914-1918). Když vypukla válka, museli nastoupit také muži a chlapci z Lukova a z okolí, kteří museli opustit své ženy, děti i rodiny. Tito muži ve válce padli a už se nikdy nevrátili.

Úkoly v průvodcovské publikaci:

- *Do rámečku zapiš letopočet.*
  - Řešení: 1812
- *Vypočítej stáří kostela.*
  - Řešení: $2022 - 1812 = 210$ let

- *Napiš, komu je kostel zasvěcený.*
  - Řešení: svatému Josefovi
- *A kdo to vlastně byl?*
  - Řešení: např. Josef byl tesař, který se zasnoubil s Marií, společně vychovávali Ježíše

Otázky z didaktického testu:

- *Kdo je patronem kostela v Lukově? (výběr ze čtyř možností)*
- *Napiš, jak se jmenuje budova na fotografii. (obrázek fary)*
- *Napiš název nejbližší budovy, u které se nachází pomník padlých. (obrázek pomníku padlých)*
- *Spoj osobnosti s pojmy. (Josef Jan Seilern + kostel)*

10.3.4 Stanoviště č. 4 – Domov seniorů

Popis: Trasa pokračuje ke komplexu budov Domova seniorů. Přejdeme přes přechod a zastavíme se na lavičkách naproti přes cestu nebo zůstaneme přímo před budovou Domova seniorů. U komplexu budov se blíže seznámíme s hraběcím rodem Seilern. Žáci si zaznamenávají pojmy do myšlenkové mapy.

Cíle:

- Žák se seznámí s historií obce a s významným hraběcím rodem jeho kraje.
- Žák se seznámí s historií některých dalších budov (stará lesovna, charita, sirotčinec, nemocnice, dívčí škola atd.)
- Žák třídí své myšlenky a informace a dokáže zapsat pojmy do myšlenkové mapy.

Organizace práce: Žáci si zapisují pojmy do myšlenkové mapy.

Vyučovací metody: výklad, diskuse, rozhovor, vyprávění

Pomůcky: průvodcovská publikace, psací potřeby, informace o hraběcím rodu Seilern

Motivace: O hraběti Janu Josefovi Seilernovi už víme, že nechal postavit kostel. Seilernové byli pro Lukov významným hraběcím rodem. *Víte o nich ještě něco? Kdo to byli Seilernové?*

Byli posledním rodem, který vlastnil hrad Lukov. Oni sami ale na hradě nikdy nebydleli, a tak začal chátrat. Rodina žila v Rakousku a na svém lukovském panství si nechali postavit

pouze letní sídlo. Vybrali si místo na dohled z hradu, vyvýšeninu zvanou Lešná. František Seilern s manželkou Saroltou pak nechali původní zámek zbourat a nechali si postavit zámek, který známe dodnes. V Lukově díky Seilernům vzniklo mnoho budov. Nechali postavit nový lesní úřad, který známe jako „Stará lesovna“. Když se hledala budova pro novou školu, nabídl hrabě Seilern budovu panských stájí s č.p. 32. Tuto budovu dobře znáte. Zasloužili se také o to, že v Lukově vznikl domov pro staré lidi. Kromě toho také zbudovali v Lukově sirotčinec pro osiřelé dívky do 14 let a založili i dívčí soukromou školu, která byla právě na tomto místě, v bývalém klášteře. Za budovami tehdejšího kláštera nechali vybudovat malou nemocnici pro sedm osob. Na okraji obce nechal František Seilern postavit Vilu Tuskulum, která se stala letním sídlem pro jeho manželku Saroltu. Seilernové žili na zámku Lešná až do roku 1945. Jejich potomci žijí v Rakousku ve městečku Litschau, kousek za českými hranicemi.

Úkoly průvodcovské publikaci:

- *Co víš o hraběcím rodu Seilern? (myšlenková mapa)*
  - Řešení: např. kostel sv. Josefa, Domov seniorů, Vila Tuskulum, zámek Lešná, ZOO Lešná, Rakousko, hraběnka Sarolta, Jan Josef, František atd.

Pozn. Na tomto místě může proběhnout pauza na svačimu. Další možnost je zastavit se ve škole při přechodu od Domova seniorů k Pivovaru. Žáci si mohou zajít na WC, nasvačit se, napít se atd. Ve škole si shrneme informace, které jsme se doposud dozvěděli.

10.3.5 Stanoviště č. 5 – Pivovar

Popis: Budova Pivovaru sloužila ve své historii k mnoha účelům, žáci se seznámí s některými z nich.

Cíle:

- Žák se seznámí s historií a významem důležité budovy v obci.
- Žák se seznámí s raritou obce – původním barokním komínem.

Organizace práce: Žáci pracují samostatně při řešení přesmyček, poté proběhne společná kontrola.

Vyučovací metody: výklad, diskuse, rozhovor

Pomůcky: průvodcovská publikace, psací potřeby

Motivace: Do dnešní doby se zachoval na střeše točitý barokní komín, který se stal raritou obce. Na budově je letopočet 1769, který nám připomíná přestavbu Pivovaru, postaven byl už asi o sto let dříve. Sloužil k mnoha účelům. Přesmyčky ti napoví, k čemu se budova využívala.

Úkoly v průvodcovské publikaci:

- *K čemu sloužila tato budova v celé své historii? Přesmyčky ti napoví:*
NARVA VIPA, VARHOLI, VADIDLO, NACVIČLOTĚ, DASPOHO, RASTACEURE, SNAMA, NIKO, NÁRVINA, LÁS
  - Řešení: varna piva, lihovar, divadlo, hospoda, restaurace, masna, kino, vinárna, sál

Otázky z didaktického testu:

- *Jak se jmenuje budova, na které můžeme vidět tento komín? (obrázek historického komína na budově Pivovaru)*

10.3.6 Stanoviště č. 6 – Vila Tuskulum

Popis: Žáci krátce popíší, nebo namalují své oblíbené místo v Lukově. Kdo se bude chtít s ostatními podělit, může.

Cíle:

- Žák se seznámí s významnou budovou v obci.
- Žák je schopen si vybavit místa, která má v Lukově rád a kde se cítí dobře.

Organizace práce: Žáci pracují samostatně, potom se společně pobavíme o tom, která místa v Lukově jsou jejich oblíbená a proč.

Vyučovací metody: výklad, diskuse, rozhovor, výtvarné ztvárnění

Pomůcky: průvodcovská publikace, psací potřeby

Motivace: Jak už víme, vilu Tuskulum nechal postavit pro svou manželku Saroltu hrabě František Seilern rok poté, co byl dostavěn zámek na Lešné. Na Tuskulum jezdila hraběnka jako na takovou chatu. Byla velmi dobročinná, starala se o obyčejné lidi v Lukově a snažila se jim pomáhat. Měla Lukov i místní lidi moc ráda. Zkus si i ty teď vzpomenout na místo, které máš v Lukově rád. Může to být budova, nějaká vyhlídka, místo někde v lese, na louce, na

skalách nebo kdekoliv jinde. Máš v Lukově takové místo, kam se rád vracíš? Zkus ho krátce popsat, nebo namalovat. Budeme rádi, když se s námi potom podělíš. *Necháme žákům několik minut na splnění úkolu.*

Úkoly v průvodcovské publikaci:

- *Popiš, nebo nakresli tvoje oblíbené místo v Lukově.*

Otázky z didaktického testu:

- *Napiš, jak se jmenuje budova na fotografii. (obrázek vily Tuskulum)*
- *Spoj osobnosti s pojmy. (hraběnka Sarolta Seilern + Vila Tuskulum)*

10.3.7 Stanoviště č. 7 – busta Františka Pavlíčka

Popis: Posledním zastavením je busta významného rodáka Františka Pavlíčka, která se nachází před budovou obecního úřadu. Krátce se seznámíme s jeho životem a s povoláními, která vykonával. Připomeneme si také jeho nejznámější dílo – Tři oříšky pro Popelku.

Cíle:

- Žák se seznámí se slavným rodákem naší obce.
- Žák si ujasní smysl a podstatu některých povolání – spisovatel, dramatik, scénárista.
- Žák se seznámí s dílem Františka Pavlíčka.

Organizace práce: Žáci pracují samostatně nebo ve skupinách.

Vyučovací metody: výklad, diskuse, rozhovor

Pomůcky: průvodcovská publikace, psací potřeby

Motivace: Kolem této busty Františka Pavlíčka procházíte denně. Víte ale, kdo to vlastně byl? *Žáci říkají své tipy.* Byl to nejen lukovský rodák. František Pavlíček byl mimo jiné spisovatel, dramatik a scénárista. Kdo je to spisovatel? Co dělá dramatik? Co znamená scénárista? ... František Pavlíček psal scénáře také k pohádkám. Poznáš podle obrázků v průvodci tu nejznámější?

Za zmínku stojí i další díla, na kterých se František Pavlíček podílel. Jsou to například: Princ Bajaja, Babička nebo pohádka Královský slib.

Tady naše cesta končí. V Lukově je ale ještě mnoho dalších míst, která stojí za navštívení. Napadají tě ještě nějaká další místa v Lukově, která jsou něčím zajímavá? Představ si, že za tebou přijede třeba na prázdniny kamarád, kam byste šli? Co bys mu ještě ukázal?

Úkoly v průvodcovské publikaci:

- *František Pavlíček psal scénáře také k některým pohádkám. Poznáš podle obrázků tu nejznámější?*
  - Řešení: Tři oříšky pro Popelku
- *Co zajímavého je ještě v Lukově?*

Otázky z didaktického testu:

- *Napiš název nejbližší budovy, u které se nachází pomník Františka Pavlíčka.*
(obrázek busty Františka Pavlíčka)
- *Spoj osobnosti s pojmy.* (František Pavlíček + Tři oříšky pro Popelku)

ZÁVĚR

V diplomové práci jsme se zaměřili na dlouhodobě aktuální téma nedostatku didaktických a metodických materiálů týkajících se výuky regionální vlastivědy na 1. stupni ZŠ. Rozhodli jsme se proto vytvořit a nabídnout učitelům Základní školy Lukov kompletně zpracovanou naučnou stezku vedoucí obcí Lukov včetně námi vytvořené průvodcovské publikace pro žáky. Kompletní naučná stezka byla poskytnuta jak vyučujícím na Základní škole Lukov, tak také Skautskému oddílu Lukov, který ji může dále využívat.

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit úroveň znalostí žáků 4. a 5. ročníku o obci Lukov před a po absolvování naučné stezky. Chtěli jsme si ověřit efektivitu naučné stezky jakožto organizační formy „vycházka“, kterou jsme zvolili jako nejlepší formu praktického učení o regionu a konkrétně v našem případě o obci. Dílčími cíli bylo navrhnout a zrealizovat naučnou stezku s žáky 4. a 5. ročníku, vytvořit didaktický test, vytvořit průvodcovskou publikaci pro žáky a v neposlední řadě zjistit, popsat a interpretovat vliv ročníku, pohlaví a místa bydliště na úroveň znalostí žáků o svém regionu a obci Lukov.

V teoretické části jsme vymezili základní pojmy související s regionální vlastivědou, seznámili jsme se se vzdělávací oblastí Člověk a jeho svět, kterou jsme si stručně charakterizovali a představili jsme si nejběžnější organizační formy, vyučovací metody a vyučovací prostředky využívané ve vlastivědě. Přičemž nejvíce jsme se zaměřili na vystižení podstaty organizačních forem výuky, především pak vycházky, která se nám stala primární formou realizace vytvořené naučné stezky. Dále jsme popsali obec Lukov včetně seznámení s historií a využitím některých nejvýznamnějších budov. Tuto kapitolu teoretické části jsme koncipovali jako zdroj informací nejen pro učitele a žáky, kteří budou moci kdykoliv nahlédnout do této části a rozšířit si znalosti o obci Lukov, které dále mohou využívat především v hodinách vlastivědy. V neposlední řadě jsme popsali historii a školní vzdělávací plán Základní školy v Lukově včetně charakteristiky konkrétního učiva předmětu vlastivědy ve 4. a 5. ročníku ZŠ. Okrajově jsme se zmínili o naučných stezkách, které již byly v obci vybudovány.

Empirická část byla věnována převážně zpracování výsledků didaktických testů, které vyplnili žáci 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov před a po absolvování námi vytvořené naučné stezky. Naším cílem bylo zjistit, jestli se změnila úroveň znalostí žáků po absolvování naučné stezky. Potvrdilo se, že naučná stezka realizovaná formou vycházky je ideální organizační formou pro výuku regionální vlastivědy na 1. stupni ZŠ. Výsledky didaktických testů mimo jiné ukázaly,

že znalosti žáků po absolvování naučné stezky byly o 36 % lepší než před ní. Konkrétně žáci obou ročníků dosáhli ve vstupním didaktickém testu 58 % a ve výstupním didaktickém testu 94 %. V závěru jsme se zaměřili na předpoklady, které jsme na základě vyhodnocování didaktických testů potvrdili či vyvrátili. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 30 žáků, což byl maximální možný vzorek. Základní škola v Lukově má pouze jednu třídu v ročníku a třídy nejsou zcela zaplněné.

V praktické části jsme charakterizovali naučnou stezku vytvořenou pro žáky na 1. stupni ZŠ Lukov. Obsahuje celkový popis naučné stezky a rozčlenění na jednotlivá stanoviště, ve kterých jsme rozpracovali popis, cíle, organizaci práce, vyučovací metody, pomůcky, motivaci, úkoly v průvodci a otázky v didaktickém testu související s danými stanovišti.

Přínos diplomové práce pro ostatní pedagogy nejen regionu vidíme především v inspiraci pro ostatní vyučující vlastivědy na 1. stupni ZŠ, kteří mohou využít návrh naučné stezky jako takovou předlohu pro návrh vlastní stezky či vycházky ve své obci. Konkrétně naši naučnou stezku mohou využít také pedagogové z okolních vesnických škol, kteří by měli zájem lépe poznat historii obce Lukov. I my bychom rádi využili materiály ve své budoucí praxi ať už jako pedagog na místní základní škole nebo jako rodič se svými budoucími dětmi, neboť se domníváme, že právě rodina by měla být primárním zdrojem zájmu a informací o místu, kde žijeme.

Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura:

BARTOŠ, Josef, Jindřich SCHULZ a Miloš TRAPL. *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0865-1.

BÝČKOVSKÝ, P. *Základy měření výsledků výuky*. Praha: Výzkumný ústav inženýrského studia, 1982.

ČEŘOVSKÝ, Jan a Aleš ZÁVESKÝ. *Stezky k přírodě*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Praktické příručky pro učitele. ISBN 80-04-22378-8.

DOUBRAVA, Josef a Matej PAPIK. *Metodická příručka k učebnici Vlastivěda pro 4. ročník základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. Metodické příručky k učebnicím.

GIRGEL, Michal. *Naučná stezka Lukov*. Zlín: Krajský úřad Zlínského kraje, odbor životního prostředí a zemědělství, 2006. ISBN 80-254-4413-9.

HENDERSON, Ailsa, ed. *Why regions matter: small worlds in comparative perspective*. Abingdon: Routledge, 2011, viii, 114 s. ISBN 978-0-415-66891-0.

HOLÍK, Jiří. *Pod jménem Valachů, aneb, Valašská povstání (1620-1644), poslední sláva hradu Lukova*. Lukov: Spolek přátel hradu Lukova, 2006. ISBN 80-239-7359-2.

HOLÍK, Jiří. *Hrad Lukov*. Lukov: Spolek přátel hradu Lukova, 2000.

HOLÍK, Jiří a Miroslav PAGÁČ. *Lukov*. Lukov: Obecní úřad, 1999.

HORÁK, František. *Didaktika základní a střední školy*. Praha: SPN, 1985.

HURT, Rudolf. *Dějiny Lukova*. Lukov: MNV Lukov ve spolupráci s JZD Podhoran, 1983.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

JADRNÍČEK, Ludvík. *Městečko Fryšták, Horní Ves, Dolní Ves, Lukoveček a Vítová*. 2. vydání přepracované a rozšířené. Ve Fryštáku: Místní osvětová rada, 1947, [v tiráži] 1948.

KADERÁBKOVÁ, Jaroslava. *Úvod do regionálních a správních věd: vybrané kapitoly*. Praha: Codex Bohemia, 1996. ISBN 80-85963-18-3.

- KAŠPAROVSKÝ, Karel. Zeměpis I. v kostce: pro střední školy: [kartografie, fyzická geografie, socioekonomická geografie]. Praha: Fragment, 2008. Maturita v kostce. ISBN 978-80-253-0586-7.
- KLAPKA, Pavel. *Regiony a regionální taxonomie: koncepty, přístupy, aplikace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019. ISBN 978-80-244-5448-1.
- KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.
- KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1351-2.
- LINHART, Jiří. Slovník cizích slov pro nové století: základní měnové jednotky: abecední seznam chemických prvků: jazykovědné pojmy: 30 000 hesel. Litvínov: Dialog, 2002. ISBN 80-85843-61-7.
- MACHYČEK, Jiří, Hana KÜHNLOVÁ a Matej PAPÍK. *Základy didaktiky geografie*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatel'stvo, 1985, 343 s.
- MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3123-9.
- MATOUŠ, Rudolf a Anna HORSÁKOVÁ. *Lukovské pověsti*. Lukov: Obecní úřad, 1998.
- MATOUŠ, Rudolf. *Lukov: místopisný průvodce*. Ilustroval Jan IVÁN. Lukov: JZD Podhoran, 1979.
- MEČIAR, Jozef. *Obecná regionální geografie I: (vývoj, objekt a aspekt, struktura a postavení, definice a význam)*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4011-4.
- NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1236-5.
- PAVLÍČEK, František. *Konec patriarchátu: [z mé lukovské kroniky]*. Vyd. 5., (V Academii 2.). Ilustroval Vlastimil BERGER. Praha: Academia, 2003. Reprint. ISBN 80-200-1101-3.
- PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2., nezměněn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1916-3.

- PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-978-x.
- POKLUDA, Zdeněk. *Zámecký areál Lešná: [sídlo rodu Seilernů a lukovského panství]*. Zlín: Státní okresní archiv, 2004. ISBN 80-239-4878-4.
- POVOLNÝ, F. o regionalismu. Sborník KKS. Brno, 1968, s.1-2.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- PŘÍVARA, Milan. *Kostel sv. Josefa v Lukově*. Lukov: Obecní úřad v Lukově, 2014a.
- PŘÍVARA, Milan. *z dějin farnosti Lukov – Veliková*. Lukov: Obecní úřad v Lukově, 2003. ISBN 80-239-1038-8.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: ISV, 1999. Pedagogika (ISV). ISBN 80-85866-33-1.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu: Vysokoškolská učebnice pro studenty filozofických a pedagogických fakult*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).
- Slovník cizích slov*. Vyd. 2. Praha: Baronet, 2005. ISBN 80-7214-797-8.
- Spolek přátel hradu Lukova. *Hrad Lukov: z pověsti do pověsti kolem hradu*. Lukov: 2018. ISBN 978-80-905794-3-9.
- Spolek přátel hradu Lukova. *Naučná stezka Hrad Lukov*. Lukov, 2008.
- VAVRDOVÁ, Alena. *Didaktika vlastivědy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2263-3.

Časopisy:

- HEYDUŠEK, Petr. Betty Smetanová odpočívá na luhačovickém hřbitově již 100 let. *Lázeňské listy*. Luhačovice: Lázně Luhačovice, a. s., 2008 **12**(12), s. 8.
- MATOUŠ, Rudolf. Kronika zemědělství od středověku do konce II. světové války (6. díl). *Lukovský zpravodaj*. Lukov: Obecní úřad Lukov, 2020a, **71**(2), s. 18-21.

MATOUŠ, Rudolf. Kronika zemědělství od středověku do konce II. světové války (5. díl). *Lukovský zpravodaj*. Lukov: Obecní úřad Lukov, 2020b, **71**(1), s. 18-20.

MATOUŠ, Rudolf. Kronika zemědělství od středověku do konce II. světové války (3. díl). *Lukovský zpravodaj*. Lukov: Obecní úřad Lukov, 2019a, **70**(6), s. 16-17.

MATOUŠ, Rudolf. Kronika zemědělství od středověku do konce II. světové války (2. díl). *Lukovský zpravodaj*. Lukov: Obecní úřad Lukov, 2019b, **70**(4), s. 18-20.

MATOUŠ, Rudolf. Kronika zemědělství od středověku do konce II. světové války (1. díl). *Lukovský zpravodaj*. Lukov: Obecní úřad Lukov, 2019c, **70**(3), s. 18-20.

PŘÍVARA, Milan. Kronika: z historie pivovaru v Lukově (2.část). *Lukovský zpravodaj*. Lukov: Obecní úřad Lukov, 2015, **66**(1), s. 12-13.

PŘÍVARA, Milan. Kronika: z historie pivovaru v Lukově (1.část). *Lukovský zpravodaj*. Lukov: Obecní úřad Lukov, 2014b, **65**(6), s. 12-13.

PŘÍVARA, Milan a Olga SKOVAJSOVÁ. Kronika: Vila Tuskulum. *Lukovský zpravodaj*. Lukov: Obecní úřad Lukov, 2014, **65**(3), s. 24-25.

Internetové zdroje:

Hostýnsko. Naučné stezky hradu Lukov. In: *hostynsko.cz* [online]. Hostýnsko, 2022 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <http://www.hostynsko.cz/cil/2172/naucna-stezka-hrad-lukov>

Kurzycz. Lukov – znak, vlajka, skloňování. In: *kurzy.cz* [online]. 2022 [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/obec/lukov-okres-zlin/symboly/>

MIC Uherské Hradiště. Naučná stezka Lukov. In: *uherske-hradiste.cz* [online]. Uherské Hradiště, 2022 [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <http://www.uherske-hradiste.cz/cil/2178/>

Příspěvatelé Wikipedie. Obec. In: *wikipedia.org* [online]. Wikipedie: Otevřená encyklopedie, 2022 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Obec>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) – edu.cz – Jednotný metodický portál MŠMT [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

Zdroje obrázků:

Obr. 1 Poloha obce Lukov v rámci ČR

Slepá mapa ČR – Mapa České republiky, ČR. *Mapa České republiky, ČR, Česka – okresy, kraje, počet obyvatel, slepá mapa* [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.mapaceskerepubliky.cz/slepa-mapa-cr>

Obr. 2 Znak obce Lukov

Kurzycz. Lukov – znak, vlajka, skloňování. In: *kurzy.cz* [online]. 2022 [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/obec/lukov-okres-zlin/symboly/>

Obr. 3 Vlajka obce Lukov

Kurzycz. Lukov – znak, vlajka, skloňování. In: *kurzy.cz* [online]. 2022 [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/obec/lukov-okres-zlin/symboly/>

Obr. 4 Hrad Lukov

Fotografie autorky

Obr. 5 Barokní komín

Fotografie autorky

Obr. 6 Kostel sv. Josefa

Kostel sv. Josefa – Oficiální stránka Římskokatolické farnosti Lukov – Kašava. *Římskokatolická farnost Lukov – Kašava* [online]. 2022 [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.falukov.cz/o-nas/historie/kostel-sv-josefa/>

Obr. 7 Interiér kostela

Fotografie autorky

Obr. 8 Fara

Fotografie autorky

Obr. 9 Vila Tuskulum

Fotografie autorky

Obr. 10 Panská sýpka

Fotografie autorky

Obr. 11 Valašský kroj

Valašský soubor Kašava. *Valašský soubor Kašava* [online]. Copyright © Valašský soubor Kašava, z. s. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.soubor-kasava.cz/24815-kroje>

Obr. 12 Busta Františka Pavlíčka

Fotografie autorky

Obr. 13 Rudolf Matouš

Hrad Lukov. *Hrad Lukov* [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.hradlukov.cz/index.php?sekce=povesti>

Obr. 14 Mapa naučné stezky s vyznačenými stanovišti

Mapy.cz. *Mapy.cz* [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=17.7347373&y=49.2910688&z=16&l=0>

Seznam zkratek

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
ČR	Česká republika
např.	například
P.	Páter; římskokatolický kněz
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
s.	strana
sv.	svatý
ŠVP	Školní vzdělávací program
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
ZŠ	základní škola

Seznam grafů

Graf 1 Získané počty bodů podle ročníků před naučnou stezkou	58
Graf 2 Získané počty bodů podle pohlaví před naučnou stezkou.....	59
Graf 3 Získané počty bodů podle bydliště před naučnou stezkou	60
Graf 4 Získané počty bodů podle ročníků po naučné stezce	61
Graf 5 Získané počty bodů podle pohlaví po naučné stezce	62
Graf 6 Získané počty bodů podle bydliště po naučné stezce.....	63

Seznam obrázků

Obr. 1 Poloha obce Lukov v rámci ČR.....	23
Obr. 2 Znak obce Lukov	24
Obr. 3 Vlajka obce Lukov	24
Obr. 4 Hrad Lukov.....	26
Obr. 5 Barokní komín.....	26
Obr. 6 Kostel sv. Josefa	29
Obr. 7 Interiér kostela	30
Obr. 8 Fara	32
Obr. 9 Vila Tuskulum	34
Obr. 10 Panská sýpka	34
Obr. 11 Valašský kroj	34
Obr. 12 Busta Františka Pavlíčka	37
Obr. 13 Rudolf Matouš.....	38
Obr. 14 Mapa naučné stezky s vyznačenými stanovišti	83

Seznam tabulek

Tab. 1 Pohlaví respondentů	52
Tab. 2 Bydliště respondentů	52
Tab. 3 Klasifikace didaktických testů.....	54
Tab. 4 Bodové hodnocení testu	57
Tab. 5 Souhrn získaných bodů podle ročníků před naučnou stezkou	58
Tab. 6 Souhrn získaných bodů podle pohlaví před naučnou stezkou.....	59
Tab. 7 Souhrn získaných bodů podle bydliště před naučnou stezkou	59
Tab. 8 Souhrn získaných bodů podle ročníků po naučné stezce	60
Tab. 9 Souhrn získaných bodů podle pohlaví po naučné stezce	61
Tab. 10 Souhrn získaných bodů podle bydliště po naučné stezce.....	62
Tab. 11 Vyhodnocení položky č. 1 před naučnou stezkou.....	63
Tab. 12 Vyhodnocení položky č. 1 po naučné stezce.....	64
Tab. 13 Vyhodnocení položky č. 2 před naučnou stezkou.....	64
Tab. 14 Vyhodnocení položky č. 2 po naučné stezce.....	64
Tab. 15 Vyhodnocení položky č. 3 před naučnou stezkou.....	65
Tab. 16 Vyhodnocení položky č. 3 po naučné stezce.....	65
Tab. 17 Vyhodnocení položky č. 4 před naučnou stezkou.....	65
Tab. 18 Vyhodnocení položky č. 4 po naučné stezce.....	66
Tab. 19 Vyhodnocení položky č. 5 před naučnou stezkou.....	66
Tab. 20 Vyhodnocení položky č. 5 po naučné stezce.....	67
Tab. 21 Vyhodnocení položky č. 6 před naučnou stezkou.....	67
Tab. 22 Vyhodnocení položky č. 6 po naučné stezce.....	67
Tab. 23 Vyhodnocení položky č. 7 před naučnou stezkou.....	68
Tab. 24 Vyhodnocení položky č. 7 po naučné stezce.....	68
Tab. 25 Vyhodnocení položky č. 8 před naučnou stezkou.....	69
Tab. 26 Vyhodnocení položky č. 8 po naučné stezce.....	69

Tab. 27 Vyhodnocení položky č. 9 před naučnou stezkou.....	69
Tab. 28 Vyhodnocení položky č. 9 po naučné stezce.....	70
Tab. 29 Vyhodnocení položky č. 10 před naučnou stezkou.....	70
Tab. 30 Vyhodnocení položky č. 10 po naučné stezce.....	71
Tab. 31 Vyhodnocení položky č. 11 před naučnou stezkou.....	71
Tab. 32 Vyhodnocení položky č. 11 po naučné stezce.....	71
Tab. 33 Vyhodnocení položky č. 12 před naučnou stezkou.....	72
Tab. 34 Vyhodnocení položky č. 12 po naučné stezce.....	72
Tab. 35 Vyhodnocení položky č. 13.1 před naučnou stezkou	73
Tab. 36 Vyhodnocení položky č. 13.1 po naučné stezce.....	73
Tab. 37 Vyhodnocení položky č. 13.2 před naučnou stezkou	73
Tab. 38 Vyhodnocení položky č. 13.2 po naučné stezce.....	74
Tab. 39 Vyhodnocení položky č. 13.3 před naučnou stezkou	74
Tab. 40 Vyhodnocení položky č. 13.3 po naučné stezce.....	75
Tab. 41 Vyhodnocení položky č. 13.4 před naučnou stezkou	75
Tab. 42 Vyhodnocení položky č. 13.4 po naučné stezce.....	75
Tab. 43 Vyhodnocení položky č. 14 před naučnou stezkou.....	76
Tab. 44 Vyhodnocení položky č. 14 po naučné stezce.....	76
Tab. 45 Přehled správných odpovědí	77
Tab. 46 Přehled jednotlivých stanovišť	84

Seznam příloh

Příloha č. 1: Didaktický test

Příloha č. 2: Průvodcovská publikace pro žáky

Přílohy

Příloha č. 1: Didaktický test

Pohlaví

- chlapec
- dívka

Bydliště

- Lukov
- jiné: _____

Ročník

- 4.
- 5.

1. Kterým číslem je označený kraj, ve kterém se nachází obec Lukov?

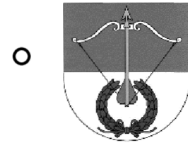
_____

2. Jak se nazývá kraj, ve kterém leží obec Lukov?

_____

3. Vyber z následujících možností znak, který patří Lukovu u Zlína.

4. V barevném provedení má znak dvě hlavní barvy. Víš, které to jsou?

---

5. Vyber jednu z odpovědí, která vystihuje, kolik obyvatel žije v Lukově.

- 500 – 1 000 obyvatel
- 1 000 – 1 500 obyvatel
- 1 500 – 2 000 obyvatel
- 2 000 – 2 500 obyvatel

6. Kdo je patronem kostela v Lukově?

- svatý Václav
- svatý Josef
- svatý Lukáš
- svatá Marie

7. Napiš, jak se jmenuje budova na fotografii:

---

8. Napiš, jak se jmenuje budova na fotografii:

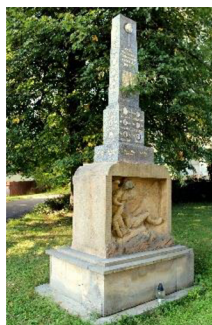
9. Napiš, jak se jmenuje budova na fotografii:

---

10. Napiš název nejbližší budovy, u které se nachází pomník padlých:

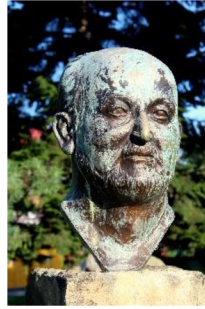

11. Jak se jmenuje budova, na které můžeme vidět tento komín?

---

12. Napiš název nejbližší budovy, u které se nachází busta Františka Pavlíčka:

---

13. Spoj osobnosti s pojmy:

Jan Josef Seilern

Tři oříšky pro Popelku

Rudolf Matouš

kostel

hraběnka Sarolta Seilern

Lukovské pověsti

František Pavlíček

Vila Tuskulum

14. K čemu sloužila panská sýpka?

Můj průvodce po Lukově

1

Česká republika má 14 krajů.

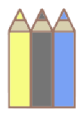

Obec Lukov leží ve Zlínském kraji.

Najdi a zakroužkuj
v lupě obec Lukov.

Vypočítej příklady a vybarvi znak Lukova podle návodu.

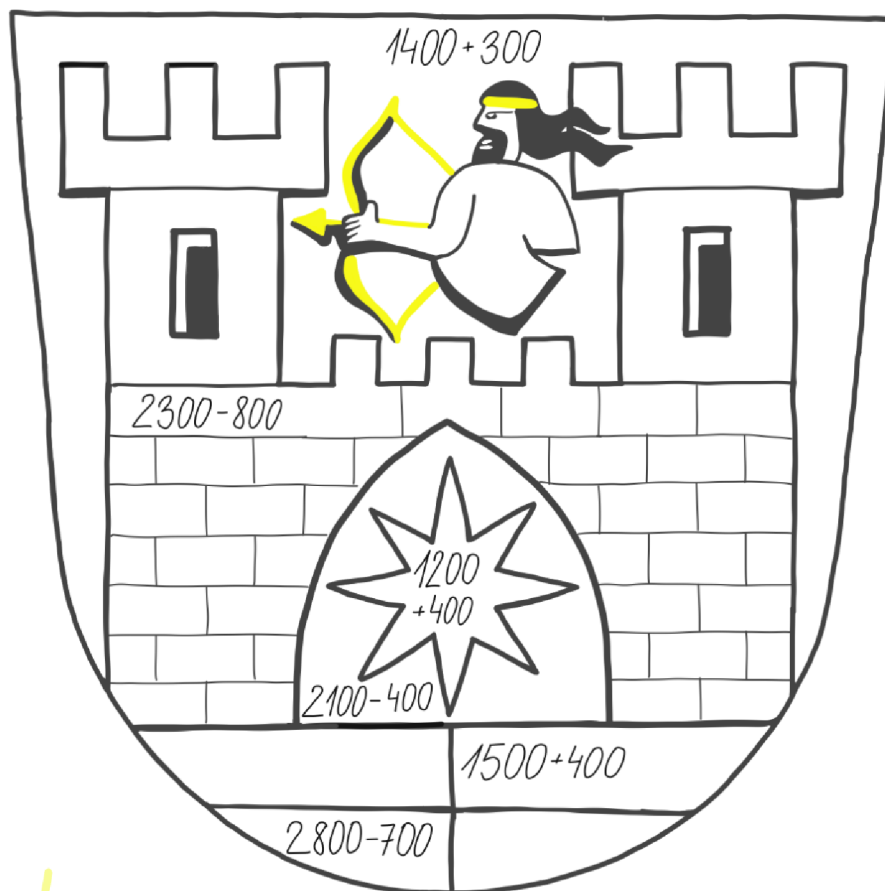
menší než 1700

rovno 1700

větší než 1700

Doplň:

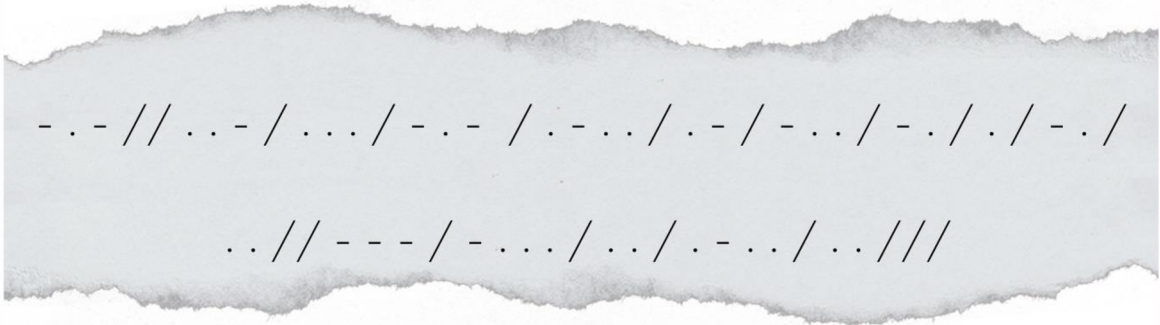
V Lukově žije _____ obyvatel.

2

Vylušti, k čemu sloužila tato budova.

A .-	I ..	R .-.
B -...	J .---	S ...
C -.-.	K -.-	T -
D -..	L .-..	U ..-
E .	M --	V ...-
F ..-.	N -.	W .--
G --.	O ---	X ..-
H	P .-.-.	Y -.-
CH ----	Q ---.-	Z ---..

Lukovské pověsti

Rudolf Matouš

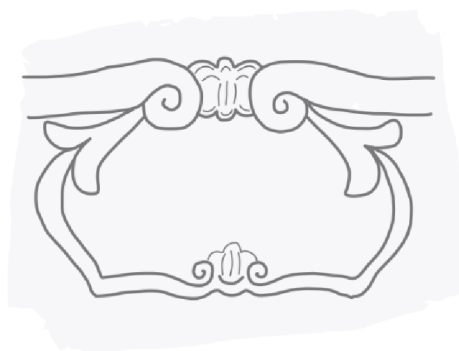
Přečti si zkrácenou *pověst* o tom, jak hrabě Seilern nechal v Lukově postavit kostel.

Než byl postaven v Lukově kostel, chodili lidé z Lukova do Štípy. Aby si cestu zkrátili, a aby nešli zaprášenou silnicí, nadcházeli si pěšinou na Vesníku po panských lukách. Po čase hrabě zakázal lidem tudy chodit. Lukovským to bylo líto a věřili, že Bůh lakomého a nepřejícího pána potrestá. A skutečně. Ještě toho roku, zmoklo několikrát seno na panských lukách. Ať dělali, co dělali, nemohli seno usušit. Vždy znovu a znovu zmoklo. Mrak se vždy přihnul jen na panské louky na Vesníku. Ostatní louky byly ušetřeny. Podobně tomu bylo i druhý rok. Hrabě Seilern poznal, že je to trest boží a svůj zákaz odvolal. Ještě toho roku začal stavět v Lukově nový kostel. Od té doby lidé věří, že když se sečou louky na Vesníku, bude pršet.

3

Do rámečku zapiš
letopočet.

Vypočítej stáří kostela.

$$\square - \square = \square$$

V blízkosti kostela se
nachází fara, kde bydlí
farář, neboli kněz.
Tak jako obec má svého
starostu, tak i farnost má
svého faráře.

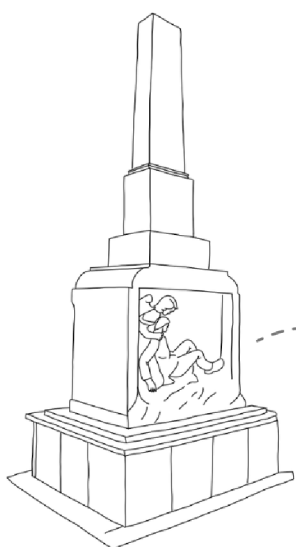
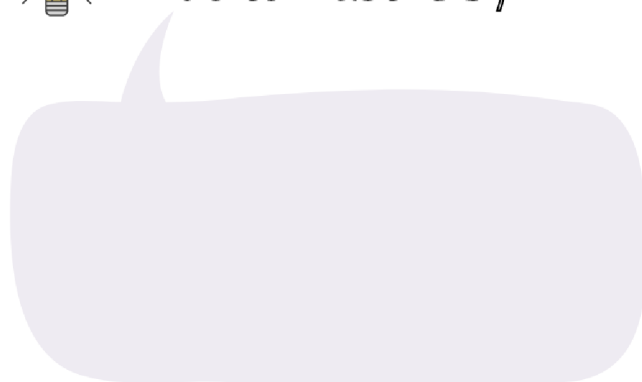

Napiš, komu je kostel zasvěcený.

Jeho svátek slavíme 19. března.

A kdo to vlastně byl?

Kostel nechal postavit hrabě
Jan **Josef** Seilern.

V blízkosti kostela je umístěn
pomník padlým vojákům
v 1. světové válce.

4

Zapiš do myšlenkové
mapy pojmy.

Co víš o hraběcím rodu Seilern?

5

 K čemu sloužila tato budova v celé své historii?

Přesmyčky ti napoví.

NARVA VIPA =

VARHOLI =

VADIDLO =

NACVIČLOTĚ =

DASPOHO =

RASTACEURE =

SNAMA =

NIKO =

NÁRVINA =

LÁS =

Původní
barokní komín

chmel

Řešení: varna piva, lihovar, divadlo, tělocvična, hospoda, restaurace, masna, kino, vinárna, sál

6

TUSCULUM latinsky znamená *vlídný domov pro každého, kdo jej navštíví.*

Vila Tuskulum se stala domovem pro hraběnkou Saroltu Seilern, která zde pobývala v letních měsících.

Popiš, nebo nakresli tvoje oblíbené místo v Lukově.

7

František Pavlíček

1923 - 2004

- lukovský rodák
- dramatik, scénárista a spisovatel
- v roce 2002 obdržel čestné občanství v obci Lukov

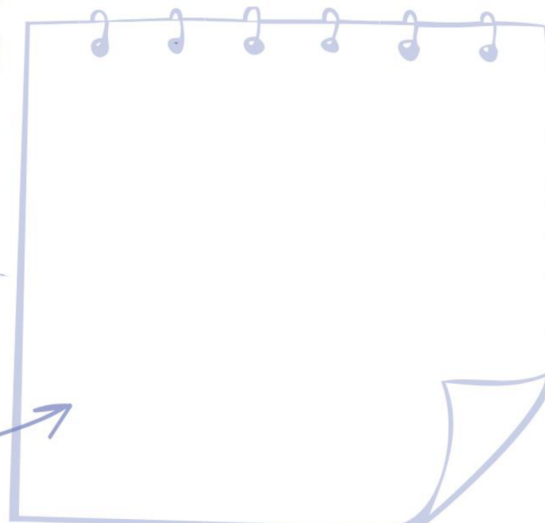
František Pavlíček psal scénáře také
k některým pohádkám.
Poznáš podle obrázků tu nejznámější?

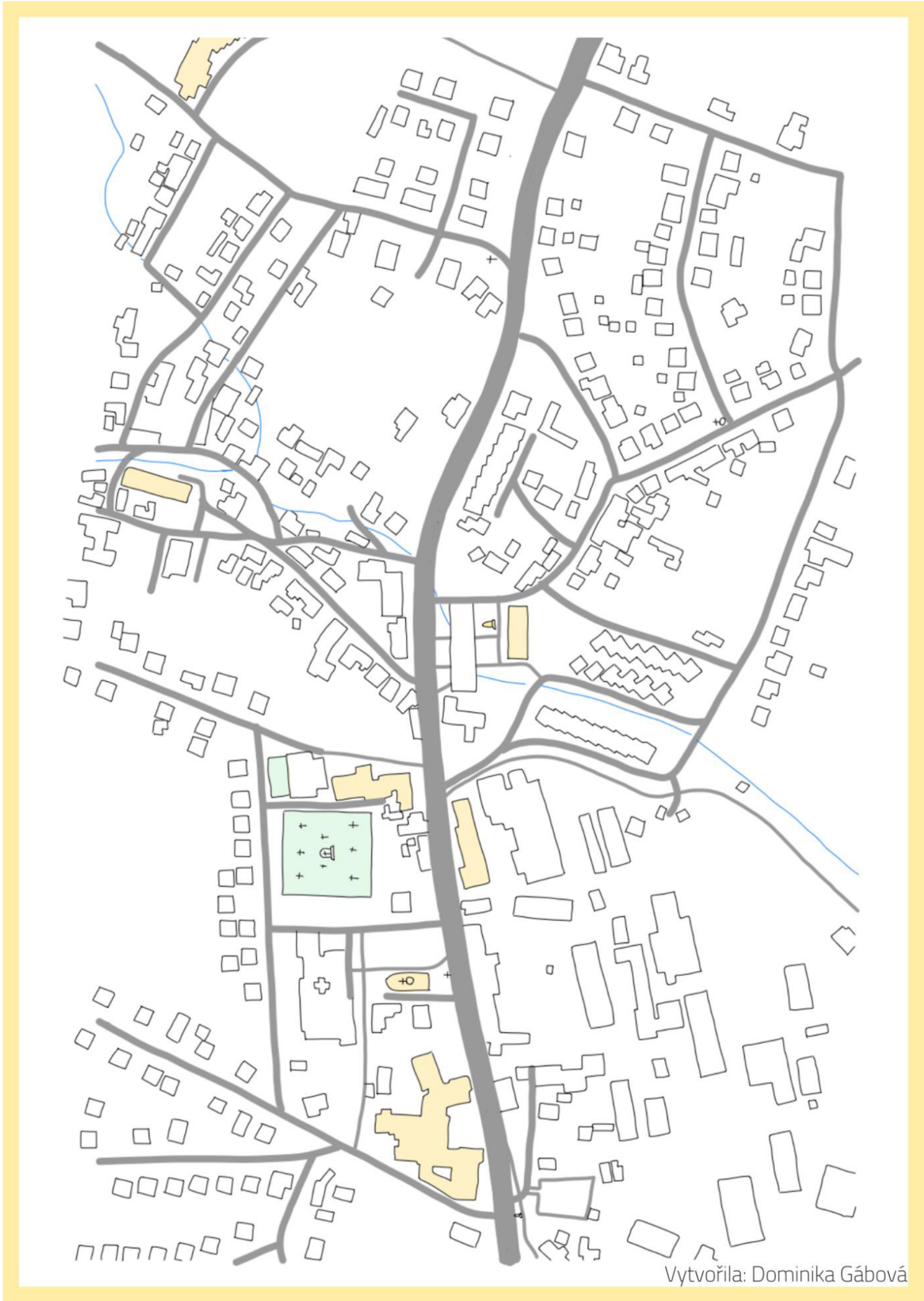
Tady naše cesta končí. V Lukově
je ale ještě mnoho dalších míst,
která jsou něčím významná.

**Co zajímavého je
ještě v Lukově?**

Vytvořila: Dominika Gábová

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Dominika Gábová
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Využití naučné stezky v obci Lukov (region Zlín) ve výuce na 1. stupni ZŠ
Název práce v angličtině:	Use of Outdoor Educational Methods in Primary School Classes in the village of Lukov (Zlín Region)
Anotace práce:	<p>Diplomová práce je zaměřena na regionální vlastivědu a její zařazení na prvním stupni ZŠ. Je rozdělena na teoretickou, empirickou a praktickou část. Teoretická část vymezuje základní pojmy regionální vlastivědy, její zařazení do RVP ZV, organizační formy, vyučovací metody a vyučovací prostředky. Dále charakterizuje obec Lukov včetně historie významných budov, popisuje již vzniklé naučné stezky v obci a seznamuje se Základní školou Lukov.</p> <p>Hlavním cílem empirické části je zjistit a vyhodnotit úroveň znalostí žáků 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov o své obci před a po absolvování naučné stezky. Znalosti žáků byly ověřovány pomocí didaktického testu.</p> <p>Praktická část charakterizuje naučnou stezku pro žáky 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov.</p>
Klíčová slova:	Region, regionální vlastivěda, obec, naučná stezka, vycházka, organizační formy, didaktický test, obec Lukov
Anotace v angličtině:	The thesis considers regional studies and the inclusion of the subjects in primary school. It is divided into a theoretical, empirical, and practical part. The theoretical part defines basic terminology used in regional studies, its inclusion in the national primary school curriculum, form of organization, and

	<p>teaching methods. Furthermore, it gives characteristics of the municipality of Lukov, including the history of local buildings, a description of an existing educational trail in the municipality and introduces the Lukov elementary school.</p> <p>The main goal of the empirical part is to determine and evaluate the level of knowledge regarding their hometown of the fourth and fifth grade pupils of Lukov elementary school, before and after the completion of the educational trail. The knowledge of the pupils was evaluated via a didactic test.</p> <p>The practical part gives the characteristics of the educational trail intended for the fourth and fifth grade pupils of Lukov elementary school.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Region, regional studies, municipality, educational trail, walk, forms of organization, didactic test, municipality of Lukov
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1: Didaktický test</p> <p>Příloha č. 2: Průvodcovská publikace pro žáky</p>
Rozsah práce:	107 s. + 16 s. příloh
Jazyk práce:	Čeština